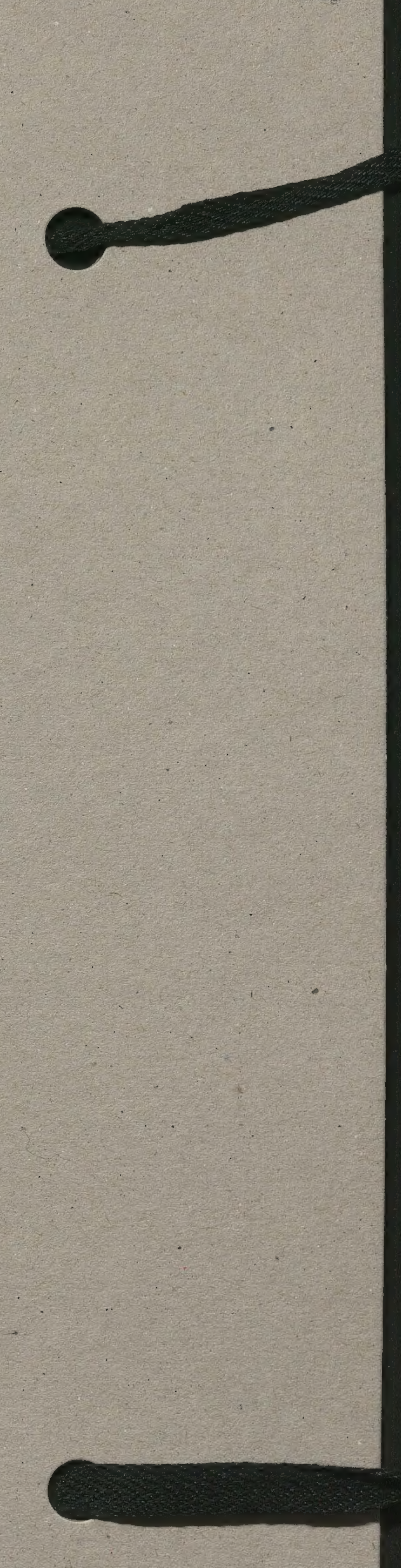

Różne akta z czasów namiestnictwa
Michała Bobrzyńskiego (1908-1913)
IX Emigracja i pośrednictwo pracy.

Ls. 3591/1907. We Lwowie, dnia 4. października 1907.

Sprawozdanie

Komisyi gospodarstwa krajowego z projektem ustawy, normującej stosunki prawne sezonowych robotników rolnych i leśnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 16. września 1907. odesłał Wysoki Sejm do Komisyi gospodarstwa krajowego sprawozdanie Wydziału krajowego z projektem ustawy, normującej stosunki prawne robotników rolnych i leśnych, — sprawozdanie przedłożone Wysokiemu Sejmowi w myśl uchwały Wysokiego Sejmu z 13. marca 1907, którą Wysoki Sejm załatwił odnośny wniosek posła Zdzisława hr. Tarnowskiego.

Komisya gospodarstwa krajowego przedkłada niniejszem w załączeniu ./· Wysokiemu Sejmowi projekt powyższej ustawy w opracowaniu Wydziału krajowego, przyczem zaznacza, że pomijając stylistyczne poprawki, przeprowadziła rzeczowe zmiany w §§. 4, 6, 11, 13, 16, 18, 19, 23, 36, 40, 42 i 46. Zmiany te nie dotykają wszakże w niczem zasad przewodnich projektu Wydziału krajowego.

Inicjatywa do ustawowego unormowania stosunków prawnych sezonowych robotników rolnych i leśnych wyszła z łona kół rolniczych naszego kraju. Pierwszy projekt ustawy normującej te stosunki, opracowany przez Komitet c. k. Towarzystwa rolniczego przedłożył Wysokiemu Sejmowi prezes tegoż Towarzystwa, poseł Zdzisław hr. Tarnowski we wniosku na wstępie wspomnianym. Rolnicy nasi odczuć musieli potrzebę stworzenia w systemie obowiązującego prawa odpowiednich ram dla nowego systemu robocizny rolnej: który coraz powszechniej i coraz to wyłączniej będzie u nas wchodził w życie. W oczach naszych dokonuje się zmiana systemu robocizny rolnej: miejsce robotnika dziennego zajmuje robotnik sezonowy. Powyższa żywiołowa ewolucya stanowi zjawisko ekonomiczne, na które dwa przedewszystkiem złożyły się czynniki: Z jednej strony pod wpływem różnych skombinowanych przyczyn ale w pierwszym rzędzie pod wpływem niepomyślnej dla naszego rolnictwa koniunktury zagranicznej odbywa się w gospodarstwach naszych rolnych zwrot od systemu extenzywnego gospodarstwa z robotnikiem dziennym do intenzywnej gospodarki, wymagającej robotnika sezonowego. dla ochrony przed ryzykiem, jakie przedstawia dla takiego gospodarstwa robotnik dzienny. Z drugiej zaś strony również zagraniczna koniunktura targu pracy wywołała emigracyę sezonową z naszego kraju a w konsekwencyi dążność po stronie robotników do uzyskania w kraju analogicznych warunków pracy, jakie otrzymują za granicą, w pierwszej więc linii do oparcia umowy o pracę o długoterminowe kontrakty sezonowe, które za granicą n. p. w Niemczech opiewają z reguły na 6 do 8 miesięcy.

Stosunki faktyczne prą więc niewątpliwie do rozwiązania u nas kwestyi robocizny na roli i w leśnictwie zapomocą robotników sezonowych. Obowiązujące wszakże dotąd przepisy prawa w sprawie stosunków prawnych robotników sezonowych rolnych i leśnych są w wysokim stopniu niedostateczne, mieszczą się bowiem wyłącznie w postanowieniach §§: 1151 do 1174 kodeksu cywilnego z r. 1811. Przepisy te nie odpowiadają wymogom życia praktycznego, nie uwzględniają specyalnych stron i właściwości stosunku robotnika sezonowego, stoją w sprzeczności z poglądami współczesnymi na naturę tego stosunku. Stają się też wskutek tego źródłem niepewności stanu prawnego i połączonych z tem zawodów, strat i nadużyć. W obustronnym więc interesie pracodawcy i robotnika, w interesie produkcyi rolniczej, stanowiącej podstawę bogactwa krajowego, leży niewątpliwie podciągnięcie stosunków prawnych robotników sezonowych rolnych i leśnych pod specyalne przepisy prawne, uwzględniające w całej pełni odrębne warunki ich bytu i pracy. Koniecznem dlatego okazuje się wydanie osobnej ustawy, normującej te stosunki tak, jak to poprzednio już uczyniono odnośnie do stosunków prawnych robotników w przemyśle, handlu, górnictwie, na kolejach i w żegludze. Z analogicznych powodów w analogicznym celu wyjęto w swoim czasie te stosunki z pod przepisów kodeksu cywilnego i uregulowano osobno.

Zasadnicze podstawy niniejszego projektu ustawy omówione zostały obszernie w zacytowanem na wstępie sprawozdaniu Wydziału krajowego. Możemy więc na tem miejscu ograniczyć się do podniesienia najważniejszych tylko momentów.

Ze względu, że ustawa ta normuje wyłaniającą się dopiero nową formę najmu pracy, wchodzi w życie z mocą fakultatywną t. j. tylko te stosunki prawne poddaje pod swe przepisy, co do których strony w umowie o pracę sezonową wyraźnie oświadczyły, że postanowieniom ustawy się poddają. W przeciwnym razie, t. j. o ile wyraźnie strony się na to nie zgodziły, podpada odnośny stosunek prawny orzecznictwu zwyczajnych sądów wedle dotychczas obowiązujących przepisów kodeksu cywilnego.

Z natury rzeczy wszakże i w wybitnym interesie publicznym otrzymują niektóre przepisy ustawy moc bezwarunkowo obowiązującą, niezależnie więc od woli stron. Należą tu przepisy o legitymacyach robotniczych (§. 4—6.), o odmówieniu robotnika (§. 21.), następnie o wypłacie zarobku w gotówce (§. 28.), o zniewalaniu robotnika do kupowania towarów u pracodawcy lub wskazanych przezeń osób (§. 29)., o wypłacie zarobku w szynkowniach (§. 30.), o spoczynku niedzielnym (§. 32.), o wypadkach, w których robotnik uprawnionym jest jednostronnie zerwać umowę (§. 40.), o nakłanianiu robotnika do strejku (§. 43.) i o postanowieniach na wypadek choroby robotnika (§. 46).

Definicyę robotnika sezonowego, mającą podstawowe dla całej ustawy znaczenie, ustalono w §. 2. w ten sposób, że za robotnika sezonowego w znaczeniu tej ustawy uznano osobę, która przez czas z góry określony, najmniej wszakże 14 dni roboczych obejmujący, zobowiązuje się wykonywać roboty w gospodarstwie rolnem lub leśnem, a nie wchodzi w stosunek służbowy, podlegający przepisom o czeladzi służebnej. Po za tą ustawą pozostają więc stosunki prawnie zarówno robotników dziennych, jak służby (czeladzi) gospodarskiej, jak wreszcie urzędników (oficyalistów) gospodarskich, którzy pod pojęcie robotnika, w dodatku sezonowego podpadać nie mogą.

Z wprowadzeniem do obowiązującego prawa nowego osobnego typu robotnika, robotnika sezonowego łączyć się musiało wprowadzenie (w §§. 4—6.) dla tego robotnika odrębnej legitymacyi. Że wogóle zachodzi potrzeba legitymacyi dla robotnika pracującego przez czas dłuższy zwłaszcza w jakimkolwiek zawodzie, dowodzić nie potrzeba. Wskazują na to analogiczne przepisy ustawy przemysło-

wej, tudzież regulaminu dla służby i czeladzi domowej, wprowadzające specyalne książki robotnicze względnie służbowe dla robotników, których stosunki prawne normują. Robotnik sezonowy nie podpadał dotąd ani nie podpada w myśl projektu ustawy pod przepisy ustawy przemysłowej ani regulaminu dla służby domowej, gdyż nie był dotąd, ani nie będzie w myśl ustawy robotnikiem przemysłowym lub sługą domowym. Mimo to wobec odczutej powrzechnie potrzeby jakiejś legitymacyi, wydawano mu dotąd, faktycznie acz *per nefas* książkę już to robotniczą, już to służbową. Temu bezprawnemu stanowi rzeczy zaradzi wprowadzenie nowego typu legitymacyj robotniczych, przeznaczonych wyłącznie tylko dla robotników sezonowych w rolnictwie i leśnictwie.

Wobec zupełnie także odrębnej natury sporów, powstających na tle umowy o pracę sezonową, wydało się rzeczą właściwą orzecznictwo w sprawach, wymagających bezzwłocznej interwencyi i natychmiastowej egzekucyi przekazać takiej władzy, któraby dawała rękojmię zarówno szybkiego wydania jak i wykonania wyroku. Z tych ściśle rzeczowych powodów rozdzielono kompetencyę w sporach wynikających ze stosunku robocizny sezonowej w ten sposób, że władzom politycznym poruczono 1. orzecznictwo w sporach między pracodawcą a robotnikiem, powstających od chwili rozpoczęcia robót do rozwiązania umowy, z wyłączeniem roszczeń pieniężnych ponad 50 K, 2. orzecznictwo karne co do wszystkich przekroczeń tej ustawy z wyłączeniem wypadków, gdy robotnik do roboty nie staje lub pracodawca ugodzonego robotnika do pracy nie przyjmie. Orzecznictwo zaś karne w tych dwóch wypadkach tudzież wszystkie inne spory ze stosunku umownego wynikające, a więc wywiązujące się przed rozpoczęciem robót i po rozwiązaniu umowy i spory o roszczenia pieniężne ponad 50 K w czasie wykonywania robót przekazuje projekt sądom zwyczajnym.

Umowa o pracę sezonową, zawarta na zasadach projektowanej ustawy, musi być pisemną. Przepis ten uzasadniony jest z jednej strony tem, że umowy takie już obecnie zawierane bywają przeważnie na piśmie, z drugiej zaś strony niewątpliwą korzyścią dla obu stron stąd płynącą. Sam fakt bowiem istnienia dokumentu, jak to słusznie podnosi sprawozdanie Wydziału krajowego, zapobiega wielu sporom o treść umowy i ułatwia rozstrzygnięcie takich sporów.

Wobec notorycznego wszakże faktu, że znaczna część robotników nie umie czytać ani pisać, koniecznem się okazało wprowadzenie do ustawy przepisu (§§. 7—9.), że umowa winna być zawartą wobec osób trzecich, które mają na dokumencie stwierdzić, że treść umowy została stronom w całości odczytaną. Ustawa przyjmuje w tym celu ingerencyę dwóch świadków, względnie naczelnika gminy lub publicznego Biura pośrednictwa pracy.

Przechodząc do strony socyalno politycznej projektu ustawy stwierdzić z naciskiem wypada, że ustawa nie ogranicza się do stanowiska zupełnej równości praw i obowiązków obu stron interesowanych, lecz zgodnie z przewodnią myślą nowoczesnego ustawodawstwa o ochronie pracy zależnej, bierze wprost w obronę robotnika jako stronę intelektualnie i ekonomicznie słabszą. Z tej przewodniej myśli, która ożywia całą ustawę, wypłynęły następujące przepisy, które bezwzględnie biorąc i w porównaniu z dotychczasowym stanem rzeczy, znakomicie polepszają i jasno określają prawne warunki pracy robotnika sezonowego.

Ustawa zabrania pracodawcy wpisywać w legitymacyę uwagi dla robotnika niekorzystne, pociąga też pracodawcę do odpowiedzialności karnej za bezprawne zatrzymywanie legitymacyi (§. 6., al. 3. i 5.).

W razie sprzeczności między dwoma egzemplarzami umowy, za tekst autentyczny umowy uznaje ustawa tekst, dający robotnikowi lepsze warunki (§. 11.).

W §. 18. uwzględnia ustawa moment zaufania czysto osobistego t. j. tylko do osoby danego pracodawcy ze strony robotnika, z tego też powodu ułatwia znakomicie robotnikowi rozwiązanie umowy na wypadek zmiany w osobie pracodawcy.

Pracodawcę, który ugodzonego robotnika do pracy nie przyjmie, pociąga ustawa do odpowiedzialności karnej i nakłada nań obowiązek wynagrodzenia całej szkody, którą robotnik wskutek tego zawodu poniósł (§. 22.).

Ścisłe wypełnienie umownych zobowiązań ze strony pracodawcy wobec robotnika zapewnia ustawa za pomocą nałożenia na pracodawcę obowiązku wynagrodzenia pochodzącej stąd szkody i za pomocą kar pieniężnych, którym podpada pracodawca a względnie odpowiedzialny za naruszenie umowy i przepisów ustawy urzędnik gospodarski (§. 27. al. 2 i 3).

Płaca musi być robotnikowi uiszczoną w gotówce. Wypłata we wszelkiej innej formie, w szczególności w postaci napojów wyskokowych, towarów lub przekazów jest zabronioną i nieważną (§. 28).

Do odpowiedzialności karnej pociąga ustawa każdego, kto zniewala robotnika do kupowania pewnych przedmiotów u pracodawcy lub wskazanych przezeń osób (§. 29.).

Również zabronioną i zagrożoną karą jest wypłata zarobku w gospodach, szynkach i sklepikach wszelkiego rodzaju (§. 30.).

Zabronionem jest także nakładanie na robotnika kar pieniężnych przez pracodawcę lub jego zastępcę, jeśli robotnik w umowie wyraźnie się na to nie zgodził (§. 31.).

Ustawa zabezpiecza dalej robotnikowi w §. 32. odpoczynek niedzielny i świąteczny a ochronę robotnika przed nadużyciami przewidzianymi w §§ 28, 29., 30. i 32. zaostrza jeszcze tem, że odnośnych przepisów ustawy nie pozwala stronom zmieniać w drodze umowy. Przepisy te stoją bazwzględnie i bezwarunkowo na straży interesu robotnika, nie dopuszczają więc do tego, by robotnik mógł się zgodzić dobrowolnie na pogorszenie w tym względzie warunków pracy i bytu swego.

Robotnik nie może być zmuszony w wypadkach nawet nieodzownej potrzeby i za osobnem wynagrodzeniem do pracy przenoszącej dwie godziny ponad zwykły czas pracy (§. 33.).

W razie sporu nie może pracodawca, aż do rozstrzygnięcia sporu przez władzę, odmawiać świadczeń należnych robotnikowi (§. 35.).

Kaucya zatrzymywana przez pracodawcę z zarobku robotnika, nie może przewyższać 25% zarobku, mającego być wypłaconym w gotówce, o ile strony inaczej się nie umówiły. (§. 36).

W całym szeregu wypadków uprawnionym zostaje robotnik do jednostronnego rozwiązania umowy. Uprawnienia do tego nie może robotnik zrzec się w umowie (§§. 3. i 40.). Nadto normuje ustawa wypadki, w których robotnik jest upoważnionym do żądania czasowego lub zupełnego zwolnienia od pracy, i oddaje władzy rozstrzygnięcie tej sprawy w razie odmowy ze strony pracodawcy (§. 41.). Natomiast za samowolne i bezprawne wydalenie robotnika pociąga ustawa pracodawcę do odpowiedzialności karnej i nakłada nań obowiązek wynagrodzenia szkody przez wypłacenie zarobku i wartości deputatu za cały pozostały czas umówionej pracy.

W §. 46. wprowadza ustawa postanowienia na wypadek choroby robotnika, nakładając na pracodawcę obowiązek użyczenia robotnikowi przez przeciąg 14 dni bezpłatnej pomocy lekarskiej, mieszkania i wiktu. Przepis powyższy poprawia

znakomicie położenie robotnika w porównaniu ze stanem obecnym, w którym robotnik żadnego prawa do opieki w razie choroby nie posiada.

Uprzywilejowanie wierzytelności robotnika na wypadek konkursu lub przymusowej licytacyi, rozpisanej do majątku pracodawcy (§. 47.), tudzież wprowadzenie w §. 49. instytucyi warunkowego ukarania robotnika, t. j. dopuszczenie do odroczenia wykonania kar i zaniechania jej wykonania w razie następnego należytego pełnienia obowiązków przez robotnika, zamykają długi szereg przepisów, wprowadzonych do ustawy w wybitnym interesie robotnika.

W imię sprawiedliwości i w interesie kultury rolniczej, stanowiącej podstawę majątku krajowego, musiała też ustawa pomieścić seryę przepisów, mających na celu obronę interesu pracodawcy, a w pierwszym rzędzie zapewnienie mu zakontraktowanych już przezeń niemałym kosztem robotników. Okazuje się to tem konieczniejszem, że w wielu okolicach kraju panuje dotkliwy brak rąk do pracy, szkoda zaś poniesiona wskutek tego przez właścicieli gospodarstw rolnych przestaje być w danych warunkach wyłącznie tylko ich prywatną stratą, ale przybiera rozmiary klęski ogólno krajowego znaczenia.

Z przepisów uwzględniających te ostatnie momenty podnosimy następujące:

Zwrot zadatku przez robotnika nie zwalnia go od obowiązku dotrzymania umowy. (§. 17. al. 2.).

Ustawa dozwala dalej pracodawcy żądać przymusowego dostawienia robotnika, jeżeli albo wogóle do pracy mimo zawartej umowy nie stanie, albo porzuci samowolnie pracę (§. 19.). Przepis ten wydać się może na pierwszy rzut oka zbyt rygorystycznym, jednak po bliższem rozważeniu okaże się uzasadnionym.

Przedewszystkiem rygor ten zwraca się tylko przeciw nierzetelnemu robotnikowi, którego nie ma potrzeby ochraniać. Robotnik rzetelny nigdy nie znajdzie się w tem położeniu, aby był zmuszonym do samowolnego zerwania umowy, gdyż ustawa daje mu dostateczne środki ochronne przeciw niesumiennemu pracodawcy (§. 27. i 40.), a także przewiduje możność (§. 41.) czasowego lub stałego zwolnienia z umowy, w razie ważnej ku temu przyczyny (śmierć lub ciężka choroba w rodzinie robotnika i t. p.).

Następnie przypomnieć należy, że także ustawa przemysłowa (§. 86.) zawiera postanowienia o przymusowym powrocie robotnika do pracy w analogi cznym wypadku. Rygor ten jest o wiele bardziej uzasadnionym w gospodarstwie rolnem, gdzie brak rąk roboczych w pewnych momentach (n. p. żniw) grozi stratami niepowetowanemi, staje się sprawą wprost katastrofalną. Nadto, każdy, kto zna stosunki w kraju, przyznać musi, że zastąpienie w takich momentach jednego robotnika innym jest zupełnie niemożliwem, bądź daleko trudniejszem niż w przemysłowem przedsiębiorstwie.

Ustawa broni także pracodawcę wobec robotnika nierzetelnego, który najmuje się równocześnie kilku pracodawcom (§. 20.) przed odmawianiem robotnika (§. 21.), przed niedopełnieniem zobowiązań przez robotnika (§. 23.), i przed stratą wyrządzoną pracodawcy przez uszkodzenie przez robotnika przedmiotów oddanych do użytku, a należących do pracodawcy. (§. 25).

Uwzględniając specyalne warunki gospodarstwa rolnego, upoważnia ustawa pracodawcę do przedłużenia w razie nieodzownej konieczności umówionego czasu pracy, nie dłużej wszakże, jak o 2 godziny (§. 33.) i upoważnia pracodawcę do zatrzymywania kaucyi, nawet bez wyraźnej o tem umowy. (§. 36. i 42.). Kaucya ograniczona do 25% zarobku, stanowi w tem rozumieniu z jednej strony hamulec dla lekkomyślnego zbiegostwa, z drugiej jedyne zazwyczaj możliwe zabezpieczenie wynagrodzenia szkody, na którą robotnik może pracodawcę narazić.

W interesie koniecznej w każdem gospodarstwie dyscypliny, ładu i porządku otrzymuje pracodawca prawo jednostronnego rozwiązania umowy w wypadkach wyliczonych w §. 39, w §. 43, zaś otrzymuje ochronę przed groźbą lub przymusem z zewnątrz płynącym a żdążającym do zerwania umowy przez robotników.

W §. 46, wreszcie (al. 3.) bierze ustawa w obronę pracodawcę przed nierzetelnym robotnikiem, udającym chorobę.

Na tem kończy Komisya omawianie przepisów załączonego projektu ustawy i pozwala sobie przy tej sposobności przedłożyć Wysokiemu Sejmowi rezolucyę z wezwaniem do c. k. Rządu o ustawodawcze przyznanie uwolnienia od stempli: a) legitymacyom robotniczym, b) dokumentom dotyczącym zawarcia umowy, c) wszelkim aktom wnoszonym i sporządzanym w postępowaniu przed władzami politycznemi na zasadzie niniejszej ustawy.

Komisya nie widzi potrzeby bliższego motywowania tej rezolucyi, w zacytowanem sprawozdaniu już przez Wydział krajowy zaproponowanej, ogranicza się więc do zwrócenia uwagi na to, że analogiczne ulgi i zwolnienia od stempli i opłat przyznane już zostały w analogicznym wypadku. Ustawą mianowicie z 18. czerwca 1896. (Dz. p.p. Nr. 95) przyznano wymienione uwolnienia:

1) wszystkim w sprawach służby domowej do władz publicznych wniesionym podaniom i aktom, a w szczególności zawartym wobec tej władzy umowom,

2) poświadczeniom ze strony sługi, że otrzymała zadatek a to bez względu na to, czy poświadczenie zawiera równocześnie stwierdzony tekst umowy,

3) książkom służbowym i zapisanym w nich świadectwom.

Wyjednanie więc w drodze ustawodawstwa państwowego analogicznego uwolnienia dla legitymacyj robotników sezonowych nie powinno wobec tego precendensu natrafić na żadne przeszkody.

Sprawozdanie niniejsze zamyka Komisya wnioskiem:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

./. I. załączony ./. projekt ustawy,

II. rezolucyę następującej treści:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze ustawodawczej postarał się o uwolnienie od stempli następujących dokumentów w sprawach opartych o ustawę z dnia . . dotyczącą stosunków prawnych robotników sezonowych, rolnych i leśnych:

a) legitymacyi robotniczych,

b) dokumentów dotyczących umowy,

c) wszelkich skarg, pism i prokołów wnoszonych względnie sporządzonych w postępowaniu przed władzami politycznemi.

Przewodniczący: *Brykczyński.*

Sprawozdawca: *Czecz.*

Ustawa

z dnia . . . . dla Królestwa Galicyi Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o stosunkach prawnych między pracodawcami a rolnymi i leśnymi robotnikami sezonowymi.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. Moc obowiązująca i zakres stosowania ustawy.

§. 1.

Stosunki prawne wynikające z umów między pracodawcami a robotnikami sezonowymi w gospodarstwie rolnem lub leśnem będą oceniane wedle przepisów niniejszej ustawy, o ile strony w umowie wyraźnie oświadczyły, że się postanowieniom tej ustawy poddają.

Bez względu jednak na oświadczenie stron stosowane będą wprost z mocy niniejszej ustawy postanowienia §. 4—6, §. 21, §. 28—30, §. 32., §. 43. i §. 46.

§. 2.

Robotnikami sezonowymi w znaczeniu tej ustawy są osoby, które nie wchodząc w stosunek służbowy, podlegający przepisom o czeladzi służebnej, obowiązują się wykonywać roboty w gospodarstwie rolnem lub leśnem przez czas z góry określony, nie krótszy niż 14 dni roboczych.

§. 3.

Ustalenie warunków pracy w granicach zakreślonych ustawą jest przedmiotem swobodnej umowy.

Jednak postanowienia umowne zmieniające przepisy §§. 28—30., 32., 40. i 46. uważane będą za nieważne.

W braku wyraźnej umowy co do pewnych szczegółów stosunku prawnego roztrzygające będą przepisy niniejszej ustawy, następnie powszechnej ustawy cywilnej, wreszcie zwyczaj miejscowy.

II. Legitymacye robotnicze.

§. 4.

Każdy robotnik sezonowy ma posiadać legitymacyę robotniczą.

Legitymacyę robotniczą wystawi bezpłatnie, jednak za zwrotem kosztów druku naczelnik (względnie jego zastępca) gminy miejsca stałego pobytu robotnika.

Naczelnik gminy (zastępca), odmawiający bezpodstawnie robotnikowi wydania legitymacyi, odpowiada według obowiązujących ustaw.

O zgubieniu legitymacyi ma być bezzwłocznie zawiadomiona Zwierzchność gminy, która dokument wystawiła. Po zbadaniu i ocenieniu zachodzących okoliczności, wyda naczelnik (zastępca) gminy nową legitymacyę z wyraźnym napisem „duplikat".

Kto przez podanie fałszywych okoliczności wyłudził duplikat legitymacyi, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Formularz legitymacyi i sposób utrzymywania ewidencyi wydanych legitymacyi przepisanym będzie drogą rozporządzenia (§. 57.).

Robotnik, posługujący się cudzą legitymacyą robotniczą popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Podrabianie lub fałszowanie legitymacyi ścigane będzie według ustawy karnej.

§. 5.

Robotnikowi małoletniemu wyda naczelnik gminy (zastępca) legitymacyę robotniczą tylko za przyzwoleniem ojca lub opiekuna, robotnicy zamężnej tylko za przyzwoleniem męża. Okres czasu, na który takie przyzwolenie zostało udzielonem, będzie w legitymacyi uwidocznionym.

Jeżeli o oświadczenie prawnych zastępców postarać się nie można, może władza polityczna I-szej instancyi polecić wydanie legitymacyi bez ich przyzwolenia.

Robotnik małoletni, względnie kobieta zamężna, zaopatrzeni w wymagane niniejszą ustawą legitymacye, nie potrzebują przy zawarciu umowy o pracę osobnego przyzwolenia swych prawnych zastępców, względnie męża.

§. 6.

Legitymacya robotnika, który zawarł umowę, będzie złożoną do rąk pracodawcy za pisemnem potwierdzeniem i pozostaje u pracodawcy w przechowaniu aż do chwili rozwiązania umowy.

Pracodawca wpisze do legitymacyi swoje nazwisko i miejsce zamieszkania, okres i rodzaj umówionych robót, wreszcie fakt rozwiązania umowy.

Uwagi dla robotnika niekorzystne nie mogą być wpisywane w legitymacyę.

Pracodawca obowiązanym jest po rozwiązaniu umowy legitymacyę robotnikowi zwrócić, wyjąwszy wypadek przewidziany w §. 44.

Pracodawca, który bezprawnie legitymacyę robotnika zatrzymuje i wydać jej nie chce, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

III. Zawarcie umowy.

§. 7.

Umowa o pracę sezonową musi być zawartą pisemnie.

Do zawarcia umowy należy zawezwać dwóch świadków, wyjąwszy wypadki przewidziane w §. 8. i 9.

Świadkowie stwierdzą swym podpisem na dokumencie umowy, że treść jej została w ich obecności stronom odczytaną, że nasuwające się wątpliwości zostały wyjaśnione, że

wreszcie umowa została własnoręcznie przez obie strony podpisaną.

Nie umiejący pisać kładą na dokumencie umowy znak ręczny, zaś jeden ze świadków wpisuje obok nazwisko dotyczącej osoby.

§. 8.

Na żądanie bądź pracodawcy, bądź robotnika będzie umowa zawartą wobec naczelnika gminy (zastępcy) tej miejscowości, w której zawiera się umowę.

Naczelnik gminy nie może odmówić swego współdziałania przy zawarciu umowy i nie wolno mu żądać za to jakichkolwiek opłat.

Zawarcie umowy w swej obecności i autentyczność podpisów stwierdzi naczelnik gminy swoim podpisem i pieczęcią gminy.

Jeżeli umowę zawarto wobec naczelnika gminy, odpada potrzeba użycia świadków (§. 7.).

§. 9.

Umowy zawarte przy współudziale publicznego biura (urzędu) pośrednictwa pracy, założonego na zasadzie ustawy z 16-go marca 1904 Nr. 56. Dz. u. kr. nie potrzebują obecności świadków (§. 7.) względnie interwencyi naczelnika gminy (§. 8.).

§. 10.

Umowa o pracę ma być wygotowaną albo w 2 równobrzmiących egzemplarzach, z których każdy podpisanym zostanie przez obie strony, poczem każdej stronie zostanie jeden egzemplarz doręczonym, albo też może być spisaną tylko w jednym egzemplarzu, a wówczas należy drugiej stronie wydać dosłowny odpis umowy, którego wierzytelność stwierdzą bądź świadkowie, bądź Zwierzchność gminna, bądź wreszcie publiczne biuro (urząd) pośrednictwa pracy, zależnie od tego, kto przy zawarciu umowy współudział (§. 7—9).

§. 11.

Jeżeli umowę spisano w dwóch egzemplarzach (§. 10.), a później okaże się, że egzemplarze te nie są równobrzmiące, w razie nie dającej się rozstrzygnąć wątpliwości obowiązywać będzie tekst tego egzemplarza, który daje robotnikowi lepsze warunki, jednak tylko do chwili zbadania przez Władze kompetentne (§. 52.), jeżeliby w ogóle do sporu między stronami z tego powodu przyjść miało.

§. 12.

Osoby, występujące przy zawieraniu umowy imieniem nieobecnych robotników, muszą się wykazać ich pełnomocnictwem potwierdzonem przez Zwierzchność gminną miejsca stałego pobytu robotników.

Zawarta przez pełnomocników umowa wiąże wszystkich na pełnomocnictwie podpisanych.

Pełnomocnictwo należy dołączyć do umowy, a w szczególności do tego jej egzemplarza, który doręczono pracodawcy.

§. 13.

Pracodawca, który zawiera z robotnikiem umowę przez swego urzędnika gospodarczego lub przez trzecią osobę, winien ich zaopatrzyć w pisemne pełnomocnictwo.

Umowa zawarta przez te osoby wiąże bezpośrednio i w całości pracodawcę, który przeciw roszczeniom robotnika z tytułu zawartej umowy nie może się bronić twierdzeniem, że swego pełnomocnika nie upoważnił do zawarcia umowy w tym zakresie, w jakim on to uczynił.

Pełnomocnictwo należy dołączyć do tego egzemplarza umowy, który doręczono robotnikowi.

§. 14.

Przodownik, który zobowiązał się stanąć do pracy wraz z umówioną partyą robotników, których pełnomocnictwem z góry wykazać się nie mógł, lecz których dopiero później zebrać zamierza, przyjmuje osobiście całą odpowiedzialność prawną wynikającą z umowy lub niniejszej ustawy.

§. 15.

Jeżeli strony za obopólnem porozumieniem w czasie obowiązywania umowy chcą zmienić jej warunki lub je uzupełnić, mają postąpić w sposób przepisany dla zawarcia umowy głównej.

§. 16.

Dokument umowy ma zawierać:

1. oświadczenie, że strony poddają się postanowieniom niniejszej ustawy;
2. dokładne wymienienie pracodawcy i miejsca pracy,
3. oznaczenie okresu trwania i rodzaju robót,
4. oznaczenie dnia rozpoczęcia robót względnie podanie sposobu zawiadomienia robotnika, kiedy roboty się rozpoczną,
5. oznaczenie długości dnia roboczego i przerw w pracy, jakoteż wynagrodzenia za godziny nadliczbowe,
6. oznaczenie rodzaju wynagrodzenia t. j. czy roboty będą wykonywane za udział w plonach, za płacę akordową, dzienną, miesięczną lub t. p,
7. oznaczenie wysokości wynagrodzenia, oraz terminów wypłaty, przyczem wysokość wynagrodzenia wpisać należy nie tylko cyframi, lecz także słownie,
8. określenie świadczeń w naturze (deputatu, wiktu, mieszkania itp.) ze strony pracodawcy z podaniem ilości deputatu według wagi względnie miary metrycznej, oraz terminów wydawania. Zarazem należy podać pieniężną wartość deputatu względnie gotowego wiktu, jeżeli go pracodawca ma robotnikom dostarczać,
9. oznaczenie, jaka część płacy i w jaki sposób będzie przez pracodawcę zatrzymaną tytułem kaucyi,
10. postanowienia co do przerw w pracy spowodowanych przeszkodami elementarnemi,
11. postanowienia co do umówionej zaliczki i sposobu jej potrącenia,
12. postanowienia co do kosztów podróży robotnika do miejsca pracy i z powrotem,
13. podanie głównych przepisów porządku domowego, których przestrzegania pracodawca wymaga,
14. oświadczenie robotnika. że umówioną pracę wykonywać umie i wolny jest od dolegliwości, któreby mu pracę uniemożliwiały,
15. oświadczenie robotnika płci męskiej, że w chwili zawarcia umowy nie ma wiadomości o powołaniu do służby wojskowej w czasie, na który godzi się do pracy,

16. postanowienia co do narzędzi, jeżeli je robotnik ma mieć własne,

17. postanowienia co do pomocników, jeżeli ich robotnik ma ze sobą przyprowadzić,

18. imienne wskazanie pełnomocników robotników, jeżeli umowa obejmuje całą ich partyę.

§. 17.

Zadatek lub zaliczka wypłacona przez pracodawcę przy zawarciu umowy ma być potrącona (§. 16. ust. 11.) ze zarobku, jeżeli się inaczej nie umówiono.

Ani zwrot zaliczki przez robotnika, ani zrzeczenie się jej przez pracodawcę nie ma wpływu na ważność umowy.

Robotnik, który nie stanął do pracy, obowiązany jest do zwrotu zaliczki, chyba, że stało się to z winy lub zaniedbania ze strony pracodawcy.

IV. Zmiana w osobie pracodawcy.

§. 18.

Jeżeli w osobie pracodawcy zajdzie zmiana z jakiegokolwiek powodu, zanim roboty rozpoczęto, natenczas prawonabywca obowiązanym jest o tem robotnika względnie jego pełnomocnika (§. 16. ust. 18.) bezwłocznie zawiadomić.

W tym wypadku zarówno prawonabywca, jakoteż robotnik ma prawo stosunek umowny wypowiedzieć. Wypowiedzenie nie jest jednak dopuszczalnem później niż na 4 tygodnie przed umówionym terminem rozpoczęcia robót chyba, że druga strona dobrowolnie na rozwiązanie umowy się zgadza.

Prawonabywca wypowiadający umowę obowiązanym jest zwrócić robotnikowi wydatki poniesione przy zawarciu umowy.

Robotnik wypowiadający umowę nie ma prawa do podnoszenia roszczeń o zwrot poniesionych wydatków.

Jeżeli prawonabywca zaniedba zawiadomić robotnika względnie pełnomocników (§. 16. ustęp 18) o zaszłej w osobie pracodawcy zmianie, natenczas robotnik jest uprawnionym do wypowiedzenia i rozwiązania umowy każdego czasu aż do terminu rozpoczęcia robót włącznie.

Jeżeli wypowiedzenie z żadnej strony nie nastąpi, umowa w całej pełni ma być wykonana na rachunek osoby, która gospodarstwo objęła.

Jeżeli zmiana w osobie pracodawcy nastąpi później niż na 4 tygodnie przed rozpoczęciem albo już w ciągu wykonywania umówionych robót, natenczas prawonabywca przejmuje z zastrzeżeniem regresu względem pierwotnego pracodawcy wobec robotników wszystkie obowiązki wynikające z umowy, choćby się odnosiły do czasu przed zmianą osoby pracodawcy i jest wobec nich bezpośrednio zobowiązanym.

Przepisy tego paragrafu mają także zastosowanie w wypadku zaprowadzenia zarządu przymusowego.

V. Skutki nie jawienia się, opuszczenia przed terminem, względnie nie przyjęcia do pracy.

§. 19.

Jeżeli ugodzony robotnik nie jawi się do pracy w terminie umówionym względnie samowolnie bez prawnej podstawy przed upływem czasu trwania stosunku umownego pracę po-

*

rzuci, winno c. k. Starostwo na żądanie pracodawcy za okazaniem umowy, po zbadaniu powodu nie jawienia się w jak najkrótszej drodze, sprowadzenie robotnika na miejsce pracy natychmiast zarządzić. Rekurs przeciw takiemu zarządzeniu nie ma mocy wstrzymującej.

Jeżeli pracodawca nie żąda przymusowego dostawienia robotnika, albo gdy dostawienie okaże się niewykonalnem, podlega robotnik karze w §. 48. oznaczonej. Karę tę orzeka właściwy z ustawy c. k. Sąd na żądanie pracodawcy.

Orzeczenie kary nie zwalnia robotnika od odpowiedzialności za wyrządzoną pracodawcy szkodę.

§. 20.

Robotnik, który wynajmuje się kilku pracodawcom na ten sam okres czasu, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Robotnik jest obowiązany wypełnić tę umowę, którą najpierw zawarł.

Innym pracodawcom winien wynagrodzić szkodę, wyjąwszy, gdyby wiedzieli o zawarciu przezeń poprzedniej umowy.

§. 21.

Kto najmuje robotnika, wiedząc, iż tenże na ten sam czas z kim innym zawarł umowę, albo przez korzystniejsze obietnice stara się go nakłonić do zerwania poprzednio zawartej umowy, popełnia przekroczenia niniejszej ustawy.

W wypadku tym należy za każdego w ten sposób od pierwotnej umowy odwiedzionego robotnika grzywnę osobno orzec, a nadto nałożyć na winnego solidarny z robotnikiem obowiązek odszkodowania pierwszego pracodawcy.

§. 22.

Pracodawca, który ugodzonego robotnika do pracy nie przyjmie, odpowiada mu za całą wyrządzoną szkodę i podpadnie karze oznaczonej w §. 48.

Orzeczenie o karze i wysokości odszkodowania wyda właściwy z ustawy c. k. Sąd na żądanie robotnika.

IV. Wykonanie umowy.

§. 23.

Robotnik jest obowiązanym w terminie umówionym przybyć na miejsce pracy z potrzebnemi narzędziami, ewentualnie z pomocnikami, jeżeli tak się umówiono i roboty rozpocząć, spełniać je dokładnie według wskazówek pracodawcy, przestrzegać porządku ustanowionego w gospodarstwie przez pracodawcę i w ogóle spełniać w sposób jak najlepszy obowiązki umowne.

Robotnika, który w toku robót zobowiązań swoich nie dopełnia, zmusi do tego kompetentna władza zagrożeniem, względnie nałożeniem kar pieniężnych w tej ustawie określonych (§. 48.).

§. 24.

Jeżeli robotnik wbrew umowie jawi się do pracy bez narzędzi lub pomocników, wolno pracodawcy koszt dostarczonych mu narzędzi lub pomocy potrącić ze zarobku.

§. 25.

Robotnicy, podejmujący robotę w jednej partyi na podstawie jednego dokumentu umowy, są odpowiedzialni solidarnie za przedmioty oddane im do wspólnego użytku, każdy zaś z osobna odpowiada za szkody przez siebie zrządzone w innych przedmiotach.

Na pokrycie wyrządzonej szkody, może pracodawca zatrzymać odpowiednią część zarobku robotnika.

Zatrzymany zarobek nie może służyć na pokrycie roszczeń pracodawcy z innego tytułu.

§. 26.

Robotnikowi nie wolno deputatu, o ile zawiera przedmioty pożywienia, względnie gotowej żywności od pracodawcy otrzymywanej ani sprzedać, ani w ogóle odstąpić innym osobom.

§. 27.

Pracodawca obowiązany jest za nadejściem czasu w umowie oznaczonego robotnika do pracy przyjąć, wynagrodzenie regularnie opłacać, naturalia w umówionej ilości i dobrej jakości punktualnie wydawać, tudzież inne umowne zobowiązania dokładnie wypełniać.

Pracodawcę, który w toku robót zobowiązań swoich nie dopełnia, zmusi do tego kompetentna władza zagrożeniem, względnie nałożeniem kar pieniężnych w tej ustawie określonych (§. 48).

Jeżeli naruszenie umowy albo postanowień i zakazów niniejszej ustawy nastąpiło ze strony zarządzającego urzędnika gospodarskiego, karę należy nałożyć na urzędnika, a obowiązek odszkodowania także na pracodawcę.

§. 28.

Umówiona płaca musi być uiszczaną w gotówce.

Zabronionem jest wydawanie zamiast gotówki napojów wyskokowych lub towarów, jakoteż uskutecznianie wypłaty zapomocą jakichkolwiek przekazów.

Robotnik, którego należytość zaspokojono inaczej niż gotówką, może mimo to żądać wypłacenia tych należytości w gotówce, czemu nie można przeciwstawić, że w miejsce zapłaty dostarczono innych przedmiotów, względnie przekazów, ani też domagać się zwrotu wartości tych przedmiotów względnie przekazów.

§. 29.

Kto zniewala robotnika do kupowania pewnych przedmiotów u pracodawcy lub wskazanych przezeń osób, dopuszcza się przekroczenia niniejszej ustawy.

§. 30.

Wypłata zarobku w domach gospodnich, szynkowniach i wszelkiego rodzaju sklepikach jest wzbronioną i stanowi przekroczenie niniejszej ustawy.

§. 31.

Nakładanie kar pieniężnych na robotnika przez pracodawcę lub jego dozorujących zastępców, o ile w umowie wyraźnie przewidzianem nie zostało, jest wzbronione.

§. 32.

W niedziele i uroczyste dni świąteczne swojego obrządku robotnik nie jest obowiązanym do pracy, chyba, że pracodawca z góry w umowie zastrzegł wykonywanie pewnych niezbędnych w gospodarstwie robót także w niedziele i dni świąteczne.

§. 33.

Jeżeli w gospodarstwie zajdzie potrzeba pilnych a niezbędnych robót, których odroczenie grozi niepowetowaną szkodą, o czem rozstrzyga pracodawca, robotnik na jego żądanie obowiązanym jest do pracy poza umówionemi godzinami, nie dłużej jednak niż przez godzin dwie, za co należy mu się osobne wynagrodzenie (§. 16 ust. 5).

§. 34.

Jeżeli wynagrodzenie za pracę ustanowiono w części zbiorów ułamkowo oznaczonej, a pracodawca życzy sobie rozpocząć zwózkę podczas trwania robót, należy część przypadającą robotnikom wytyczyć sposobem na miejscu praktykowanym, o ile niema wyraźnej na to umowy. Do czynności tej należy wezwać przedstawicieli robotników (§. 16 ust. 18).

Jeżeli do wytyczenia nie jawią się wezwani przedstawiciele robotników, może pracodawca sam uskutecznić wytyczenie.

§. 35.

Spory powstające między pracodawcą a robotnikiem mają być przedłożone do rozstrzygnięcia kompetentnej według tej ustawy władzy. Aż do rozstrzygnięcia żadna strona nie może wstrzymać się od wykonywania swoich obowiązków względnie uiszczania świadczeń wobec strony drugiej.

Strona postępująca wbrew tej zasadzie uważaną będzie za łamiącą umowę.

VII. Kaucya dla zabezpieczenia umowy.

§. 36.

Dla zabezpieczenia dotrzymania umowy może pracodawca zatrzymać tytułem kaucyi część zarobku, który ma być wypłacanym robotnikowi w gotówce.

Wysokość kaucyi i sposób jej zatrzymania będzie określonym umową (§. 16 ust. 9).

Gdyby w umowie wysokość kaucyi nie została określoną, zatrzymana na kaucyę część zarobku nie będzie mogła przewyższać 25% zarobku, mającego być wypłaconym w gotówce.

Kaucya zostanie robotnikowi wydaną przy prawidłowem rozwiązaniu umowy.

W razie bezprawnego zerwania umowy przez robotnika (§. 42) lub w razie rozwiązania umowy przez pracodawcę z winy robotnika (§. 39), kaucya przepada w całości na rzecz pracodawcy.

VIII. Zgaśnięcie, rozwiązanie, zerwanie umowy.

§. 37.

Umowa o robotę sezonową gaśnie przez upływ umówionego czasu względnie przez ukończenie robót, do których robotnicy zostali ugodzeni.

Dalsze zatrudnienie robotników wymaga nowej, względnie dodatkowej umowy (§. 15).

§. 38.

Umowa o pracę sezonową nie może być rozwiązaną przez jednostronne wypowiedzenie, wyjąwszy wypadek przewidziany w §. 18, natomiast może być każdego czasu rozwiązaną za obustronną zgodą.

§. 39.

Pracodawca uprawnionym jest rozwiązać z robotnikiem jednostronnie umowę:

1. jeżeli robotnik oddaje się nałogowo pijaństwu, a trzykrotne upomnienie pozostanie bezskutecznem,
2. jeżeli dopuści się kradzieży, złośliwego uszkodzenia własności pracodawcy lub innego czynu karygodnego, który go czyni niegodnym zaufania pracodawcy,
3. jeżeli znieważa pracodawcę, jego domowników lub w jego imieniu nadzorujących zastępców,
4. jeżeli uporczywie i mimo upomnień zaniedbuje swoje obowiązki lub innych robotników pobudza do nieposłuszeństwa i oporu,
5. jeżeli się okaże niezdolnym do ugodzonej pracy,
6. jeżeli został uwięzionym na czas dłuższy niż ośm dni.

Robotnik wydalony przez pracodawcę z powodów w tym paragrafie przewidzianych traci kaucyę, z wyjątkiem wypadku przewidzianego w punkcie 5 niniejszego paragrafu.

§. 40.

Robotnik uprawnionym jest rozwiązać jednostronnie umowę:

1. jeżeli pracodawca robotnika czynnie znieważa,
2. jeżeli pracodawca lub członkowie jego rodziny nakłaniają go do czynów nieobyczajnych lub karygodnych,
3. jeżeli pracodawca mimo nakazu władzy (§. 27 ust. 2.) nie dotrzymuje wobec robotnika głównych swoich w umowie przyjętych zobowiązań, a w szczególności:

a) należnego zarobku nie wypłaca,

b) umówionego deputatu względnie wiktu nie wydaje lub wydaje go w stanie do użycia nieprzydatnym,

c) nie dostarcza mieszkania, w któremby robotnik bez szkody dla zdrowia mógł mieszkać,

Robotnikowi, który korzystając z powyższych postanowień, rozwiązał umowę, winien pracodawca zapłacić z tytułu odszkodowania zarobek i wartość deputatu za cały pozostały czas umówionej pracy.

§. 41.

W razie wypadku śmierci lub ciężkiej choroby w najbliższej rodzinie robotnika, albo w razie innego ważnego powodu zmuszającego robotnika do powrotu do domu, uprawnionym jest robotnik do żądania odpowiedniego czasowego zwolnienia od pracy. Jeżeli pracodawca nie zgadza się na czasowe zwolnienie, jeżeli co do czasu trwania takiego czasowego zwolnienia nie nastąpi dobrowolne porozumienie, wówczas c. k. Starostwo orzeknie po zbadaniu powodu w jak najkrótszej drodze, czy i na jak długo zwolnienie od pracy ma nastąpić.

Ten przepis ma także zastosowanie w razie, jeżeli robotnik żąda z ważnych powodów zupełnego uwolnienia przed wykonaniem umówionej pracy, a pracodawca uwolnić go nie chce.

Przeciw rozstrzygnięciu c. k. Starostwa nie ma środka prawnego. Gdyby się następnie okazało, że robotnik uzyskał zwolnienie przez podanie nieprawdziwych okoliczności, uważanym będzie za łamiącego umowę (§. 42.).

W razie powołania robotnika do czynnej służby wojskowej w czasie trwania stosunku umownego, pracodawca po okazaniu mu karty powoławczej nie może robotnikowi odmówić uwolnienia na czas niezbędny do odbycia służby.

Za czas uwolnienia od pracy nie należy się robotnikowi płaca ani deputat, chyba, że w umowie wyraźnie inaczej postanowiono.

§. 42.

Robotnik, który samowolnie bez prawnej podstawy przed upływem czasu trwania stosunku umownego pracę opuści (§. 19. ustęp drugi) traci prawo do wypłaty kaucyi (§. 36), jakoteż prawo do żądania należnego, lecz jeszcze nie wypłaconego zarobku.

Jeżeli kaucya i niewypłacony zarobek nie dorówna szkodzie wyrządzonej pracodawcy, natenczas wolno temuż żądać odszkodowania (§. 19. ustęp ostatni).

§. 43.

Kto zerwanie umowy przez robotnika spowoduje lub spowodować usiłuje agitacyą, groźbami lub przymusem, będzie karany grzywną w wysokości 300 K, względnie aresztem dni 30, o ile czyn nie podpada pod wyższą karę, zagrożoną postanowieniami ustawy karnej.

§. 44.

Legitymacye robotników, którzy bez prawnej podstawy umowę zerwali (§. 43.), odda pracodawca właściwemu c. k. Starostwu.

§. 45.

Pracodawca, który robotnika samowolnie bez prawnej podstawy (§. 39.) wydali i przez to umowę z nim zerwie, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Pracodawca, zrywający umowę, obowiązany jest robotnikowi wynagrodzić szkodę przez wypłacenie zarobku i wartości umówionego deputatu za cały pozostały czas umówionej pracy.

IX. Postanowienia na wypadek choroby robotnika.

§. 46.

Robotnikowi, który w czasie robót zachorował, należy się od pracodawcy przez dni 14 bezpłatna pomoc lekarska, mieszkanie i deputat względnie wikt, natomiast nie należy się płaca.

Jeżeli choroba trwa dłużej niż dni 14, umowa ulega rozwiązaniu, o czem pracodawca zawiadomi Zwierzchność gminną, która postąpi z robotnikiem tak, jak z każdym ubogim chorym.

Jeżeli robotnik pod pozorem choroby uchyla się czasowo od pełnienia przyjętych obowiązków, wówczas nie tylko nie na-

leży mu się płaca za czas przerwy, lecz pracodawcy wolno będzie także potrącić z kaucyi wartość wydanego w czasie tej przerwy deputatu względnie wiktu.

X. Wierzytelności robotników.

§. 47.

Wierzytelności robotników należą do kategoryi uprzywilejowanych po myśli §§. 120. 1., 3. i 216. 1., 3. ordynacyi egzekucyjnej.

XI. Postanowienia karne.

§. 48.

Przekroczenia niniejszej ustawy, o ile nie są zagrożone karą wyższą, karane będą grzywnami od 10 do 100 koron. Grzywny te w razie nieściągalności zamienione zostaną tem samem orzeczeniem karnem na areszt od 1 do 10 dni.

§. 49.

Jeżeli kara pieniężna, względnie aresztu, orzeczoną została przeciw robotnikowi w czasie robót, może być jej wykonanie na prośbę pracodawcy odroczonem aż do chwili rozwiązania umowy.

Jeżeli ukarany robotnik obowiązków swych zresztą należycie dopełnił, a umowa prawidłowo została rozwiązaną, wówczas na prośbę robotnika, popartą przez pracodawcę, wykonanie kary może być zaniechanem.

§. 50.

Orzecznictwo karne wykonywanem będzie nie z urzędu, lecz tylko na wniosek strony, dokonanem przekroczeniem dotkniętej.

Aż do chwili wydania wyroku wniosek taki może być cofniętym.

Z urzędu dochodzone i karane będą jedynie przekroczenia przewidziane w §. 4. i §. 43.

§. 51.

Zapłacone grzywny przypadają funduszowi ubogich tej gminy, w której skazany ma stałe miejsce zamieszkania. Gdyby miejsce zamieszkania skazanego nie dało się stwierdzić, albo leżało poza granicami kraju, grzywna przypada gminie miejsca umówionej pracy.

XII. Kompetencya władz.

§. 52.

Do kompetencyi władz politycznych, a mianowicie w I. instancyi do kompetencyi c. k. Starostwa, w którego okręgu znajduje się miejsce pracy, zaś w II. i ostatniej instancyi do kompetencyi c. k. Namiestnictwa należy:

a) orzecznictwo karne z wyjątkiem wypadków przewidzianych w §§. 19. i 22;

b) orzecznictwo w sporach między pracodawcą a robotnikiem, powstałych w czasie od dnia rozpoczęcia robót aż do chwili rozwiązania umowy, z wyjątkiem takich spraw, w których chodzi o roszczenie pieniężne ponad sumę 50 kor.

W razie, gdy przedmiotem sporu jest zbiorowe roszczenie całej partyi robotników z tytułu tej samej umowy do jednego pracodawcy, kompetencyę władzy należy oceniać według wysokości kwoty odpowiadającej roszczeniu poszczególnego robotnika.

§. 53.

Do wytoczenia sporu u władzy I. instancyi, względnie wniesienia rekursu do władzy II. instancyi, uprawnionym jest robotnik w imieniu własnem, względnie pełnomocnik robotnika, który jako taki w umowie został oznaczonym (§. 16. ust. 18). Dokument umowy, którym powinien się wykazać, służy mu za legitymacyę i zastępuje pełnomocnictwo.

§. 54.

Od orzeczenia I. instancyi przysługuje każdej stronie rekurs, który należy wnieść w przeciągu 8 dni, licząc od dnia ogłoszenia wyroku. Rekurs należy wnieść pisemnie lub zgłosić ustnie do protokołu władzy I. instancyi.

§. 55.

Sprawy należące po myśli niniejszej ustawy do kompetencyi władz politycznych należy załatwiać w obu instancyach bezzwłocznie.

Postępowanie winno być w I. instancyi ustne. Z reguły należy się starać o załatwienie sprawy na jednym terminie. Do protokołu wpisuje się tylko istotne szczegóły sprawy i ustnie ogłoszone orzeczenie.

Odpis protokołu należy stronom na żądanie wydać.

Władza wydająca orzeczenie winna pouczyć strony o prawie, sposobie wniesienia i terminie rekursowym.

Orzeczenie zawierać ma także postanowienia co do ponoszenia ewentualnych kosztów dochodzeń, a mianowicie kosztów powołania rzeczoznawców i wyjazdów komisyjnych na miejsce sporu.

§. 56.

Orzecznictwo w sprawach, nie przekazanych wyraźnie niniejszą ustawą władzom politycznym należy do kompetencyi c. k. Sądów właściwych na mocy ogólnie obowiązujących ustaw.

XIII. Rozporządzenie wykonawcze.

§. 57.

Rozporządzenie wykonawcze do niniejszej ustawy wyda c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego.

§. 58.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych, rolnictwa i sprawiedliwości.

LW. 8293/08. We Lwowie, dnia 3. maja 1908.

Aleg. 72

Sprawozdanie

Wydziału krajowego z projektem ustawy, normującej stosunki prawne sezonowych robotników rolnych i leśnych.

Wysoki Sejmie!

Uchwałą z 13. marca 1907 przekazał Wysoki Sejm Wydziałowi krajowemu wniosek posła Zdzisława hr. Tarnowskiego i towarzyszy, zawierający zarys ustawy normującej stosunki prawne między pracodawcami a robotnikami sezonowymi rolnymi i leśnymi z poleceniem przedłożenia na najbliższej sesyi opracowanego projektu tej ustawy.

Zgodnie z tem poleceniem przedłożył Wydział krajowy na jesiennej sesyi roku ubiegłego projekt powyższej ustawy (alegat 287 ex 1907).

Projekt ten został uchwałą Wys. Sejmu z 16. września 1907 przekazanym Komisyi gospodarstwa krajowego. Komisya na podstawie referatu posła Karola Czecza rozpatrzyła projekt Wydziału krajowego i po wprowadzeniu w nim szeregu zmian przedłożyła Wysokiemu Sejmowi sprawozdaniem z 4. października 1907 (alegat 496) projekt ustawy.

Ten projekt umieszczonym był w ostatnich dniach ubiegłej sesyi na porządku dziennym, jednak z powodu braku czasu nie przyszedł pod obrady Wysokiego Sejmu.

Wydział krajowy wznawia niniejszem omawiany projekt ustawy. Czyniąc to, kieruje się Wydział krajowy zarówno intencyą Wysokiego Sejmu w ubiegłej sesyi objawioną, jak niemniej względem na istotną i pilną potrzebę ujęcia w ramy przepisów ustawowych stosunku prawnego między pracodawcą a sezonowym robotnikiem rolnym. Rzeczowe argumenty, udowadniające potrzebę takiej ustawy, zostały wyczerpująco przedstawione w sprawozdaniach Wydziału krajowego i Komisyi gospodarstwa krajowego (alegaty 287 i 496 ex 1907), do których — nie chcąc ich powtarzać — Wydział krajowy się odwołuje.

Załączony projekt ustawy jest zgodny z tekstem ustalonym w sprawozdaniu Komisyi gospodarstwa krajowego, z wyjątkiem dwóch zmian, a to w §. 40. w ustępie 2. i w §. 46. w ustępie ostatnim.

Wprowadzone poprawki nie zawierają jednak istotnych zmian projektu komisyjnego i nie wymagają osobnego motywowania.

Projekt Komisyi opiewał:

„§ 40. Robotnik uprawnionym jest rozwiązać jednostronnie umowę:

2. jeżeli pracodawca lub członkowie jego rodziny nakłaniają go do czynów nieobyczajnych lub karygodnych“.

Natomiast tenże ustęp w projekcie przedłożonym brzmi:

„2. jeżeli pracodawca nakłania robotnika do czynów nieobyczajnych lub karygodnych, względnie odmawia mu ochrony przed takiemi usiłowaniami ze strony członków swej rodziny lub innych domowników“.

W ustępie ostatnim §. 46. uległ zmianie tylko jeden wyraz, mianowicie w zdaniu:

„pracodawcy wolno będzie potrącić z kaucyi“.

wstawiono: „wolno będzie potrącić z zarobku“.

Do projektu komisyjnego dołączoną była rezolucya z wezwaniem do c. k. Rządu, zmierzająca do uzyskania uwolnienia od stempli dokumentów wydanych w myśl przepisów projektowanej ustawy. Rezolucyę tę Wydział krajowy również ponawia i wnosi:

Wysoki Sejm raczy uchwalić:

·/· I. Załączony ·/. projekt ustawy

II. Rezolucyę następującej treści:

Wzywa się c. k. Rząd, ażeby w drodze ustawodawczej postarał się o uwolnienie od stempli następujących dokumentów w sprawach, opartych o ustawę z dnia . . . ., dotyczącą stosunków prawnych robotników sezonowych rolnych i leśnych:

a) legitymacyi robotniczych,

b) dokumentów dotyczących umowy,

c) wszelkich skarg, pism i protokołów, wnoszonych względnie sporządzanych w postępowaniu przed władzami politycznemi.

Z Rady Wydziału krajowego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Marszałek krajowy:

St. Badeni, *w. r.*

Sprawozdawca:

Dr. Stanisław Dąmbski, *w. r.*

Członek Wydziału krajowego.

Drukarnia Ludowa we Lwowie.

Ustawa

z dnia . . . . . dla Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem o stosunkach prawnych między pracodawcami a rolnymi i leśnymi robotnikami sezonowymi.

Zgodnie z uchwałą Sejmu Mojego Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem postanawiam, co następuje:

I. Moc obowiązująca i zakres stosowania ustawy.

§. 1.

Stosunki prawne, wynikające z umów między pracodawcami a robotnikami sezonowymi w gospodarstwie rolnem lub leśnem będą oceniane wedle przepisów niniejszej ustawy, o ile strony w umowie wyraźnie oświadczyły, że się postanowieniom tej ustawy poddają.

Bez względu jednak na oświadczenie stron stosowane będą wprost z mocy niniejszej ustawy postanowienia §. 4—6, §. 21, §. 28—30, §. 32, §. 43 i §. 46.

§. 2.

Robotnikami sezonowymi w znaczeniu tej ustawy są osoby, które, nie wchodząc w stosunek służbowy, podlegający przepisom o czeladzi służebnej, obowiązują się wykonywać roboty w gospodarstwie rolnem lub leśnem przez czas z góry określony, nie krótszy niż 14 dni roboczych.

§. 3.

Ustalenie warunków pracy w granicach zakreślonych ustawą jest przedmiotem swobodnej umowy.

Jednak postanowienia umowne zmieniające przepisy §§. 28—30, 32, 40 i 46 uważane będą za nieważne.

W braku wyraźnej umowy co do pewnych szczegółów stosunku prawnego rostrzygające będą przepisy niniejszej ustawy, następnie powszechnej ustawy cywilnej, wreszcie zwyczaj miejscowy.

II. Legitymacye robotnicze.

§. 4.

Każdy robotnik sezonowy ma posiadać legitymacyę robotniczą.

Legitymacyę robotniczą wystawi bezpłatnie, jednak za zwrokem kosztów druku naczelnik (względnie jego zastępca) gminy miejsca stałego pobytu robotnika.

Naczelnik gminy (zastępca), odmawiający bezpodstawnie robotnikowi wydania legitymacyi, odpowiada według obowiązujących ustaw.

O zgubieniu legitymacyi ma być bezzwłocznie zawiadomiona Zwierzchność gminy, która dokument wystawiła. Po zbadaniu i ocenieniu zachodzących okoliczności wyda naczelnik (zastępca) gminy nową legitymacyę z wyraźnym napisem „duplikat".

Kto przez podanie fałszywych okoliczności wyłudził duplikat legitymacyi, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Formularz legitymacyi i sposób utrzymywania ewidencyi wydanych legitymacyi przepisanym będzie drogą rozporządzenia (§. 57).

Robotnik, posługujący się cudzą legitymacyą robotniczą popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Podrabianie lub fałszowanie legitymacyi ścigane będzie według ustawy karnej.

§. 5.

Robotnikowi małoletniemu wyda naczelnik gminy (zastępca) legitymacyę robotniczą tylko za przyzwoleniem ojca lub opiekuna, robotnicy zamężnej tylko za przyzwoleniem męża. Okres czasu, na który takie przyzwolenie zostało udzielonem, będzie w legitymacyi uwidocznionym.

Jeżeli o oświadczenie prawnych zastępców postarać się nie można, może władza polityczna I-szej instancyi polecić wydanie legitymacyi bez ich przyzwolenia.

Robotnik małoletni, względnie kobieta zamężna, zaopatrzeni w wymagane niniejszą ustawą legitymacye, nie potrzebują przy zawarciu umowy o pracę osobnego przyzwolenia swych prawnych zastępców względnie męża.

§. 6.

Legitymacya robotnika, który zawarł umowę, będzie złożoną do rąk pracodawcy za pisemnem potwierdzeniem i pozostaje u pracodawcy w przechowaniu aż do chwili rozwiązania umowy.

Pracodawca wpisze do legitymacyi swoje nazwisko i miejsce zamieszkania, okres i rodzaj umówionych robót, wreszcie fakt rozwiązania umowy.

Uwagi dla robotnika niekorzystne nie mogą być wpisywane w legitymacyę.

Pracodawca obowiązanym jest po rozwiązaniu umowy legitymacyę robotnikowi zwrócić, wyjąwszy wypadek przewidziany w §. 44.

Pracodawca, który bezprawnie legitymacyę robotnika zatrzymuje i wydać jej nie chce, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

III. Zawarcie umowy.

§. 7.

Umowa o pracę sezonową musi być zawartą pisemnie.

Do zawarcia umowy należy zawezwać dwóch świadków, wyjąwszy wypadki przewidziane w §. 8. i 9.

Świadkowie stwierdzą swym podpisem na dokumencie umowy, że treść jej została w ich obecności stronom odczytaną, że nasuwające się wątpliwości zostały wyjaśnione, że wreszcie umowa została własnoręcznie przez obie strony podpisaną.

Nie umiejący pisać kładą na dokumencie umowy znak ręczny, zaś jeden ze świadków wpisuje obok nazwisko dotyczącej osoby.

§. 8.

Na żądanie bądź pracodawcy, bądź robotnika będzie umowa zawartą wobec naczelnika gminy (zastępcy) tej miejscowości, w której zawiera się umowę.

Naczelnik gminy nie może odmówić swego współdziałania przy zawarciu umowy i nie wolno mu żądać za to jakichkolwiek opłat.

Zawarcie umowy w swej obecności i autentyczność podpisów stwierdzi naczelnik gminy swoim podpisem i pieczęcią gminy.

Jeżeli umowę zawarto wobec naczelnika gminy, odpada potrzeba użycia świadków (§. 7).

§. 9.

Umowy zawarte przy współudziale publicznego biura (urzędu) pośrednictwa pracy, założonego na zasadzie ustawy z 16. marca 1904 Nr. 56 Dz. u. kraj. nie potrzebują obecności świadków (§. 7) względnie interwencyi naczelnika gminy (§. 8).

§. 10.

Umowa o pracę ma być wygotowaną albo w 2 równobrzmiących egzemplarzach, z których każdy podpisanym zostanie przez obie strony, poczem każdej stronie zostanie jeden egzemplarz doręczonym, albo też może być spisaną tylko w jednym egzemplarzu, a wówczas należy drugiej stronie wydać dosłowny odpis umowy, którego wierzytelność stwierdzą bądź świa-

dkowie, bądź Zwierzchność gminna, bądź wreszcie publiczne biuro (urząd) pośrednictwa pracy, zależnie od tego, kto przy zawarciu umowy współdziałał (§. 7—9).

§. 11.

Jeżeli umowę spisano w dwóch egzemplarzach (§. 10), a później okaże się, że egzemplarze te nie są równobrzmiące, w razie nie dającej się rozstrzygnąć wątpliwości obowiązywać będzie tekst tego egzemplarza, który daje robotnikowi lepsze warunki, jednak tylko do chwili zbadania przez Władze kompetentne (§. 52), jeżeliby wogóle do sporu między stronami z tego powodu przyjść miało.

§. 12.

Osoby, występujące przy zawieraniu umowy imieniem nieobecnych robotników, muszą się wykazać ich pełnomocnictwem potwierdzonem przez Zwierzchność gminną miejsca stałego pobytu robotników.

Zawarta przez pełnomocników umowa wiąże wszystkich na pełnomocnictwie podpisanych.

Pełnomocnictwo należy dołączyć do umowy, a w szczególności do tego jej egzemplarza, który doręczono pracodawcy.

§. 13.

Pracodawca, który zawiera z robotnikiem umowę przez swego urzędnika gospodarczego lub przez trzecią osobę, winien ich zaopatrzyć w pisemne pełnomocnictwo.

Umowa zawarta przez te osoby wiąże bezpośrednio i w całości pracodawcę, który przeciw roszczeniom robotnika z tytułu zawartej umowy nie może się bronić twierdzeniem, że swego pełnomocnika nie upoważnił do zawarcia umowy w tym zakresie, w jakim on to uczynił.

Pełnomocnictwo należy dołączyć do tego egzemplarza umowy, który doręczono robotnikowi.

§. 14.

Przodownik, który zobowiązał się stanąć do pracy wraz z umówioną partyą robotników, których pełnomocnictwem z góry wykazać się nie mógł, lecz których dopiero później zebrać zamierza, przyjmuje osobiście całą odpowiedzialność prawną wynikającą z umowy lub niniejszej ustawy.

§. 15.

Jeżeli strony za obopólnem porozumieniem w czasie obowiązywania umowy chcą zmienić jej warunki lub je uzupełnić, mają postąpić w sposób przepisany dla zawarcia umowy głównej.

§. 16.

Dokument umowy ma zawierać:

1. oświadczenie, że strony poddają się postanowieniom niniejszej ustawy;

2. dokładne wymienienie pracodawcy i miejsca pracy,

3. oznaczenie okresu trwania i rodzaju robót,

4. oznaczenie dnia rozpoczęcia robót względnie podanie sposobu zawiadomienia robotnika, kiedy roboty się rozpoczną,

5. oznaczenie długości dnia roboczego i przerw w pracy, jako też wynagrodzenia za godziny nadliczbowe,

6. oznaczenie rodzaju wynagrodzenia, t. j. czy roboty będą wykonywane za udział w plonach, za płacę akordową, dzienną, miesięczną lub t. p.,

7. oznaczenie wysokości wynagrodzenia, oraz terminów wypłaty, przyczem wysokość wynagrodzenia wpisać należy nie tylko cyframi, lecz także słownie,

8. określenie świadczeń w naturze (deputatu, wiktu, mieszkania i t. p.) ze strony pracodawcy z podaniem ilości deputatu według wagi względnie miary metrycznej, oraz terminów wydawania. Zarazem należy podać pieniężną wartość deputatu względnie gotowego wiktu, jeżeli go pracodawca ma robotnikom dostarczać,

9. oznaczenie, jaka część płacy i w jaki sposób będzie przez pracodawcę zatrzymaną tytułem kaucyi,

10. postanowienia co do przerw w pracy spowodowanych przeszkodami elementarnemi,

11. postanowienia co do omówionej zaliczki i sposobu jej potrącenia,

12. postanowienia co do kosztów podróży robotnika do miejsca pracy i z powrotem,

13. podanie głównych przepisów porządku domowego, których przestrzegania pracodawca wymaga,

14. oświadczenie robotnika, że umówioną pracę wykonywać umie i wolny jest od dolegliwości, któreby mu pracę uniemożliwiały,

15. oświadczenie robotnika płci męskiej, że w chwili zawarcia umowy nie ma wiadomości o powołaniu do służby wojskowej w czasie, na który godzi się do pracy,

16. postanowienia co do narzędzi, jeżeli je robotnik ma mieć własne,

17. postanowienia co do pomocników, jeżeli ich robotnik ma ze sobą przyprowadzić,

18. imienne wskazanie pełnomocników robotników, jeżeli umowa obejmuje całą ich partyę.

§. 17.

Zadatek lub zaliczka wypłacona przez pracodawcę przy zawarciu umowy ma być potrącona (§. 16. ust. 11) ze zarobku, jeżeli się inaczej nie umówiono.

Ani zwrot zaliczki przez robotnika, ani zrzeczenie się jej przez pracodawcę nie ma wpływu na ważność umowy.

Robotnik, który nie stanął do pracy, obowiązany jest do zwrotu zaliczki, chyba, że stało się to z winy lub zaniedbania ze strony pracodawcy.

IV. Zmiana w osobie pracodawcy.

§. 18.

Jeżeli w osobie pracodawcy zajdzie zmiana z jakiegokolwiek powodu, zanim roboty rozpoczęto, natenczas prawonabywca obowiązanym jest o tem robotnika względnie jego pełnomocnika (§. 16. ust. 18) bezzwłocznie zawiadomić.

W tym wypadku zarówno prawonabywca, jako też robotnik ma prawo stosunek umowny wypowiedzieć. Wypowiedzenie nie jest jednak dopuszczalnem później niż na 4 tygodnie przed umówionym terminem rozpoczęcia robót, chyba, że druga strona dobrowolnie na rozwiązanie umowy się zgadza.

Prawonabywca wypowiadający umowę obowiązanym jest zwrócić robotnikowi wydatki poniesione przy zawarciu umowy.

Robotnik wypowiadający umowę nie ma prawa do podnoszenia roszczeń o zwrot poniesionych wydatków.

Jeżeli prawonabywca zaniedba zawiadomić robotnika względnie pełnomocników (§. 16. ustęp 18) o zaszłej w osobie pracodawcy zmianie, natenczas robotnik jest uprawnionym do wypowiedzenia i rozwiązania umowy każdego czasu aż do terminu rozpoczęcia robót włącznie.

Jeżeli wypowiedzenie z żadnej strony nie nastąpi, umowa w całej pełni ma być wykonana na rachunek osoby, która gospodarstwo objęła.

Jeżeli zmiana w osobie pracodawcy nastąpi później niż na 4 tygodnie przed rozpoczęciem albo już w ciągu wykonywania umówionych robót, natenczas prawonabywca przejmuje z zastrzeżeniem regresu względem pierwotnego pracodawcy wobec robotników wszystkie obowiązki wynikające z umowy, choćby się odnosiły do czasu przed zmianą osoby pracodawcy i jest wobec nich bezpośrednio zobowiązanym.

Przepisy tego paragrafu mają także zastosowanie w wypadku zaprowadzenia zarządu przymusowego.

V. Skutki niejawienia się, opuszczenia przed terminem, względnie nieprzyjęcia do pracy.

§. 19.

Jeżeli ugodzony robotnik nie jawi się do pracy w terminie umówionym względnie samowolnie bez prawnej podstawy przed upływem czasu trwania stosunku umownego pracę porzuci, winno c. k. Starostwo na żądanie pracodawcy za okazaniem umowy,

po zbadaniu powodu niejawienia się w jak najkrótszej drodze, sprowadzenie robotnika na miejsce pracy natychmiast zarządzić. Rekurs przeciw takiemu zarządzeniu nie ma mocy wstrzymującej.

Jeżeli pracodawca nie żąda przymusowego dostawienia robotnika, albo gdy dostawienie okaże się niewykonalnem, podlega robotnik karze w §. 48. oznaczonej. Karę tę orzeka właściwy z ustawy c. k. Sąd na żądanie pracodawcy.

Orzeczenie kary nie zwalnia robotnika od odpowiedzialności za wyrządzoną pracodawcy szkodę.

§. 20.

Robotnik, który wynajmuje się kilku pracodawcom na ten sam okres czasu, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Robotnik jest obowiązany wypełnić tę umowę, którą najpierw zawarł.

Innym pracodawcom winien wynagrodzić szkodę, wyjąwszy, gdyby wiedzieli o zawarciu przezeń poprzedniej umowy.

§. 21.

Kto najmuje robotnika, wiedząc, iż tenże na ten sam czas z kim innym zawarł umowę, albo przez korzystniejsze obietnice stara się go nakłonić do zerwania poprzednio zawartej umowy, popełnia przekroczenia niniejszej ustawy.

W wypadku tym należy za każdego w ten sposób od pierwotnej umowy odwiedzionego robotnika grzywnę osobno orzec, a nadto nałożyć na winnego solidarny z robotnikiem obowiązek odszkodowania pierwszego pracodawcy.

§. 22.

Pracodawca, który ugodzonego robotnika do pracy nie przyjmie, odpowiada mu za całą wyrządzoną szkodę i podpadnie karze oznaczonej w §. 48.

Orzeczenie o karze i wysokości odszkodowania wyda właściwy z ustawy c. k. Sąd na żądanie robotnika.

IV. Wykonanie umowy.

§. 23.

Robotnik jest obowiązanym w terminie umówionym przybyć na miejsce pracy z potrzebnemi narzędziami, ewentualnie z pomocnikami, jeżeli tak się umówiono i roboty rozpocząć, spełniać je dokładnie według wskazówek pracodawcy, przestrzegać porządku ustanowionego w gospodarstwie przez pracodawcę i wogóle spełniać w sposób jak najlepszy obowiązki umowne.

Robotnika, który w toku robót zobowiązań swoich nie dopełnia, zmusi do tego kompetentna władza zagrożeniem, względnie nałożeniem kar pieniężnych w tej ustawie określonych (§. 48).

§. 24.

Jeżeli robotnik wbrew umowie jawi się do pracy bez narzędzi lub pomocników, wolno pracodawcy koszt dostarczonych mu narzędzi lub pomocy potrącić ze zarobku.

§. 25.

Robotnicy, podejmujący robotę w jednej partyi na podstawie jednego dokumentu umowy, są odpowiedzialni solidarnie za przedmioty oddane im do wspólnego użytku, każdy zaś z osobna odpowiada za szkody przez siebie zrządzone w innych przedmiotach.

Na pokrycie wyrządzonej szkody może pracodawca zatrzymać odpowiednią część zarobku robotnika.

Zatrzymany zarobek nie może służyć na pokrycie roszczeń pracodawcy z innego tytułu.

§. 26.

Robotnikowi nie wolno deputatu, o ile zawiera przedmioty pożywienia, względnie gotowej żywności od pracodawcy otrzymywanej ani sprzedać, ani wogóle odstąpić innym osobom.

§. 27.

Pracodawca obowiązany jest za nadejściem czasu w umowie oznaczonego robotnika do pracy przyjąć, wynagrodzenie regularnie opłacać, naturalia w umówionej ilości i dobrej jakości punktualnie wydawać, tudzież inne umowne zobowiązania dokładnie wypełniać.

Pracodawcę, który w toku robót zobowiązań swoich nie dopełnia, zmusi do tego kompetentna władza zagrożeniem, względnie nałożeniem kar pieniężnych w tej ustawie określonych (§. 48).

Jeżeli naruszenie umowy albo postanowień i zakazów niniejszej ustawy nastąpiło ze strony zarządzającego urzędnika gospodarskiego, karę należy nałożyć na urzędnika, a obowiązek odszkodowania także na pracodawcę.

§. 28.

Umówiona płaca musi być uiszczaną w gotówce.

Zabronionem jest wydawanie zamiast gotówki napojów wyskokowych lub towarów, jako też uskutecznianie wypłaty zapomocą jakichkolwiek przekazów.

Robotnik, którego należytość zaspokojono inaczej niż gotówką, może mimo to żądać wypłacenia tych należytości w gotówce, czemu nie można przeciwstawić, że w miejsce zapłaty dostarczono innych przedmiotów, względnie przekazów, ani też domagać się zwrotu wartości tych przedmiotów względnie przekazów.

§. 29.

Kto zniewala robotnika do kupowania pewnych przedmiotów u pracodawcy lub wskazanych przezeń osób, dopuszcza się przekroczenia niniejszej ustawy.

§. 30.

Wypłata zarobku w domach gospodnich, szynkowniach i wszelkiego rodzaju sklepikach jest wzbronioną i stanowi przekroczenie niniejszej ustawy.

§. 31.

Nakładanie kar pieniężnych na robotniką przez pracodawcę lub jego dozorujących zastępców, o ile w umowie wyraźnie przewidzianem nie zostało, jest wzbronione.

§. 32.

W niedzielę i uroczyste dni świąteczne swojego obrządku robotnik nie jest obowiązanym do pracy, chyba, że pracodawca z góry w umowie zastrzegł wykonywanie pewnych niezbędnych w gospodarstwie robót także w niedziele i dni świąteczne.

§. 33.

Jeżeli w gospodarstwie zajdzie potrzeba pilnych a niezbędnych robót, których odroczenie grozi niepowetowaną szkodą, o czem rozstrzyga pracodawca, robotnik na jego żądanie obowiązanym jest do pracy poza umówionemi godzinami, nie dłużej jednak niż przez godzin dwie, za co należy mu się osobne wynagrodzenie (§. 16. ust. 5).

§. 34.

Jeżeli wynagrodzenie za pracę ustanowiono w części zbiorów ułamkowo oznaczonej, a pracodawca życzy sobie rozpocząć zwózkę podczas trwania robót, należy część przypadającą robotnikom wytyczyć sposobem na miejscu praktykowanym, o ile niema wyraźnej na to umowy. Do czynności tej należy wezwać przedstawicieli robotników (§. 16. ust. 18).

Jeżeli do wytyczenia nie jawią się wezwani przedstawiciele robotników, może pracodawca sam uskutecznić wytyczenie.

§. 35.

Spory powstające między pracodawcą a robotnikiem mają być przedłożone do rozstrzygnięcia kompetentnej według tej ustawy władzy. Aż do rozstrzygnięcia żadna strona nie może wstrzymać się od wykonywania swoich obowiązków względnie uiszczania świadczeń wobec strony drugiej.

Strona postępująca wbrew tej zasadzie uważaną będzie za łamiącą umowę.

VII. Kaucya dla zabezpieczenia umowy.

§. 36.

Dla zabezpieczenia dotrzymania umowy może pracodawca zatrzymać tytułem kaucyi część zarobku, który ma być wypłacanym robotnikowi w gotówce.

Wysokość kaucyi i sposób jej zatrzymania będzie określonym umową (§. 16. ust. 9).

Gdyby w umowie wysokość kaucyi nie została określoną, zatrzymana na kaucyę część zarobku nie będzie mogła przewyższać 25% zarobku, mającego być wypłaconym w gotówce.

Kaucya zostanie robotnikowi wydaną przy prawidłowem rozwiązaniu umowy.

W razie bezprawnego zerwania umowy przez robotnika (§. 42) lub w razie rozwiązania umowy przez pracodawcę z winy robotnika (§. 39), kaucya przepada w całości na rzecz pracodawcy.

VIII. Zgaśnięcie, rozwiązanie, zerwanie umowy.

§. 37.

Umowa o robotę sezonową gaśnie przez upływ umówionego czasu względnie przez ukończenie robót, do których robotnicy zostali ugodzeni.

Dalsze zatrudnienie robotników wymaga nowej, względnie dodatkowej umowy (§. 15).

§. 38.

Umowa o pracę sezonową nie może być rozwiązaną przez jednostronne wypowiedzenie, wyjąwszy wypadek przewidziany w §. 18, natomiast może być każdego czasu rozwiązaną za obustronną zgodą.

§. 39.

Pracodawca uprawnionym jest rozwiązać z robotnikiem jednostronnie umowę:

1. jeżeli robotnik oddaje się nałogowo pijaństwu, a trzykrotne upomnienie pozostanie bezskutecznem,

2. jeżeli dopuści się kradzieży, złośliwego uszkodzenia własności pracodawcy lub innego czynu karygodnego, który go czyni niegodnym zaufania pracodawcy,

3. jeżeli znieważa pracodawcę, jego domowników lub w jego imieniu nadzorujących zastępców,

4. jeżeli uporczywie i mimo upomnień zaniedbuje swoje obowiązki lub innych robotników pobudza do nieposłuszeństwa i oporu,

5. jeżeli się okaże niezdolnym do ugodzonej pracy,

6. jeżeli zosłał uwięzionym na czas dłuższy niż ośm dni.

Robotnik wydalony przez pracodawcę z powodów w tym paragrafie przewidzianych traci kaucyę, z wyjątkiem wypadku przewidzianego w punkcie 5. niniejszego paragrafu.

§. 40.

Robotnik uprawnionym jest rozwiązać jednostronnie umowę:

1. jeżeli pracodawca robotnika czynnie znieważa,

2. jeżeli pracodawca nakłania robotnika do czynów nieobyczajnych lub karygodnych, względnie odmawia mu ochrony przed takiemi usiłowaniami ze strony członków swej rodziny lub innych domowników,

3. jeżeli pracodawca mimo nakazu władzy (§. 27. ust. 2) nie dotrzymuje wobec robotnika głównych swoich w umowie przyjętych zobowiązań, a w szczególności:

a) należnego zarobku nie wypłaca,

b) umówionego deputatu względnie wiktu nie wydaje lub wydaje go w stanie do użycia nieprzydatnym,

c) nie dostarcza mieszkania, w któremby robotnik bez szkody dla zdrowia mógł mieszkać.

Robotnikowi, który, korzystając z powyższych postanowień, rozwiązał umowę, winien pracodawca zapłacić z tytułu odszkodowania zarobek i wartość deputatu za cały pozostały czas umówionej pracy.

§. 41.

W razie wypadku śmierci lub ciężkiej choroby w najbliższej rodzinie robotnika, albo w razie innego ważnego powodu zmuszającego robotnika do powrotu do domu, uprawnionym jest robotnik do żądania odpowiedniego czasowego zwolnienia od pracy. Jeżeli pracodawca nie zgadza się na czasowe zwolnienie, jeżeli co do czasu trwania takiego czasowego zwolnienia nie nastąpi dobrowolne porozumienie, wówczas c. k. Starostwo orzeknie po zbadaniu powodu w jak najkrótszej drodze, czy i na jak długo zwolnienie od pracy ma nastąpić.

Ten przepis ma także zastosowanie w razie, jeżeli robotnik żąda z ważnych powodów zupełnego uwolnienia przed wykonaniem umówionej pracy, a pracodawca uwolnić go nie chce.

Przeciw rozstrzygnięciu c. k. Starostwa niema środka prawnego. Gdyby się następnie okazało, że robotnik uzyskał zwolnienie przez podanie nieprawdziwych okoliczności, uważanym będzie za łamiącego umowę (§. 42).

W razie powołania robotnika do czynnej służby wojskowej w czasie trwania stosunku umownego, pracodawca po okazaniu mu karty powoławczej nie może robotnikowi odmówić uwolnienia na czas niezbędny do odbycia służby.

Za czas uwolnienia od pracy nie należy się robotnikowi płaca ani deputat, chyba, że w umowie wyraźnie inaczej postanowiono.

§. 42.

Robotnik, który samowolnie bez prawnej podstawy przed upływem czasu trwania stosunku umownego pracę opuści (§. 19. ustęp drugi), traci prawo do wypłaty kaucyi (§. 36), jako też prawo do żądania należnego, lecz jeszcze niewypłaconego zarobku.

Jeżeli kaucya i niewypłacony zarobek nie dorówna szkodzie wyrządzonej pracodawcy, natenczas wolno temuż żądać odszkodowania (§. 19. ustęp ostatni).

§. 43.

Kto zerwanie umowy przez robotnika spowoduje lub spowodować usiłuje agitacyą, groźbami lub przymusem, będzie karany grzywną w wysokości 300 koron, względnie aresztem dni 30, o ile czyn nie podpada pod wyższą karę, zagrożoną postanowieniami ustawy karnej.

§. 44.

Legitymacye robotników, którzy bez prawnej podstawy umowę zerwali (§. 42), odda pracodawca właściwemu c. k. Starostwu.

§. 45.

Pracodawca, który robotnika samowolnie bez prawnej podstawy (§. 39) wydali i przez to umowę z nim zerwie, popełnia przekroczenie niniejszej ustawy.

Pracodawca, zrywający umowę, obowiązany jest robotnikowi wynagrodzić szkodę przez wypłacenie zarobku i wartości umówionego deputatu za cały pozostały czas umówionej pracy.

IX. Postanowienia na wypadek choroby robotnika.

§. 46.

Robotnikowi, który w czasie robót zachorował, należy się od pracodawcy przez dni 14 bezpłatna pomoc lekarska, mieszkanie i deputat względnie wikt, natomiast nie należy się płaca.

Jeżeli choroba trwa dłużej niż dni 14, umowa ulega rozwiązaniu, o czem pracodawca zawiadomi Zwierzchność gminną, która postąpi z robotnikiem tak, jak z każdym ubogim chorym.

Jeżeli robotnik pod pozorem choroby uchyla się czasowo od pełnienia przyjętych obowiązków, wówczas nie tylko nie należy mu się płaca za czas przerwy, lecz pracodawcy wolno będzie także potrącić z jego zarobku wartość wydanego w czasie tej przerwy deputatu względnie wiktu.

X. Wierzytelności robotników.

§. 47.

Wierzytelności robotników należą do kategoryi uprzywilejowanych po myśli §§. 120, 1, 3 i 216, 1, 3 ordynacyi egzekucyjnej.

XI. Postanowienia karne.

§. 48.

Przekroczenia niniejszej ustawy, o ile nie są zagrożone karą wyższą, karane będą grzywnami od 10 do 100 koron. Grzywny te w razie nieściągalności zamienione zostaną tem samem orzeczeniem karnem na areszt od 1 do 10 dni.

§. 49.

Jeżeli kara pieniężna, względnie aresztu, orzeczoną została przeciw robotnikowi w czasie robót, może być jej wykonanie na prośbę pracodawcy odroczonem aż do chwili rozwiązania umowy.

Jeżeli ukarany robotnik obowiązków swych zresztą należycie dopełnił, a umowa prawidłowo została rozwiązaną, wówczas na prośbę robotnika, popartą przez pracodawcę, wykonanie kary może być zaniechanem.

§. 50.

Orzecznictwo karne wykonywanem będzie nie z urzędu, lecz tylko na wniosek strony, dokonanem przekroczeniem dotkniętej.

Aż do chwili wydania wyroku wniosek taki może być cofniętym.

Z urzędu dochodzone i karane będą jedynie przekroczenia przewidziane w §. 4. i §. 43.

§. 51.

Zapłacone grzywny przypadają funduszowi ubogich tej gminy, w której skazany ma stałe miejsce zamieszkania. Gdyby miejsce zamieszkania skazanego nie dało się stwierdzić, albo leżało poza granicami kraju, grzywna przypada gminie miejsca umówionej pracy.

XII. Kompetencya władz.

§. 52.

Do kompetencyi władz politycznych, a mianowicie w I. instancyi do kompetencyi c. k. Starostwa, w którego okręgu znaj-

duje się miejsce pracy, zaś w II. i ostatniej instancyi do kompetencyi c. k. Namiestnictwa należy:

a) orzecznictwo karne z wyjątkiem wypadków przewidzianych w §§. 19. i 22;

b) orzecznictwo w sporach między pracodawcą a robotnikiem, powstałych w czasie od dnia rozpoczęcia robót aż do chwili rozwiązania umowy, z wyjątkiem takich spraw, w których chodzi o roszczenie pieniężne ponad sumę 50 kor.

W razie, gdy przedmiotem sporu jest zbiorowe roszczenie całej partyi robotników z tytułu tej samej umowy do jednego pracodawcy, kompetencyę władzy należy oceniać według wysokości kwoty odpowiadającej roszczeniu poszczególnego robotnika.

§. 53.

Do wytoczenia sporu u władzy I. instancyi, względnie wniesienia rekursu do władzy II. instancyi, uprawnionym jest robotnik w imieniu własnem, względnie pełnomocnik robotnika, który jako taki w umowie został oznaczonym (§. 16. ust. 18). Dokument umowy, którym powinien się wykazać, służy mu za legitymacyę i zastępuje pełnomocnictwo.

§. 54.

Od orzeczenia I. instancyi przysługuje każdej stronie rekurs, który należy wnieść w przeciągu 8 dni, licząc od dnia ogłoszenia wyroku. Rekurs należy wnieść pisemnie lub zgłosić ustnie do protokołu władzy I. instancyi.

§. 55.

Sprawy należące po myśli niniejszej ustawy do kompetencyi władz politycznych należy załatwiać w obu instancyach bezzwłocznie.

Postępowanie winno być w I. instancyi ustne. Z reguły należy się starać o załatwienie sprawy na jednym terminie. Do protokołu wpisuje się tylko istotne szczegóły sprawy i ustnie ogłoszone orzeczenie.

Odpis protokołu należy stronom na żądanie wydać.

Władza wydająca orzeczenie winna pouczyć strony o prawie, sposobie wniesienia i terminie rekursowym.

Orzeczenie zawierać ma także postanowienia co do ponoszenia ewentualnych kosztów dochodzeń, a mianowicie kosztów powołania rzeczoznawców i wyjazdów komisyjnych na miejsce sporu.

§. 56.

Orzecznictwo w sprawach nie przekazanych wyraźnie niniejszą ustawą władzom politycznym należy do kompetencyi c. k. Sądów właściwych na mocy ogólnie obowiązujących ustaw.

XIII. Rozporządzenie wykonawcze.

§. 57.

Rozporządzenie wykonawcze do niniejszej ustawy wyda c. k. Namiestnictwo za zgodą Wydziału krajowego.

§. 58.

Wykonanie tej ustawy poruczam Mojemu Ministrowi spraw wewnętrznych, rolnictwa i sprawiedliwości.

Drukarnia Ludowa we Lwowie.

1908.

Wniosek Skołyszewskiego w sprawie uregulowania emigracyi zarobkowej i osadniczej Al. 293 str. 468. 922-7.

Emigracyjne tow. we Lwowie pet. o subw. 682 - zał. do subw. XVI poz. 20 budż. na r. 1909 - str. 1975.

Paszporty - interp. Starucha w sprawie wydawania paszportów ludziom wyjeżdżającym zagranicę przez starostwo we Lwowie 725.

~~Pow~~
Sprawozd. wydz. kraj. z czynności w zakresie pośrednictwa pracy Al. 73. str. 42-3.
Spraw. W. kr. z projektem ustawy zmieniającej organizacyę publ. pośr. pracy Al. 74. str. 43.

Spraw. W. kr. z projektem ustawy zmieniającej stosunki prawne sezonowych robotników rolnych, leśnych i innych Al. 72 str. 52.

1909-10

Interp. Chałupki w sprawie wstrzymywania emigracyi do Prus przez starostwo w Tarnowie 2594.

Emigr. tow. polskie pet. o subwencyę 2530.

Odpowiedź kom. rząd. na interp. Starucha z r. 1908 - str. 725; 2542.

Sprawozd. wydz. kr. z czynności w zakresie publ. pośredn. pracy za r. 1908 i pierwsze półrocze 1909. Al. 777 str. 3381-2.

Interp. Lewickiego w sprawie nadużywania władzy przez starostwo w Żol. [illegible] przez wstrzymywanie wydawania książeczek robotniczych robotnikom rolnym 4852.

Wniosek posła Chałupki w sprawie przymusowego sprowadzania robotników sezonowych 2494. 2586.

uzasadnienie nagłości - rozprawa 2586-93. 2620-34.

Interp. Kurowca w sprawie sprowadzania sezonowych robotników przez żandarmów na rozkaz starostwa w Katowicach 2594.

Wniosek Stojałowskiego w sprawie nadużyć [illegible] i pracodawców niemieckich względem galic. robotników sezonowych 2656.

1910.

Wniosek posła Sörlego w sprawie zapewnienia renty wdowom i sierotom po wychodźcach, którzy uległi nieszczęśliwym wypadkom w Niemczech 2994. 3074.

Sprawozdanie kom. admin. Al. 792. str. 5155. rozprawa 5155-5162.

Emigr. tow. polskie pet o subw. 5177.

Spraw. wydz. kr. w z czynności w zakresie publ. pośredn. pracy. 5054.

[illegible] 26/1 1887 l. 122

ob. [illegible] 26/1 1887 l. 1231/4

rolniczemu, gdyż Rada Kultury krajowej
czuwać będzie nad jednolitością całej
akcyi rolniczej, obmyślać dokładny
program użycia udzielonych sub-
wencyi, kontrolować ich użycie i uchy-
lać szkodliwe scysye pomiędzy towa-
rzystwami.

W analogiczny sposób należy postąpić, jeśli idzie o rolnych lub leśnych robotników pomocniczych lub wyrobników, co do których rozporządzenie z d. 15 marca 1860 Nr. 73 Dz. u. p. określa kompetencyę władz politycznych do rozstrzygania w sporach między nimi a gospodarzami rolnymi lub leśnymi.

Der Minister
des Innern.

Euere Exzellenz !

Dem von Euerer Exzellenz bei der Besprechung am 20. Februar l.J. geäußerten Wunsche entsprechend, beehre ich mich zwei Entwürfe einer Verordnung, betreffend die Anwerbung von Lohnarbeitern in Galizien nach dem Auslande, zu übersenden und gewärtige ich die weiteren Vorschläge Euerer Exzellenz in dieser Angelegenheit.

Empfangen Euere Exzellenz den Ausdruck meiner vorzüglichen Hochachtung

Haerdtl

Wien, am 24. Februar 1909.

V e r o r d n u n g
****

der k.k. Statthalterei vom
betreffend die Anwerbung von Lohnarbeitern in Galizien nach dem Auslande.

§ 1.

Die Anwerbung von Lohnarbeitern (gewerbliche und industrielle Hilfsarbeiter, landwirtschaftliche, Berg - und Hüttenarbeiter, bei Bauten und Erdarbeiten beschäftigte Arbeiter u. dgl.) nach dem Auslande ist nur dann gestattet, wenn sie durch den Arbeitgeber selbst oder durch einen seiner Angestellten erfolgt. In beiden Fällen darf die Anwerbung nur für den Bedarf des Unternehmens des Arbeitgebers erfolgen.

Unter " Ausland " im vorstehenden Sinne werden die Länder der ungarischen Krone nicht verstanden.

§ 2.

Der Arbeitgeber muss sich durch ein von der zuständigen Behörde des Heimatstaates ausgestelltes oder von ihr bestätigtes Zertifikat ausweisen.

In diesem Zertifikate muss der Name des Arbeitgebers, der Sitz und

./.

die Art des Unternehmens , sowie die Zahl der anzuwerbenden Arbeiter angegeben sein. Das Zertifikat muss ferner die Bestätigung enthalten, dass die angebene Zahl der anzuwerbenden Arbeiter der Grösse des Unternehmens des Arbeitgebers entspricht.

§ 3.

Der Arbeitgeber kann sich bei der Anwerbung durch einen seiner Angestellten vertreten lassen, doch bedarf dieser Vertreter einer vom Arbeitgeber selbst gefertigten ordnungsmässig ausgestellten Vollmacht.

Die Vollmacht muss die Ermächtigung enthalten, den Arbeitsvertrag mit den Angeworbenen in schriftlicher Form abzuschliessen und muss die Tatsache , dass der Bevollmächtigte ein Angestellter des die Vollmacht ausstellenden Arbeitgebers ist, auf der Vollmacht von der zuständigen Behörde des Heimatstaates bestätigt sein.

Jeder Vertreter darf nur eine Vollmacht besitzen.

§ 4 .

Das Zertifikat (§ 2), sowie die Vollmacht (3) bedürfen der Vidierung durch die zuständige k.u..k.

./.

Konsularbehörde.

§ 5.

Bevor mit der Anwerbung begonnen wird, ist jeweils die Vidierung des Zertifikates und der eventuellen Vollmacht bei der örtlich zuständigen politischen Bezirksbehörde zu erwirken.

Das Zertifikat und die etwaige Vollmacht sind vom Anwerber stets bei sich zu führen und den Organen der politischen Behörde auf Verlangen vorzuweisen.

§ 6.

Uebertretungen dieser Verordnung werden auf Grund der Ministerial- Verordnung vom 30. September 1857, R.G.Bl. Nro. 98, mit Geldstrafen bis zu 200 K oder mit Arrest bis zu 14 Tagen geahndet..

§ 7.

Die Bestimmungen dieser Verordnung finden auf die Tätigkeit der inländischen öffentlichen Arbeitsvermittlungsämter und auf die der gewerbemässigen Dienst- und Stellenvermittlung (§ 21 a der Gewerbe- Ordnung vom 5. Februar 1907, R.G.Bl. Nro. 26) keine Anwendung.

./.

§ 8.

Diese Verordnung tritt sofort in Kraft.

z. Zl. 6757 ex 1909.

Alternative II.

V e r o r d n u n g
der k.k. Statthalterei vom betreffend die Anwerbung von Lohnarbeitern in Galizien nach dem Auslande.

§ 1.

Jeder, der in Galizien Lohnarbeiter (gewerbliche und industrielle Hilfsarbeiter, landwirtschaftliche, Berg- und Hüttenarbeiter, bei Bauten und Erdarbeiten beschäftigte Arbeiter u. dgl.) nach dem Auslande persönlich anwerben will, ohne eine inländische öffentliche Arbeitsvermittlung oder eine nach § 21 a der Gewerbe- Ordnung vom 5. Februar 1907, R.G.Bl. Nr. 26, konzessionierte Dienst- und Stellenvermittlung in Anspruch zu nehmen, hat sich darüber auszuweisen, daß er die Arbeiter entweder für sein eigenes Unternehmen oder für einen oder mehrere bestimmte Arbeitgeber sucht.

Unter „ Ausland " im vorstehenden Sinne werden die Länder der heiligen ungarischen Krone nicht verstanden.

Das Recht der Arbeiter Lohnverträge in das

./.

Ausland abzuschließen, wird durch diese Verordnung nicht berührt.

§ 2.

Der im Absatze 1 des § 1 erwähnte Nachweis ist durch ein von der zuständigen k. und k. Konsularbehörde ausgestelltes oder bestätigtes Zertifikat und seitens des Bevollmächtigten überdies durch eine von den einzelnen Arbeitgebern ausgestellte, von der k. und k. Konsularbehörde vidierte Vollmacht zu erbringen.

In dem Zertifikate muß der Name und Wohnort des Arbeitgebers , der Sitz und die Art des Unternehmens, sowie die Zahl der anzuwerbenden Arbeiter und, falls die Arbeiter durch einen Bevollmächtigten angeworben werden sollen, der Name und der Wohnort, sowie die Beschäftigung und eventuell die Dienstesstellung des Bevollmächtigten angegeben sein.

§ 3.

Bevor mit der Anwerbung begonnen wird, ist jeweils die Vidierung des Zertifikates und der eventuellen Vollmachten bei der örtlich zuständigen politischen Bezirksbehörde zu erwirken.

Die Vidierung ist zu verweigern, wenn nach der Sachlage die Annahme begründet ist, daß sich

./.

die Anwerbung als eine unbefugte gewerbemäßige Dienst- und Stellenvermittlung darstellt.

§ 4.

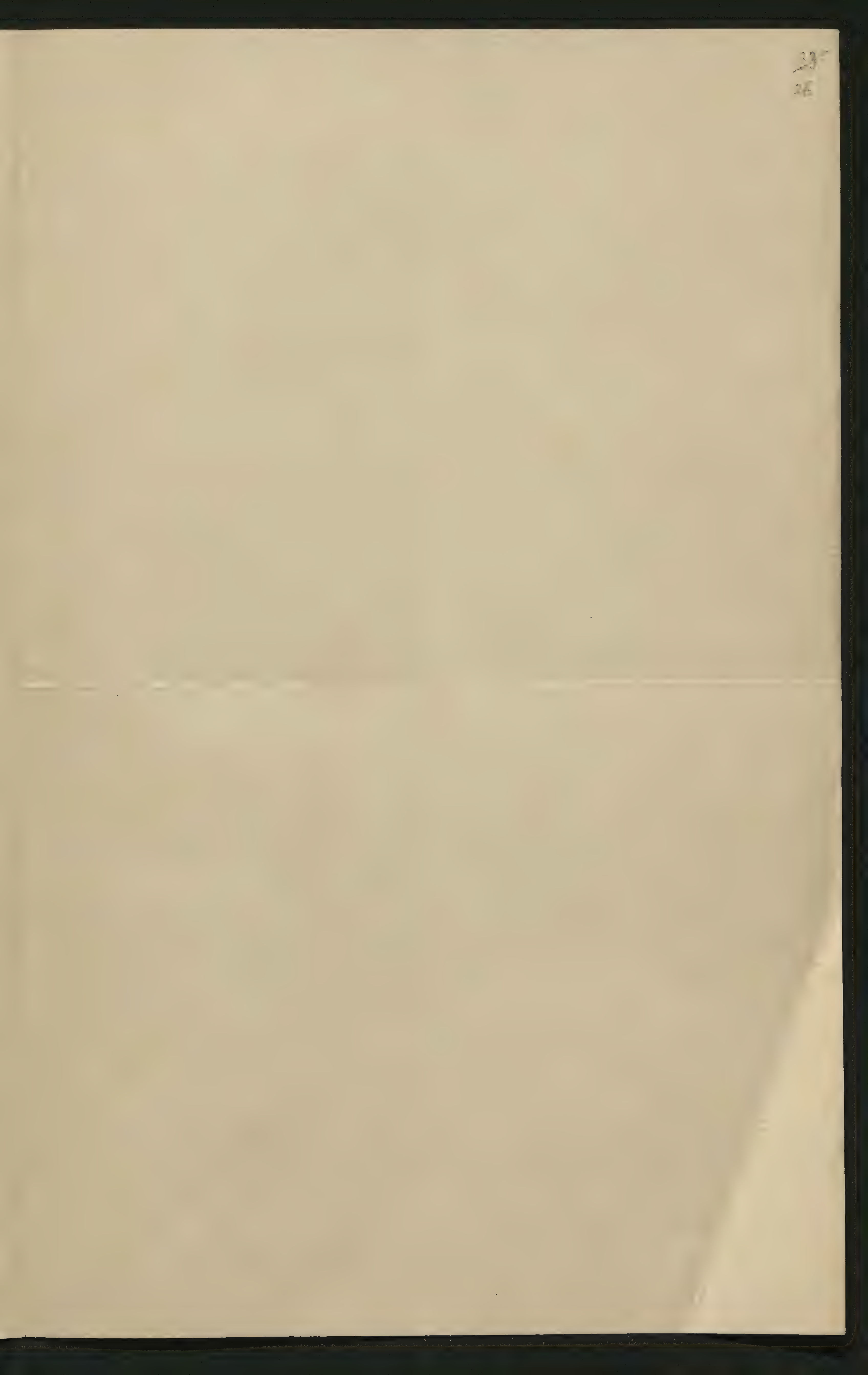
Das Zertifikat hat der Anwerber stets bei sich zu führen und den Organen der politischen Behörde auf Verlangen vorzuweisen.

§ 5.

Uebertretungen dieser Verordnung werden, insoferne nicht die Strafbestimmungen der Gewerbe- Ordnung Anwendung finden, auf Grund der Ministerial- Verordnung vom 30. September 1857, R.G.Bl. Nr. 98, mit Geldstrafen bis zu 200 K oder mit Arrest bis zu 14 Tagen geahndet.

§ 6.

Diese Verordnung tritt sofort in Kraft.

Dziennik ustaw i rozporządzeń krajowych

dla

Królestwa Galicyi i Lodomeryi wraz z Wielkiem Księstwem Krakowskiem.

Rok 1909. Wydano i rozesłano dnia 1. grudnia 1909. Część XX.

Nr. 152.

Rozporządzenie

c. k Namiestnictwa z dnia 23. listopada 1909 L. 19.773/pr., w sprawie zamawiania (werbowania) robotników w Królestwie Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem do pracy za granicę.

§ 1.

Każdy, kto zamierza osobiście zamawiać w Galicyi robotników (przemysłowych, fabrycznych, rolnych, górniczych, hutniczych, do budowli, do robót ziemnych i t. p.) do pracy za granicę, a nie odnosi się w tym celu ani do publicznych biur pośrednictwa pracy, ani też do koncesyonowanych biur stręczenia służby i posad, ma się wykazać, że szuka robotników dla własnego przedsiębiorstwa, lub też dla przedsiębiorstwa swego pracodawcy.

Pod wyrazem „zagranica“ nie należy tu rozumieć krajów korony węgierskiej.

Rozporządzenie to nie narusza prawa robotników do zawierania kontraktów najmu pracy za granicę.

§ 2.

Wymaganego w ustępie 1. § 1. dowodu należy dostarczyć przez przedłożenie certyfikatu, wystawionego lub też potwierdzonego przez właściwą władzę administracyjną lub policyjną dotyczącego Państwa.

Certyfikat taki zawierać ma nazwisko i miejsce zamieszkania pracodawcy, siedzibę i rodzaj przedsiębiorstwa, tudzież liczbę robotników, którzy mają być zamówieni.

Jeżeli zamówienie ma być dokonane nie przez pracodawcę osobiście, to certyfikat ma także zawierać nazwisko pełnomocnika, następnie stwierdzenie, w jakim stosunku służbowym lub zarobkowym pozostaje ten pełnomocnik do pracodawcy, tudzież że pełnomocnik ten jest umocowanym do zawarcia kontraktu służbowego.

Certyfikat zawierać ma także potrzebne uwierzytelnienie podpisu, które odpowiadać powinno przepisom traktatu legalizacyjnego, o ile taki z obcem Państwem został zawarty.

Do zamówienia robotników może być także upełnomocnionym dawny a przez pracodawcę ponownie do robót sezonowych przyjęty robotnik sezonowy (przodownik).

§ 3.

Przed rozpoczęciem zamawiania należy zawsze postarać się o wizę certyfikatu przez tę władzę polityczną powiatową względnie państwową władzę policyjną, w której okręgu urzędowym zamawianie ma się odbywać.

Wizy należy odmówić, jeśli według danych okoliczności jest uzasadnionem przypuszczenie, że zamawianie przedstawia się jako stręczenie służby i posad nieuprawnione, wykonywane w sposób przemysłowy.

§ 4.

Zamawiający robotników winien zawsze nosić przy sobie certyfikat i na żądanie okazać go organom władz politycznych i władz bezpieczeństwa.

§ 5.

Przekroczenia tego rozporządzenia karane będą na podstawie rozporządzenia ministeryalnego z 30. września 1857, Dz. p. p. Nr. 198, grzywną do 200 koron lub też karą aresztu do 14 dni.

§ 6.

Rozporządzenie to nabywa mocy obowiązującej w 14 dni po ogłoszeniu.

C. k. Namiestnik:
Bobrzyński w. r.

Nr. 153.

Obwieszczenie

Prezydyum c. k. Namiestnictwa we Lwowie z dnia 17. listopada 1909 L. 19 178/pr.

Podaje się niniejszem do powszechnej wiadomości, że Jego Ces. i Król. Apostolska Mość Najwyższem postanowieniem z dnia 2. listopada 1909, raczył najmiłościwiej zatwierdzić następujące uchwały galic. Sejmu krajowego z dnia

29. października 1908 o poborze opłat mytniczych od mostu na rzece Białej w Burzynie powiat Tarnów oraz od dwóch przewozów przez rzekę Dunajec w Gumniskach pow. Tarnów a mianowicie między Świerczkowem a Ostrowem tudzież między Niedomicami a Głowem.

Uchwała

o udzieleniu gminie wspólnie z obszarem dworskim w Burzynie koncesyi do pobierarania opłat mytniczych od mostu na rzece Białej w Burzynie.

Art. I.

Na przeciąg lat pięciu od wejścia w wykonanie tej uchwały, nadaje się gminie wspólnie z obszarem dworskim w Burzynie, powiatu Tarnowskiego, prawo do pobierania myta od mostu na rzece Białej w Burzynie, pod warunkiem utrzymania przedmiotu omyconego własnym kosztem w dobrym stanie, z zastrzeżeniem, że analogicznie do postanowień zawartych w § 24 ustawy drogowej z dnia 10. grudnia 1907 (Dz. u. kr. Nr. 155), w razie niedopełnienia powyższego warunku, uprawniony będzie Wydział powiatowy do objęcia przedmiotu omyconego w bezpośredni zarząd własny, na koszt i niebezpieczeństwo gminy i obszaru dworskiego w Burzynie.

Art. II.

Opłatę myta pobierać należy według następującego wymiaru:

a) od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 4 (cztery) hal.;

b) od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 2 (dwa) hal.;

c) od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego 1 (jeden) hal.

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiezionego wozem nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, są wolne od wszelkiej opłaty mytniczej.

Mieszkańcy gminy Burzyna i obszaru dworskiego w Burzynie wolni są od opłaty myta.

Art. III.

Przy poborze myta mają być zachowane ogólne przepisy o uwolnieniu od opłaty mytniczej lub o zniżeniu tejże.

Uchwała

o udzieleniu obszarowi dworskiemu w Gumniskach koncesyi do pobierania opłat mytniczych od przewozów przez rzekę Dunajec między Swierczkowem a Ostrowem między Niedomicami i Głowem.

Art. I.

Na przeciąg lat pięciu od wejścia w wykonanie tej uchwały, nadaje się obszarowi dworskiemu w Gumniskach powiatu Tarnowskiego, prawo do pobierania myta od dwóch przewozów przez rzekę Dunajec a mianowicie między Świerczkowem a Ostrowem tudzież między Niedomicami a Głowem pod warunkiem utrzymywania przedmiotów omyconych w dobrym stanie własnym kosztem, z zastrzeżeniem, że analogicznie do postanowień zawartych w § 24 ustawy drogowej z dnia 10. grudnia 1907 (Dz. u. kr. Nr. 155), w razie niedopełnienia powyższego warunku, uprawniony będzie Wydział powiatowy do objęcia przedmiotu omyconego w bezpośredni zarząd własny na koszt i niebezpieczeństwo obszaru dworskiego w Gumniskach.

Art. II.

Opłatę myta od każdego z powyższych przewozów pobierać należy według następującego wymiaru:

a) od każdej sztuki bydła pociągowego w zaprzęgu 8 (ośm) h;

b) od każdej sztuki bydła pociągowego nie w zaprzęgu, od bydła pędzonego ciężkiego i koni wierzchowych 4 (cztery) h;

c) od każdej sztuki bydła pędzonego drobnego 2 (dwa) h;

d) od jednej osoby wyjąwszy woźnicę przy zaprzęgu i wierzchem jadącego 4 (cztery) h.

Konie, woły, krowy, muły, osły należą do bydła ciężkiego, zaś cielęta, źrebięta, owce, kozy i świnie do drobnego.

Od bydła niesionego lub wiezionego wozem, nie opłaca się żadnej należytości.

Zwierzęta, które ssą i przy matkach idą, są wolne od wszelkiej opłaty mytniczej.

Art. III.

Przy poborze myta mają być zastosowane ogólne przepisy o uwolnieniu od opłaty myta lub o zniżeniu tejże.

C. k. Namiestnik:
Bobrzyński w. r.

1.

Wychodźtwo ludności roboczej na zarobek za granicę, było dla administracyi naszego kraju przedmiotem godnym największej troski i zajęcia. Wyszło ono już dawno z fazy w której uważano za właściwe czynić mu trudności, aby nie odbierać krajowi robotnika. Przeludnienie kraju jest tak wielkie, rozdrobnienie gruntów włościańskich tak daleko posunięte, że znaczna liczba rodzin włościańskich nie może się z tych gruntów utrzymać. Zamało pośród niej może znaleźć zajęcie w fabrykach czy kopalniach, pewien tylko procent przy robotach publicznych około dróg, regulacyi rzek i t.p. a na obszarach dworskich, których wskutek parcelacyi było coraz mniej, praca ogranicza się do pewnych dni w roku, w czasie zasiewów, żniw i kopania ziemniaków, i nie może starczyć na wyżywienie w ciągu całego roku. Wychodźtwo stało się koniecznością dla wielu, dla bardzo wielu.

Minęła również faza, w której włościanin wysprzedawał, nieraz za bezcen swoje grunta, ażeby się przesiedlić zupełnie za granicę. Pouczony przykładami, wybierał się za granicę, już nie tylko na kilka miesięcy do roli, do Niemiec, Danii, Szwecyi, a nawet do Francyi lecz wyjeżdżał na kilka lat do ciężkich

ale dobrze płatnych robót we fabrykach i kopalniach w Ameryce północnej. Wyjeżdżał na to, aby żyjąc najskromniej zebrać sobie kapitalik i powróciwszy do kraju dokupić gruntu, lub stać się z chałupnika kmieciem.

Aż do roku 1880 Galicya była krajem immigracyjnym a szczególnie wschodnia część Galicyi zarudniając przy robotach kolejowych i fortecznych, całe rzesze obcych robotników. Od roku 1869 - 1880, przewyżka immigracyi nad emigracyą wynosiła około 31.000 głów. Od roku 1880 począwszy, emigruje cała fala wychodźców poza granice Galicyi, początkowo do Kanady i Stanów zjednoczonych, następnie do Brazylii i Argentyny, a ostatnio t.j. mniejwięcej od roku 1900, obok emigracyi zamorskiej, jako robotnicy sezonowi do Niemiec, Danii, Szwecyi i Francyi.

Dane statystyczne z biura statystycznego w Wydziale kraj.

Emigracya sezonowa pochłania najwięcej chłopców i dziewcząt w wieku 15 do 20 lat. Ruch wychodźczy zależy od uposażenia ludności w ziemię. Im mniej rolnik posiada ziemi tem chętniej emigruje, aby po niejakim czasie z zaoszczę. dzonym groszem wrócić do kraju i dokupić gruntu. Wyjeżdżający z jednej gminy pozostając w stałej styczności ze sobą, pisują do siebie, wracając do wsi rodzinnej udzielają sobie informacyi o zajęciach w obcych krajach, a niektórzy

z nich, którzy już pracowali na obczyźnie, występują wprost jako agenci zagranicznych pracodawców, przyjmując na siebie obowiązek dostarczenia pewnej ilości robotników za granicę, na zgóry omówionych warunkach płacy. Zarobek ~~ich~~ emigrantów jest dość znaczny, wysokość jego jednak że nie da się dokładnie określić, gdyż znaczną część pieniędzy przywożą emigranci sami, a tylko nieznaczną resztę przesyłają pocztą. Najsilniejszy udział emigracyi wykazują gospodarstwa ~~kilkumorgowe~~ małorolne, które opuszcza cała ludność zdolna do pracy, na gruncie zaś pozostaje zazwyczaj żona właściciela gruntu, z niezdolnymi do cięższej pracy rodzicami i nieletnimi dziećmi. Pod względem stosunku emigrujących kobiet do mężczyzn każda gmina przedstawia się inaczej. Kobiet emigruje przeciętnie 30% mężczyzn około 60%. Skąd istnieje emigracya do przemysłu fabrycznego tam przeważają mężczyźni.

Skutki emigracyi sezonowej są dla ludności w Galicyi doniosłe. Emigranci zajmujący się w kraju uprawą roli przekształcają się zagranicą w ludność robotniczą, wskutek czego w kraju naszym powstaje klasa robotnicza kształcąc się na najlepszych wzorach obcych. Robotnicy ci jednakże nie pogłębiają po powrocie do kraju swych nabytych zagranicą wiadomości.

Emigracya sezonowa nie przyczynia się jednakże do rozwoju przemysłu krajowego, gdyż wskutek niepewności dostania potrzebnego i wyszkolonego robotnika, przedsiębiorcy nie mają gwarancyi stałego zatrudnienia sił roboczych, a temsamem ruch fabryczny jest niejednostajny i nie mogąc dotrzymać terminów większych dostaw, naraża właścicieli fabryk na ciężkie straty, uniemożliwiając im przyjmowanie większych a temsamem zyskowniejszych dostaw terminowych.

Dla rolnictwa korzystnem jest, że robotnicy rolni poznają metodę intenzywnej pracy na roli, zaznajamiają się z różnemi maszynami rolniczemi i ich obsługą, ucząc się zastępywać siłę roboczą, której coraz większy odczuwa się brak w kraju właśnie z powodu emigracyi, siłą maszynową.

Emigracya sprowadza do kraju znaczne sumy pieniężne, które są obracane na dokupno ziemi. Ruch wychodźczy bez którego kraj nasz nie mógłby egzystować wytwarza łączność gospodarczą z innymi krajami i zależność gospodarczą od nich, i to nie taką jaka zachodzi w stosunku do krajów produkujących, lecz przeciwnie, rolnictwo niemieckie naprzykład już dzisiaj zależnem jest od rąk galicyjskiego robotnika. Galicya produkuje zatem pracę i wywozi ją zamiast wyrobów przemysłu. Gdy jednakże ustanie możność

nabywania ziemi z parcelacyi większych obszarów, co jest dotychczas jedynym celem naszej emigracyi, to i ~~xstanixdotychczasowa~~ straci na wartości dotychczasowy cel emigracyi, a zmniejszająca się emigracya sezonowa zmieniać się będzie w emigracyę zamorską, stałą, bo nie będzie po co do kraju wracać.

Na rozwój fizyczny ludności wywiera emigracya wpływ ujemny. Kobiety przepracowane chorują, a wielka ilość ludzi w sile wieku umiera na gruźlicę rozszerzającą się coraz bardziej wśród ludności wiejskiej, a której przyczyną jest złe odżywianie się, przy bardzo intenzywnej pracy, powodowane chęcią zaoszczędzenia jaknajwiększej gotówki.

Statystyka ruchu wychodźczego zamorskiego od roku 1880 przedstawia się jak następuje:

Od roku 1880 do 1890, wyemigrowało ponad 60.000 ludności;

Od roku 1890 do 1900 przeszło 300.000 ludności, zaś

od roku 1900 do 1910 wynosi ubytek ludności w Galicyi około 500.000 dusz.

Z artykułu Dra Nadobnika kierownika krajowego biura statystycznego.

Właściwy ruch emigracyjny jest jednakże o wiele silniejszy, aniżeli powyżej przedstawiony, w cyfrach bowiem przytoczonych nie jest uwzględnioną cała emigracya sezonowa do Niemiec i innych krajów europejskich, wynosząca

około 500.000 ludzi rocznie. I tak: od jesieni ubiegłego roku t.j. od 1.października 1912 do 30. czerwca 1913 przejechało przez Lwów 56.811, przez Szczakową 138.931 a przez Oświęcim 46.910 emigrantów. Jest to cyfra o połowę mniejsza aniżeli w latach innych, gdyż w czasie wojen wybałkańskich z powodu zawieruchy na Bałkanach nie emigrowała ludność, która nie uczyniła zadość powinności wojskowej a która stanowi główny kontyngent emigracyi. Kraj nasz z krajów austryackich najwięcej dostarcza emigrantów. W stosunku do Austryi na samą Galicyę przypada blisko 3/4 emigrantów. Ludność emigruje prawie z całego obszaru Galicyi, najwięcej zaś z powiatów położonych nad Dniestrem i Sanem. Jedynie miasta Kraków, Podgórze, Lwów, Drohobycz i Stanisławów wykazują przypływ ludności wiejskiej, gdyż w miastach tych ludność wiejska znajduje zarobek przy nowo powstających budowlach, kanalizacyi i innych inwestycyach.

Wychodźctwem stałem czy też sezonowem łączyło się wiele ujemnych objawów. W niektórych okolicach kraju występywało ono czasem tak epidemicznie, że nie tylko właścicielom dóbr, ale i fabrykantom brakło robotnika i musieli

go z innych stron kraju, a nawet z Królestwa sprowadzać, jak na przykład cały powiat jarosławski sprowadza robotników rolnych z Królestwa. Robotnicy wyjeżdżając za granicę czynili to często na oślep bez zawarcia poprzednio kontraktu, bez zapewnienia się, czy pracę za granicą znajdą i na jakich warunkach, bez wzięcia ze sobą paszportu, czy książek robotniczych stwierdzających ich przynależność. Byli też przedmiotem najhaniebniejszego wyzysku, mianowicie ze strony agentów prywatnych. Tworzyły się nawet towarzystwa jak: „Opatrzność", „Patrya", Prowydynie", „Columbus", „Towarzystwo św. Rafała" w Krakowie, prowadzone przez ks. Szpondra, i t. p., które pod hasłem miłości chrześcijańskiej miały opiekować się wychodźcami, z wykluczeniem pośredniczenia w sposób przemysłowy, w pracy i sprzedaży kart okrętowych, gdyż na to nie miały koncesyi. Lecz i te towarzystwa powodowane chęcią łatwego zysku /:prowizya od zagranicznych pracodawców za nastręczonych robotników i od towarzystw okrętowych za sprzedaż kart okrętowych:/ dopuszczały się licznych nadużyć na niekorzyść emigrantów, bądźto nakłaniając ich do emigracyi sezonowej na zmyślonych warunkach pracy, bądźteż, celem sprzedania emigrantom kart okrętowych, a temsamem pobrania wysokiej prowizyi

od dotyczącego Towarzystwa okrętowego, przedstawiając im egzystencyę w krajach zamorskich w nader fantastycznych a niezgodnych z rzeczywistością barwach.

Ustawa krajowa z 16. marca 1904 Dz.u.kr.L:56, pragnęła tym objawom zapobiedz i stworzyła publiczne biura pośrednictwa pracy we Lwowie i w Krakowie, tudzież w tych powiatach, w których Rady powiatowe uchwalą utworzenie takich biur, względnie gdzie Wydział krajowy po wysłuchaniu opinii Rady powiatowej uzna potrzebę założenia takiego biura, poddając je pod nadzór Wydziału krajowego; jednakże monopolu pośrednictwa nie mogła im przyznać. Istniało już bowiem sporo koncesyonowanych prywatnych takich biur, a niektóre z nich są prowadzone ze zmysłem kupieckim wcale dobrze.

Oprócz tych biur prywatnych, towarzystwo austryackie okrętowe Austro-Americana, miało w myśl statutu ~~ustawy~~ prawo ustanowienia wszędzie swoich ~~wszędzie swoich~~ agentów bez osobnych koncesyi, tylko za zgłoszeniem ich do starostwa i siecią takich agentów objęto cały kraj.

Kontrola obmyślana przez ustawę nad biurami publicznemi nie była dość ścisłą i skuteczną. Ustawa nie osiągła wszystkich spodziewanych skutków i wymagała reformy. Nie podobna było wstrzy-

mać udzielania koncesyi na prywatne biura pośrednictwa pracy, lub podróży, zwłaszcza tam, gdzie nie było biur publicznych.

Gorsze jednak jeszcze skutki spowodowało dla wychodźców nie zaopatrzenie się w potrzebne dokumenty legitymacyjne. W razie sporu z pracodawcami, kolizyi z ustawą karną obcego państwa, wydalenia z jego granic, zamiaru zawarcia aktów stanu cywilnego, znajdowali się nagle bez opieki reprezentantów państwa naszego zagranicą, bo nie mogli wykazać, że są jego poddanymi. Pisali wówczas na gwałt bądź sami, bądź konsulowie nasi, o stwierdzenie ich przynależności do gminy, a tem samem do państwa, ale daty przez nich podane były często tak chwiejne i mylne, że miesiące mijały zanim tę przynależność po ~~wielkich~~ dłuższych dochodzeniach można było stwierdzić. Zdarzył się jeden przypadek z jedną robotnicą, którą z tego powodu w Niemczech przez ośm miesięcy trzymano w areszcie. Wszystko to wymagało ustawodawczego uregulowania i wydania ustawy emigracyjnej, od dawna było postulatem deputowanych naszych w Radzie państwa, dotychczas jeszcze nie spełnionym.

Stosunki wychodźcze naszego kraju nie pozwalały jednak czekać na wydanie takiej ustawy. Mianowicie nadużyciom

pokątnych agentów emigracyjnych, należało koniecznie położyć koniec. Dla pokrycia swej działalności ubierali się oni zwykle w tę formę, że przybywali z zagranicy nie jako pośrednicy, lecz jako pełnomocnicy danego pracodawcy dla wyszukania robotników, czego jednak oczywiście, przychwyceni na gorącym uczynku werbowania robotników, nie mogli stwierdzić. Niektórzy z nich ukarani u nas zwykle karą pieniężną uciekali się o pomoc do władz swojego kraju i żądali interwencyi dyplomatycznej. Uregulowanie tej rzeczy wobec bardzo niewystarczających ustaw, sprawiało wielkie trudności kodyfikacyjne, nareszcie udało mi się je przełamać i na podstawie upoważnienia ministeryalnego, wydałem rozporządzenie, z dnia 23. listopada 1909 L:19773/pr Dz.u.kr.Nr.152, które sprawę tę unormowało i słusznym skargom zapobiegło. Rozporządzeniem tem określiłem sposób zamawiania /werbowania/ robotników z Galicyi do pracy zagranicą przez zagranicznych pracodawców względnie ich pełnomocników, o ile zamierzaliby werbować robotników z Galicyi osobiście, a nie za pośrednictwem publicznych i koncesyonowanych biur pośrednictwa pracy. Rozporządzenie to nie narusza jednakże prawa robotników, do zawierania kontraktów najmu pracy zagranicą.

Tak samo uregulowałem okólnikami do starostw sprawę wydawania paszportów dla robotników wyjeżdżających zagranicę, względnie wizowanie ich książek robotniczych, polecając starostwom, iżby przytem nie robili żadnych trudności nie ugruntowanych w ustawie; nie dopuszczali się żadnej zwłoki, a natomiast przestrzegali, aby każdy robotnik wyjeżdżający zagranicę w dokumenta takie był zaopatrzony.

Tępiąc surowemi karami pokątnych agentów emigracyjnych, rozwiązałem także stowarzyszenie opieki nad emigrantami „Opatrzność" w roku 1910, a towarzystwo św. Rafała w Krakowie we wrześniu 1912 r. Widząc zaś, że publiczne biura pośrednictwa pracy nie wystarczają dla zaspokojenia potrzeby, poparłem założenia w Krakowie wielkiego towarzystwa emigracyjnego, pod warunkiem, który spełniono przy założeniu, że nie będzie to instytucya jednego stronnictwa, lecz że wezmą w niej udział: w Radzie nadzorczej będą reprezentowane wszystkie stronnictwa. Nie uchroniło to Towarzystwa od namiętnych ataków z chwilą, gdy szerszą rozwinęło działalność. Kazałem badać napływające skargi, lecz dochodzenia wykazywały ich bezpodstawność. Wychodziły od pokątnych agentów. Dopiero proces sądowy rozmyślną potwarz tych skarg wykazał.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

L. 12230/pr. Lwów, dnia 24. lipca 1909.-

Kontrola konces. biur stręczenia służby i posad.-

Okólnik

do wszystkich Panów c. k. Starostów i Panów Prezydentów
król. stoł. miast Lwowa i Krakowa.

Celem wykonywania kontroli przemysłowej nad koncesyonowanemi biurami stręczenia służby i posad byłoby wskazanem, aby Pan przybierał do kontroli tego rodzaju jako organ fachowy urzędnika publicznego biura pośrednictwa pracy. Kontrola ta wymaga bowiem obok znajomości i przestrzegania przepisów, także fachowej znajomości techniki stręczenia pracy, zwłaszcza o ile chodzi o pośrednictwo za granicę. Skuteczność tej kontroli zależy prócz tego od znajomości stosunków zarobkowych w odnośnym kraju tudzież doświadczenia, opartego na dłuższej obserwacyi losu robotników sezonowych i ich zagranicznych pracodawców, a także i na praktycznej znajomości sposobów, jakimi posługują się zagraniczni pracodawcy, werbując w Galicyi robotników dla swoich przedsiębiorstw.

Wiadomości tego rodzaju w wyższym stopniu mogą posiadać urzędnicy publicznych biur pośrednictwa pracy, gdyż pośrednicząc między poszukującymi pracy a ich pracodawcami, mogli nabrać praktycznego doświadczenia co do wszystkich kwestyi, jakie mogłyby się nasunąć przy kontroli danego biura stręczenia służby i posad

Gdy Wydział krajowy oświadczył gotowość w miarę możliwości i rozporządzalnych sił biurowych, wyznaczać na prośbę odnośnej władzy przemysłowej urzędnika, którywby przy kon-

./

troli jako organ doradczy brał udział, polecam Panu, aby w razach potrzeby wykonania tego rodzaju kontroli, odniósł się z odwołaniem się do tego okólnika do Wydziału krajowego, prosząc o delegowanie do tej czynności urzędnika publicznego biura pośrednictwa pracy.

Koszta podróży delegowanych przez Wydział krajowy do tego rodzaju kontroli urzędników, będą pokrywane przez Wydział krajowy.-

C. k. Namiestnik:

Bobrzyński

Z c.k. N a m i e s t n i c t w a.

XV a 156/24. L w ó w, dnia 9 marca 1910

Zażalenie na nieuprawnioną agitacyę Biur podróży w Galicyi.

Do

w s z y s t k i c h c.k. S t a r o s t w

Doszło do wiadomości c.k. Namiestnictwa, że następujące Biura podróży z siedzibą we Wiedniu a to:

1/ Austryackie centralne Biuro podróży G.Schyns

2/ Uniwersalne Biuro podróży Dra Aureliusza Onciula,

3/ Austro-angielskie Biuro podróży Kargera i

4/ Biuro podróży Russel et Co.

rozwijają działalność agitacyjną w Galicyi nakłaniając za pośrednictwem pokątnych agentów ludność do emigracyi i sprzedając jej karty okrętowe Towarzystw niedopuszczonych w Austryi do wykonywania tego przemysłu.

Ponieważ Biura wyż wymienione nie posiadają upoważnienia na rozwijanie swej działalności w Galicyi poleca się Panu rozciągnąć nad ewentualną działalnością tych Biur względnie ich pokątnych agentów jak najściślejszą kontrolę w danym razie pociągnąć winnych do surowej odpowiedzialności i donieść o tem c.k. Namiestnictwu.-

C.k. Namiestnik:

Bobrzyński w.r.

Z c.k. N a m i e s t n i c t w a.

XV a 1959/7. L w ó w, dnia 9 kwietnia 1910.

Do

w s z y s t k i c h c.k. S t a r o s t w

W załączeniu przesyła się Panu c.k.Staroście pięć wykazów odnoszących się do biur tudzież do osób uprawnionych do sprzedaży kart okrętowych emigrantom,względnie stręczenia robotników za granicę.

Wykazy te należy utrzymywać w ścisłej ewidencyi i wszelkie zaszłe w nich zmiany,o których Pan c.k.Starosta w każdym poszczególnym przypadku będzie zawiadomiony przez c.k. Namiestnictwo,należy w tych wykazach uwidaczniać.

Równocześnie poleca się Panu c.k.Staroście czuwać ściśle nad tem,aby osoby nie uprawnione do sprzedaży biletów okrętowych względnie do stręczenia robotników nie trudniły się tym przemysłem,dalej aby odnośne biura względnie agenci Austro-Amerikany nie przekraczali swych uprawnień a w końcu aby zagraniczni pracodawcy czy też ich pełnomocnicy werbując dla swego przedsiębirstwa robotników sezonowych stosowali się ściśle do postanowień rozporządzenia tutejszego z 23 listopada 1909 Dz.u.kr. L. 152.

W razie jakiegokolwiek przekroczenia pociągnie Pan c.k. Starosta winnych do surowej odpowiedzialności karnej zdając o tem jednocześnie sprawę c.k. Namiestnictwu.-

C.k. Namiestnik:

Bobrzyński w.r.

IV

L:XV a 1959/7.ex 1910.

Powiatowe biura pośrednictwa pracy
założone po myśli ustawy krajowej z 16 marca 1904 Dz.u.kr.L 56
Biura te są uprawnione do stręczenia wszelkiego rodzaju służby
i robotników tak w kraju jak i za granicą.

L:	Siedziba biura	Rok założenia	U w a g a
1.	Oświęcim pow Biała	1907	
2.	Brody	1907	
3.	Cieszanów	1907	
4.	Dąbrowa	1907	
5.	Gorlice	1907	
6.	Jaworów	--	
7	Kałusz	1906	
8	Kolbuszowa	1906	
9.	Kołomyja	--	
10	Kosów	1905	
11.	Kraków	--	
12	Łańcut	1904	
13.	Limanowa	1906	
14	Lwów	1899	
15	Mościska	1905	
16	Myślenice	1905	
17	Nisko	1905	
18.	Nowy Sącz	1906	
19	Nowy Targ	1908	
20.	Podhajce	1906	
21.	Sanok	1905	
22.	Tarnobrzeg	1901	
23.	Tłumacz	1907	
24.	Wadowice	1910	

II.

L: XV a 1959/7 ex 1910.

Koncesyonowane Biura stręczenia służby i posad w kraju i za granicą. Biura tu wyliczone są uprawnione do stręczenia wszelkiego rodzaju służby i robotników tak w kraju jak i za granicą z ograniczeniami podanemi w uwadze.

L.	Siedziba	Firma	Data udzielonej koncesyi	U w a g a:
1.	Jarosław	M.Jaroszyński	11/8 1900 L.69482	tylko do Niemiec
2.	Kraków	P.T.emigracyjne	25/3 1909 L.Xva 494/5 / 8	na 2 lata tylko za granicą kraju i do końca r.
3.	Kraków	Wiktor Skołyszewski	31/3 1909 L.XV a 2298/2 / 48	na 1 rok koncesya dotychczas nie prawomocna tylko za granicę Austryi.
4.	Kraków	Zofia Cybulska	6/1 1908 L.6674	
5.	Kołomyja	M.Jaświński	18/12 1897 L. 109963	
6.	Łańcut	Abr.Ramer	21/9 1890 L.67477	
7.	Łańcut	N.Holländer	30/11 1897 L. 101523	
8.	Ulanów pow. Nisko	M. Knopf	10/3 1890 L.11161	tylko do Rosyi
9.	Rudnik	Jonas Brandstätter	31/5 1887 L.32113	tylko do Rosyi
10.	Ropczyce	K.Kozłowski	9/6 1899 L.51621	
11.	Rzeszów	Adolf Feniger	1/8 1894 L.58529	
12.	Rzeszów	Tomasz Szajer	12/12 1902 L. 130594	do końca r. 1910
13.	Strzyżów	Moses Grand	7/8 1897 L.66495	
14.	Kalwarya p.Wadowice	A.Garncarczyk	27/2 1903 L.24260	
15.	Tarnów	Katolickie Stowarzyszenie Pracy	28/6 1907 L.1194/6 / 4746	do końca r. 1910

III

L. XV a 1959/7.

Koncesyonowane Biura podróży

z uprawnieniem sprzedawania kart okrętowych III klasy względnie kart międzypokładowych. Biura tu wyliczone są uprawnione do sprzedaży kart okrętowych wszystkich III klas a także i międzypokładowych tak austryackich Towarzystw okrętowych jak i tych zagranicznych które są w Austryi dopuszczone do prowadzenia działalności.

L.	Siedziba.	Firma	Data udzielonej koncesyi	Uwaga
1.	Oświęcim pow. Biała	Zofia Biesiadecka	12/1.1901 L.115454	
2	Trzebinia p. Chrzanów	Jadwiga Kronhelm	13/10 1906L XV a 4294/6	na [illegible] lata
3.	Husiatyn	Aschkenaze i Karwowski	3/3 1905 L 979/6	sprzedaż kart okrętowych III. klasy tylko rosyjskim poddanym
4	Kraków	Polskie Towarzystwo emigracyjne	15/1 1910 L XV a 118/16/8	na 2 lata
5	Lwów	Stan. Sokołowski	7/11.1908 L. 149046	
6.	Sanok	Jadwiga Kieszkowska	3/9 1906 L.26494	

IV.

L: XV a 1959/7 ex 1910.

Zjednoczone austryackie akcyjne Towarzystwo żeglugi morskiej przedtem Austro-Amerikana w Tryeście.

Towarzystwo powyższe posiada własne Biuro we Lwowie, Jeneralną agencyę prowadzoną przez firmę Goldlust i Ska w Krakowie, a nadto agentów wymienionych w spisie poniżej.

Towarzystwu temu a tem samem i jego agentom przysługuje prawo sprzedaży własnych kart okrętowych wszystkich trzech klas, tudzież kart międzypokładowych, nie wolno zaś mu sprzedawać kart okrętowych innych Towarzystw jak n.p. Towarzystw wymienionych w wykazie V.

Spis agentów:

L.	Siedziba agenta	Powiat	Imię agenta	Uwaga
1.	Bircza	Dobromil	Franciszek Szałajko	
2.	Bolesław	Dąbrowa	Stanisław Łysik	
3.	Bołszowce	Rohatyn	Wolf Safern	
4.	Bóbrka	Bóbrka	Jonas Löwinsohn	
5.	Brody	Brody	Kapeller i Synowie	
6.	Chorostków	Husiatyn	J. Tennenbaum	
7.	Chodorów	Bóbrka	Simon Indianer	
8.	Czortków	Czortków	M. Dressler	
9.	Dolina	Dolina	J. Krumholz	
10.	Dębica	Ropczyce	M.J.Schneier	
11.	Dobromil	Dobromil	Simon Scheinbach	
12.	Felsztyn	St.Sambor	Menasche Haftel	
13.	Gorlice	Gorlice	M.Stillmann	
14.	Grybów	Grybów	Herman Gottlob	
15.	Grzymałów	Skałat	Osias Grünberg	
16.	Husiatyn	Husiatyn	P.Kapeller i synow.	
17.	Jarosław	Jarosław	Kohn i Kalischower	

L.	Siedziba agenta	Powiat	Imię agenta	Uwaga:
18.	Jasło	Jasło	Moses Schwarzmann	
19.	Kałusz	Kałusz	S.H.Zarwanitzer	
20.	Kołomyja	Kołomyja	Markus Haspel	
21.	Kraków	Kraków	Pol.Tow.emigracyjne	
22.	Krosno	Krosno	Markus Stillmann	
23.	Krystynopol	Sokal	Majer Schatzker	
24.	Limanowa	Limanowa	Wacław Dzięciołowski	
25.	Leżajsk	Łańcut	Mozes Neumann	
26.	Lisko	Lisko	H.M.Lauf	
27.	Mielec	Mielec	Israel Schächter	
28.	Muszyna Krynica	Nowy Sącz	E.Weiss i E.Reich	
29.	Nadbrzezie	Tarnobrzeg	Goldlust et Comp. kier. I.Ungar	
30.	Nisko	Nisko	Fryderyk Schneikart	
31.	Nowy Łupków	Lisko	Moritz Löw	
32.	Nowy Sącz	Nowy Sącz	Sam.Amsterdam	
33.	Nowy Zagórz	Sanok	Moritz Löw	
34.	Nowy Targ	Nowy Targ	Ludwig Giza	
35.	Podwołoczyska	Skałat	Her.Ostersetzer	
36.	Przemyśl	Przemyśl	Tauber i Herzig	
37.	Radomyśl n/S.	Tarnobrzeg	Jędrzej Jarosiński	
38.	Rohatyn	Rohatyn	Marceli Lipmer	
39.	Rozwadów	Tarnobrzeg	Andrzej Maziarski	
40.	Rudki	Rudki	Osias Hahn	
41.	Sambor	Sambor	Arnold Raab	
42.	Sędziszów	Ropczyce	Osias Lichtmann	
43.	Sieniawa	Jarosław	Leon Kirschbaum	
44.	Śniatyn	Śniatyn	Leon Juris	
45.	Stanisławów	Stanisławów	Simon Zang	
46.	St.Sambor	St. Sambor	Salomon Weininger	
47.	Stojanów	Kamionka	Kohn i Kalischower	
48.	Stryj	Stryj	Markus Lorberbaum	
49.	Strzyżów	Strzyżów	Alter Nechemie	
50.	Szczakowa	Chrzanów	Goldlust et Comp. kier. L.Flaszen	

L.	Siedziba agenta	Powiat	Imię agenta	Uwaga:
51.	Tarnopol	Tarnopol	Emil May	
52.	Tarnów	Tarnów	B.Senft	
53.	Tartaków	Sokal	Kohn i Kalischower	
54.	Trembowla	Trembowla	Jan Pieprzak	
55.	Turka n/S.	Turka	J.Ch. Kunke	
56.	Uherce	Lisko	Lazar Karpf	
57.	Uherce	Lisko	H.M. Lauf	
58.	Ustrzyki dolne	Lisko	Jonas Engelmayer	
59.	Wielkie Oczy	Jaworów	Israel Waldmann	
60.	Zabłotów	Śniatyn	Eugeniusz Juris	
61.	Zaleszczyki	Zaleszczyki	Bernhard Kühdorf	
62.	Zbaraż	Zbaraż	Eugeniusz Biliński	
63.	Zborów	Zborów	Kazimierz Dereń i Abranowicz	
64.	Żabno	Dąbrowa	Rafael Grossbard	

V.

L: XV a 1959/7 ex 1910.

Reprezentacye zagranicznych Towarzystw okrętowych dopuszczonych do prowadzenia działalności w państwie austryackiem.

Reprezentacye tu wyliczonych zagranicznych Towarzystw okrętowych są uprawnione do sprzedaży biletów okrętowych wszystkich III klas tudzież międzypokładowych lecz tylko tego Towarzystwa, które reprezentują. Reprezentacye te mogą sprzedawać odnośne bilety okrętowe tylko w biurze Reprezentacyi t.j. we Lwowie, nie wolno zaś im sprzedawać kart okrętowych za pośrednictwem sub agentów na prowincyi, ani też nie wolno im żadnych agentów utrzymywać.-

L.	Siedziba	Towarzystwo okrętowe	Uwaga:
1.	Lwów	Hamburg-Ameryka Linie w Hamburgu	
2	"	Holland-Amerika Linie w Rotterdamie	
3.	"	Norddeutscher Lloyd w Bremie	
4.	"	Red Star Linie w Antwerpii	

Z c.k. N a m i e s t n i c t w a.

XV a 3163 L w ó w, dnia 14 m a j a 1910.

„Universal-Reisebureau" we Wiedniu
niedozwolona działalność w Galicyi.

Do

w s z y s t k i c h c.k. S t a r o s t w.

Okólnikiem z dnia 9 marca 1910 L. XV a 156/24 zwróciło c.k. Namiestnictwo uwagę Pana c.k. Starosty na niedozwoloną działalność „Uniwersalnego Biura podróży" Dr. Onciula we Wiedniu i poleciło nad działalnością tego Biura w Galicyi względnie jego pokątnych agentów rozciągnąć jak najściślejszą kontrolę.

Obecnie doszło znowu do wiadomości c.k. Namiestnictwa że Biuro powyższe przy pomocy całego szeregu agentów rozwinęło w Galicyi działalność na wielką skalę na korzyść niedopuszczonego w Austryi do prowadzenia interesów Towarzystwa okrętowego „North-West-Transport Line" które to Towarzystwo wysyła emigrantów przez Rotterdam, Antwerpię i Halifax do Nowego Yorku.

Przesyłając c.k. Starostwu spis pokątnych agentów którymi ma się posługiwać Biuro w mowie będące, c.k. Namiestnictwo poleca wskutek reskryptu Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 5 b.m. L. 7288 co do działalności tych agentów względnie innych osób operujących w tamtejszym powiecie na rzecz tego Biura przeprowadzić jak najściślejsze dochodzenia i we wszystkich tych przypadkach w którychby zachodziło przekroczenie ustawy z 21.

./.

stycznia 1897 Dz.p.p. L. 27 zrobić doniesienie karno sądowe, względnie pociągnąć winnych do odpowiedzialności karnej za przekroczenie rozporządzenia ministeryalnego z 23 listopada 1895 Dz.p.p. L. 181 i rozciągnąć nad ich dalszą działalnością w kierunku powyższym jak najściślejszą kontrolę.

O wyniku przeprowadzonych dochodzeń w tamtejszym powiecie należy zdać sprawę najdalej do końca czerwca b.r.

C.k. Namiestnik:
Bobrzyński w.r.

do L. XV a 3163.

S p i s pokątnych a g e n t ó w.

Powiat	Miejsce zamieszkania agenta.	Nazwisko agenta
1.Bóbrka	Sokołówka	Stanisław Kielb
2.Borszczów	Mielnica	Perl Sternberg
3. "	Skała	Weinfeld
4. "	"	Elie Weissmann
5. "	"	Motay
6 Brody	Brody	Leon Goldstein
7. "	"	Pinkas Rappaport
8. "	"	Jakób Spiegel
9. "	"	Nuchim Wolfsohn
10. "	"	S. Schapira
11. "	Załośce	Andrzej Szymański
12.Drohobycz	Drohobycz	Adam Stempel
13.Gorlice	Gorlice	Hestko
14.Kamionka	Radziechów	Ackermann
15.Kołomyja	Kołomyja	Elias Hackel
16.Lisko	Lisko	Jakób Kasprowicz
17. "	Łukawica	Stanisław Kostka
18. "	Ustrzyki dolne	Ascher Glanzmann
19.Myślenice	Skawa	Józef Sularz
20.Nowy Sącz	Stary Sącz	Stanisław Wozarski
21.Przeworsk	Przeworsk	Stanisław Anaszkiewicz
22. "	Skała	Elie Jetzko
23.Wadowice	Sosnowice	M Mogłowski
24 "	Wola rożanowska	Michał Warlacki
25 Zaleszczyki	Zerawa	Stefan Sportan
26.Żółkiew	Żółkiew	Stefan Kuzyka

Z c.k. Namiestnictwa.-

XVa. 160/47. Lwów, dnia 22. grudnia 1910.-

Biuro pasażerskie Towarzystwa żeglugi Austro.Amerikana we Wiedniu w sprawie nowych przepisów co do legitymowania się agentów tego towarzystwa.

Do

wszystkich c.k. Starostw i c.k. Dyrekcyi Policyi we Lwowie i Krakowie.-

---------......----------

Zjednoczone austryackie akcyjne towarzystwo żeglugi morskiej przedtem Austro-Americana i bracia Cosulich w Tryeście, które w myśl §:1 swego statutu jest uprawnione do ustanawiania agencyi we wszystkich miejscowościach Państwa, gdzie uzna to za stosowne, zmieniło za zgodą c.k. Namiestnictwa przepisy co do legitymowania się jego agentów.-

Począwszy od 1. stycznia 1911 będą w tej mierze obowiązywać następujące przepisy:

1/ Wszyscy obecnie ustanowieni agenci towarzystwa otrzymają przed końcem roku 1910. nowe pełnomocnictwa i legitymacye, wystawione według przyległych wzorów- różniące się zatem od dotychczasowych dokumentów legitymacyjnych formatem i kolorem a podpisane przez Dyrekcyę Towarzystwa w Tryeście . Te pełnomocnictwa i legitymacye ostatnie zaopatrzone w fotografię- będą agenci Towarzystwa Austro Americana przedkładać władzy politycznej I instancyi, w której okręgu są ustanowieni we Lwowie i w Krakowie c.k. Dyrekcyi Policyi celem zaopatrzenia w wizę urzędową w przeznaczonem na to miejscu .-

Nowe dokumenty legitymacyjne są wystawione na 5 lat, muszą jednak przed upływem każdego roku kalendarzowego być przedkładane właściwej władzy politycznej celem potwierdzenia ważności na dalszy rok. Po upływie 5 ciu lat dokumenty legitymacyjne zostaną znów zmienione.-

Przed potwierdzeniem ważności dokumentu legitymacyjnego wła-

dza polityczna wzgl. policyjna przekona się w każdym wypadku, czy osoba, przedkładająca dokument jest rzeczywiście uprawnioną do zastępywania Towarzystwa Austro- Americana.- W tym celu przesyła się c.k. Starostwu /:Dyrekcyi policyi:/ wykaz wszystkich agentów tego towarzystwa, ustanowionych na rok 1911.Analogiczne wykazy będą c.k. Starostwu /:Dyrekcyi Policyi:/ przesyłane odtąd w grudniu a ewentualnie także w lipcu każdego roku.

Wszelkie dotychczasowe dokumenty legitymacyjne agentów towarzystwa Austro- Americana, jako też dokumenty nie wystawione według przyległych wzorów lub nie podpisane przez Dyrekcyę towarzystwa w Tryeście należy po 1. stycznia 1911 uważać za nieważne, a osoby występujące w charakterze ajentów Towarzystwa Austro- Americana a wykazujące się takimi nieważnymi dokumentami pociągać do odpowiedzialności:

C.k. Dyrekcye Policyi we Lwowie i w Krakowie odstąpią tego rodzaju sprawy karne odnośnemu Magistratowi jako władzy przemysłowej I. instancyi do właściwego zarządzenia.-

2/. Podczas gdy dotąd Towarzystwo żeglugi Austro- Amerikana ustanawiało dowolnie swoich agentów, a kompetentnej władzy politycznej pozostawała możność nie przyjęcia do wiadomości odnośnego doniesienia Towarzystwa,,jeżeli osoba zamianowana agentem zdaniem tej władzy nie zasługiwała na zaufanie, w przyszłości Towarzystwo to przed zamianowaniem nowego agenta będzie się zwracać do kompetentnej władzy o oświadczenie się co do jego kwalifikacyi. O ileby Towarzystwo zarzuty, podniesione przez władzę polityczną przeciw osobie, przeznaczonej na agenta,nie uznawało za uzasadnione, rozstrzygnie sprawę c.k. Namiestnictwo.

Rozumie się samo przez się, że takie postępowanie przy zamianowaniu agenta nie wyklucza bynajmniej ewentualnego późniejszego usunięcia agenta, który stracił zaufanie.-

Nowo mianowani agenci będą zaopatrzeni w takie same dokumenty legitymacyjne, jak wszyscy inni i będą je również przedkładać właściwej władzy politycznej do zaklauzulowania /:widymowania:/

przed rozpoczęciem działalności, a następnie przed upływem każdego roku kalendarzowego.-
Nowo zgłoszonych agentów zanotuje c.k. Starostwo /:Dyrekcya Policyi/ w wykazie obecnie przesłanym, względnie w wykazach, które c.k. Namiestnictwo co roku prześle.-
Zawiadamiając c.k. Starostwo /: Dyrekcyę Policyę:/ w ślad okólników z 3 października 1904 L:140362 i 10 grudnia 1910. L:XIII. 618/4 o tych zmienionych przepisach c.k. Namiestnictwo poleca poinformować o nich żandarmeryę i Zwierzchności gminne w powiecie i czuwać nad tem, aby tylko osoby, zaopatrzone w ważne dokumenty legitymacyjne i wymienione w przesłanych c.k. Starostwu /: Dyrekcyi Policyi:/ wykazach względnie później zgłoszone trudniły się pośrednictwem w nabywaniu biletów okrętowych na rzecz Towarzystwa Żeglugi Austro- Americana.-
Pokątnych agentów należy pociągnąć do surowej odpowiedzialności.-
O ewentualnych ważniejszych spostrzeżeniach należy donieść c.k. Namiestnictwu.-

C.k. Namiestnik:
Bobrzyński w.r.-

Agenten-Verzeichnis der Austro- Americana .-

Goldlust et Co.in Krakau,Szczakowa, Nadbrzezie

Als Generalagentur / Kontrollstelle/ fur folgende Agenturen:

Name des Agenten:	Wohnort:	Bezh.:	Agent fur:
Lysik Stanislaw	Boleslaw	Dąbrowa	Kreis Bolesław
Szalejko Franciszek	Bircza	Przemyśl	" Bircza
Kucharsky Walenty	Baranów	Tarnobrzeg	" Baranów
Reich Jakob u.			
Isaak Trinczer	Brzozów	Brzozów	Ort Brzozów u.Umg
Giza Ludwig	Chabówka	Nowy Targ	Bez.Nowy Targ
Schnei er M.J.	Dębica	Ropczyce	Kreis Dębica
Sussmann Mehler	Dobromil	Dobromil	Bez. Dobromil
Fallmann Isaak	Dynów	Brzozów	Ort.Dynów u.Umg.
Gottlob Herman	Grybów	Grybów	Kreis Grybów
Stillmann markus	Gorlice	Gorlice	Bez.Gorlice
Schwarzmann moses			Bez,Jasło,Ort
Kolber Hermann	Jasło	Jasło	Rymanów /B.Sanok/
Marszalkiewicz Stan,	Jarosław	Jarosław	Kreis Jarosław
Mieses Lazar	Jaworów	Jaworów	" Jaworów
Stillmann markus			Ort.Krosno,Iwo-
Schwarzmann Moses	Krosno	Krosno	nic u. Umgegend
Schatzger mayer	Krystynopol	Sokal	Kr. Krystynopol
Czysik Michał	Lubaczów	Cieszanów	Kreis Lubaczów
Schwarzmann moses	Lezany	Krosno	Ort Lezany
Schachter Israel	Mielec	Mielec	Bez. Mielec
Reich Elias			
Weiss Elias	Muszyna	Nowy Sącz	Kr. Muszyna
Schneikart Friedrich	Nisko	Nisko	Kreis Nisko
Amsterdam Samuel	Nowy Sącz	Nowy Sącz	Kr. Nowy Sacz
Weitmann Josef	Olszanica	Lisko	Ort Olszanica
Schwarz Israel	Oleszyce	Cieszanów	Kr. Oleszyce
Finder Dawid	Krakau		-
Selinger Simon	Krakau	-	
Tauber Adolf	Przemyśl	Przemyśl	Bez.Przemyśl
Maziarsky Andrzej	Rozwadów	Tarnobrzeg	Kr. Rozwadów

Name des Agenten:	Wohnort:	Bezh.:	Agent für :
Jarosinsky Jędrzej	Radomyśl	Tarnobrzeg	Kr. Radomyśl
Hahn Osias	Rudki	Rudki	Bez. Rudki
Methal Aron Samuel	Rawa ruska	Rawa ruska	Kr. Rawa ruska
Trompeter Joel	Rudnik	Nisko	Kreis Rudnik
Raab Arnold	Sambor	Sambor	Kreis Sambor
Kirschbaum Leon	Sieniawa	Jarosław	Ort Sieniawa
Walicky Walenty	Sokolow	Kolbuszowa	Kreis Sokolow
Weininger S.	Stary Sambor	St. Sambor	Bez. St. Sambor
Lorbeerbaum Markus	Stryj	Stryj	" Stryj
Akner Todres	Sokal	Sokal	Kreis Sokal
Thaler Husen	Starasol	St, Sambor	" Starasol
Gross Jakob	Sanok	Sanok	Bez. Lisko u.Komancza / B. Sanok /
Senft Benjamin	Tarnów	Tarnów	Kreis Tarnów
Kunke I.H.	Turka	Turka	Bez. Turka
Romaniuk Grzegorz	Tartaków	Sokal	Kr. Tartaków
Kaner Berl	Uhnów	Rawa ruska	Ort Uhnów
Schonbach Sender	Ustrzyki dol.	Lisko	Kr. Ustrzyki
Insdorf Juda	Wojnicz	Brzesko	Kreis Wojnicz

Filiale der Austro- Americana in Lemberg / Leiter Wilhelm Stadtfeld/

Als Controllstelle für folgende Agenturen:

Name des Agenten:	Wohnort:	Bezh,:	Agent für.
Safern Wolf	Bolszowce	Rohatyn	Kr. Bolszowce
Kapeller Moses	Brody	Brody	Bez. Brody
Lewinsohn Jonas	Bóbrka	Bóbrka	Kreis Bóbrka
Frankel Samuel	Buczacz	Buczacz	Bez. Buczacz
Indianer Simon	Chodorow	Bóbrka	Kreis Chodorow
Krumholz J.	Dolina	Dolina	Bez. Dolina
Kapeller Dawid	Husiatyn	Husiatyn	" Husiatyn
Fritzhand K.	Horodenka	Horodenka	" Horodenka
Zawarnitzer Hersch	Kałusz	Kałusz	" Kałusz u.Żurawczów
Haspel Markus	Kołomyja	Kołomyja	" Kołomyja

Name des Agenten:	Wohnort:	Bezh.:	Agent für :
Menkes Nathan	Kamionka	Kamionka	Bez. Kamionka
Bauer Jakob	Podhajce	Podhajce	" Podhajce
Lipiner Marceli	Rohatyn	Rohatyn	Kr. Rohatyn
Zang Simon	Stanisławów	Stanisławów	Bez. Stanisławów
Szewczuk Cyril	"	"	" "
Juris Leon	Sniatyn	Sniatyn	Kr. Sniatyn
Schwefelgeist Leon	Tłumacz	Tłumacz	Bez. Tłumacz
Kuhdorf Bernhard	Zaleszczyki	Zaleszczyki	" Zaleszczyki
Juris Eugen	Zabłotów	Sniatyn	Kr. Zabłotów
May Emil	Tarnopol	Tarnopol	Bez. Tarnopol
Verrechnungsstelle für folgende Agenturen:			
Karaelis Alexander	Brzezany	Brzezany	Bez. Brzezany
Dressler M.	Czortków	Czortków	" Czortków
Krell Wilhelm	Skala a/Z	Borszczów	" Skala a/Z
Pieprzak Jan	Trembowla	Trembowla	" Trembowla
Bilinsky Eugen	Zbaraż	Zbaraż	" Zbaraż
Doren Kasimir			
Abramowicz Ludwig	Zborow	Zborów	" Zborów.

-----------..........-----------

Z c.k. N a m i e s t n i c t w a.-

XV.a. 1939. L w ó w, dnia 10. m a j a 1911.

Wykazy statystyczne co do ruchu robotników sezonowych.-

Do

P a n a c.k. S t a r o s t y
w
____

Celem założenia wykazów statystycznych wychodźtwa sezonowego robotników galicyjskich, poleca się Panu c.k. Staroście /Prezydentowi/ wezwać tamtejsze koncesyonowane Biura stręczenia służby i posad zajmujące się stręczeniem robotników sezonowych za granicę, aby po myśli §. 21 e ustęp 5 ustawy przemysłowej przedkładały Panu w pierwszych dniach stycznia i lipca każdego roku wykazy za ubiegłe półrocze robotników, którym nastręczały pracę poza granicami Galicyi.-

W wykazach tych podać należy:

1/. Nazwiska i dokładne adresy / miejsce zamieszkania, ostatnia poczta / powiat, obwód / i kraj / państwo / pracodawców, do których w tym czasie poza Galicyę robotników wysłano.

2/. Nazwiska i adresy / miejsce stałego zamieszkania i powiat/ robotników w tym czasie wysłanych poza Galicyę, a to przy odnośnem nazwisku pracodawcy, do którego zostali wysłani. Gdyby zaś odpowiedź wyczerpująca pytanie to była nie możliwa, winno Biuro podać przynajmniej przy każdym pracodawcy liczbę robotników i robotnic doń wysłanych z podaniem powiatów, z których pochodzą.

3/. Wysokość płacy i inne ugodzone warunki pracy, również przy każdem nazwisku pracodawcy wraz z bliższem określeniem rodzaju pracy / rolna, roczna lub sezonowa w gorzelnictwie, w przemyśle fabrycznym itp. /.-

./.

Najbardziej byłoby pożądane przedłożenie odpisów zawartych za pośrednictwem Biura kontraktów względnie użytych w tym celu formularzy lub oryginalnych pisemnych zamówień ze strony pracodawców, uwidaczniając przy każdym z pracodawców czy mu robotników dostarczono po raz pierwszy czy też już i poprzednio,a w takim razie kiedy.-

Wykazy powyższe których pierwszy ma obejmować czasokres od 1. stycznia do 30 czerwca b.r. przedłoży Pan c.k. Namiestnictwu najpóźniej do 15 lipca b.r. umieszczając zarazem w swojem sprawozdaniu ewentualne uwagi co do działalności dotyczącego Biura.-

Za c.k. Namiestnika:

Szeligowski w.r.

Z c.k. N a m i e s t n i c t w a .

L w ó w , 12. grudnia 1911.

XV a. 2734/1.

Emigracya sezonowa z Galicyi.

D o

w s z y s t k i c h c.k. S t a r o s t w !

Co raz liczniej napływają do c.k. Namiestnictwa zażalenia na niesumienną działalność pokątnych agentów emigracyjnych, nakłaniających ludność do wyjazdu za granicę, a tem samem często też na samowolne opuszczenie dobrze płatnych zajęć w przemyśle fabrycznym i rolnictwie, bez istotnej potrzeby i bez poprzedniego stwierdzenia, czy emigranci ci znajdą za granicą korzystne i ich kwalifikacyom odpowiednie zatrudnienia. Polecam się przeto Panu c.k. Staroscie rozciągnąć w tamtejszym powiecie jak najściślejszą kontrolę nad działalnością tego rodzaju agentów a ludność samą pouczyć w sposób odpowiedni o następstwach samowolnego opuszczania zajęć, oraz o częstych i ciężkich zawodach jakie ich za granicą spotykają.

Dalej należy zwrócić uwagę zwierzchności gminnych, że duplikaty książeczek służbowych i robotniczych wolno im wydawać tylko w razie stwierdzonej istotnej potrzeby tj. w razie wykazania przez zgłaszającego się, że książeczkę zgubił . -

/

Wreszcie będzie rzeczą przy wydawaniu paszportów do wyjazdu za granicę badać, czy dana osoba nie znajduje się w nierozwiązanym jeszcze stosunku służbowym i przy każdej sposobności mających chęć do wyjazdu za granicę pouczać, aby w pierw starali się zawrzeć w kraju jeszcze za pośrednictwem uprawnionej do tego osoby lub instytucyi umowę z zagranicznym pracodawcą, gdyż tylko w ten sposób unikną ile możności wyzysku i nie narażą się na to, że przybywszy za granicę albo zatrudnienia zupełnie nie znajdą, albo o ile je znajdą to dla siebie na bardzo niekorzystnych warunkach.

Za c.k. Namiestnika:

Szeligowski w.r.

Prezydyum c.k. Namiestnictwa.

L: 3477/pr. We Lwowie, dnia 22. lutego 1913.-

Ruch wychodźczy robotników sezonowych.-

O K Ó Ł N I K

do wszystkich Panów c.k. Starostów i Panów c.k. Dyrektorów Policyi we Lwowie i w Krakowie.

Według relacyi władz granicznych rozpoczął się w roku bieżącym ruch robotników sezonowych do Prus już od stycznia pomimo, że według zarządzeń król. pruskiego rządu polscy robotnicy sezonowi mogą w Prusach znaleść robotę dopiero od 1. marca, a obecna ostra pora roku nie uzasadnia prawdopodobieństwa, że roboty rolne rozpoczną się tam w większych rozmiarach we wcześniejszym terminie. Wprawdzie robotnicy ruscy nie są objęci powyższem zarządzeniem rządu pruskiego i mogą być użyci przy robotach przemysłowych, zachodzi jednak podejrzenie, że tak polscy jakoteż i ruscy robotnicy ze względu na obecną naprężoną sytuacyę polityczną pod pozorem sezonowego wychodźtwa do Niemiec chcą uchylić się od obowiązku służby wojskowej.-

Wskutek reskryptu c.k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 15. lutego 1913, L: 404 polecam Panu zbadać i donieść mi do dni 8-miu jakie są powody wcześniejszego w roku bieżącym ruchu wychodzczego robotników sezonowych i czy pod tym pozorem nie usiłują robotnicy obowiązani do służby wojskowej uchylić się od spełnienia tego obowiązku.-

Wzywam również Pana, aby polecił władzom granicznym, o ile one się tam znajdują zwracać jak najbaczniejszą uwagę na przejazd galicyjskich robotników za granicę a w razie gdyby zauważono niezwykły wzrost liczby osób obowiązanych do służby wojskowej usiłujących przejść

./.

granicę bez dokumentów do podróży , należy mi o tem bezzwłocznie donieść.-

W końcu polecam Panu , aby przy wydawaniu paszportów zagranicznych i klauzulowaniu książek robotniczych dla robotników sezonowych postępował ze wskazaną ścisłością, unikając jednak niepotrzebnej surowości.-

W tej sprawie przypominam zresztą okólniki c.k. Namiestnictwa z dnia 21.lutego 1910,L:II 779, z dnia 1.grudnia 1911,L: II 4410 i z dnia 8.marca 1912,L: II 41/48/10.- Z powodu licznych zapytań jak należy postępować przy załatwianiu podań o paszporty osób obowiązanych do służby w pospolitem ruszeniu oznajmiam Panu, że wydania paszportów zagranicznych w zasadzie odmawiać należy tylko tym osobom co do których zachodzą przeszkody wyszczególnione w rozporządzeniu ministeryalnem z dnia 10.maja 1867,Nr. 80 Dz.p.p. i w przepisach ustawy wojskowej.-

W razach wątpliwych co do przeszkód ze względów na obowiązek służby wojskowej znieść się należy w każdym razie z odnośną komendą wojskową.- Należałoby także zwracać uwagę starającym się o paszporty osobom, należącym do związku armii, że według § 7 ust.4. przepisów wykonawczych do ustawy wojskowej ex 1889 winni ustanawiać osobę pośredniczącą do odbierania wezwań wojskowych a o miejscu pobytu na zagranicą zawiadamiać Zwierzchność gminną.-

Postanowienia tutejszego okólnika z dnia 5.grudnia 1912,L: 601/g które odnoszą się do osób, co do których zachodzi podejrzenie,że zamierzają emigrować z kraju, bez ważnych dokumentów legitymacyjnych celem uchylenia się od służby wojskowej, pozostają nadal w mocy.

C.k. Namiestnik:

[signature]

[illegible] 107
65

Lwów 5/11 913

Wasza Ekscelencyo!

Powróciwszy z kilkadniowej komisyi przed dwoma dniami do Lwowa zastałem list Waszej Ekscelencyi na który pospieszam z odpowiedzią:

1) Austro-Americana na podstawie zatwierdzonego przez ministerstwo spraw wewn. statutu, ma prawo ustanawiania agentów we wszystkich miejscowościach. Przepis ustawowy tego rodzaju nie istnieje, ale i nie ma przepisu ustawowego, któryby za-

kazywał ustanawiania agentów.
Namieśtnictwo, wszystko kosztem agentów Austro-Americana za sprzedaż biletów okrętowych innych towarzystw jak n. p. Bernhard Weinfeld ze Skała, Weininger ze Starego Sambora, Izrael Weinfeld ze Skały, Herzl Kalischower (wydalony jako poddany rosyjski) z Jarosławia a w niektórych razach ja osobiście wydaleni od reprezentacji Austro-Americana we Wiedniu Onkena i we Lwowie Stadtfelda, usunięcia pewnych agentów (nazwisk dziś sobie już nie przypominam) i ci zawsze uwzględniali nasze życzenia

pow agenta Herschel Kranckego z Trieście, którego mimo relacji Namiestnictwa Austro-Americana usiłowała się usunąć. Ile dowiedziałem się został Kranke przed paru dniami aresztowany.

2. Załączam dwa rękopisy, które mi Canadian Pacific przyznała koncesje.

3. Załączam szereg okólników w sprawie dokumentów legitymacyjnych dla emigrantów, a wreszcie donoszę że: Patria nie została dotychczas wprowadzona, ale wobec tego że rozwijać działalności na całą Austrję

~~Głowny Urząd we Wiedniu~~
~~Namiestnictwo Galicyjskie doniosło o~~

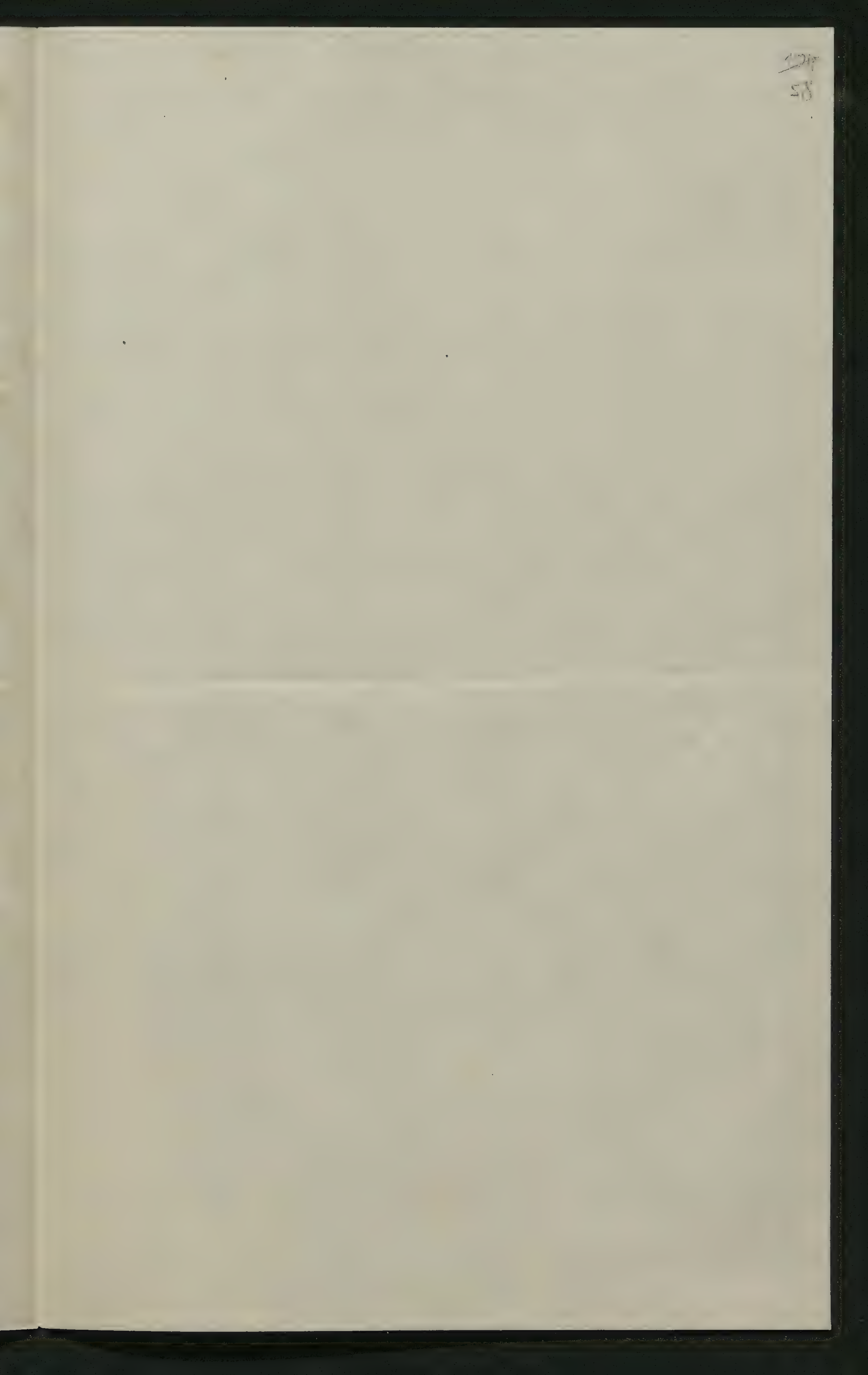
~~nadużycia członków "Patrii"~~
~~Namiestnictwo we Wiedniu~~, a
relacyę z 9/6 1913 l. IV a 2005/7
przedłożyło Namiestnictwo Minis-
terstwu spraw wewn. wniosek na
rozwiązanie "Patrii", dotychczas
nie załatwiony.
Co do nadużyć popełnionych przez
Stowiczynie zwrócono na nie
uwagę tutejszej dyrekcyi policyi,
a sprawę Columbusa we Wiedniu
posiadającego liczne filie w
Galicyi przedłożono obecnie na żądanie Mi-
nisterstwu bez wniosku, o nadu-
życiach zaś i karaniu za nie
członków Columbusa, donoszą

108
57

Do rąk Wysokiego Namiestnictwa
we Wiedniu.

Sądzę, że odpowiedziałem na
wszystkie pytania wyrażone w
liście Waszej Ekscelencji, a chcąc
aby mój list dzisiaj odszedł,
przepraszam za pomylone w
nim poprawki i proszę o przyję-
cie wyrazów wysokiego szacunku
i poważania z jakimi pozostaję
gotowy do dalszych usług

Tadeusz Kościuszko [?]

58

A b s c h r i f t
eines Erlasses des k.k. Ministeriums des Innern, vom 8. Juni 1908, Z. 6106, an die Aktiengesellschaft „Canadian Pacific Railway Company" in Montreal zu Handen des Herrn Hof- und Gerichtsadvokaten
Dr. Karl von K o r p e r
in Wien, I. Rotenturmstraße 1 .

In Erledigung der Eingabe vom 5. Juni 1907 erteilt das k.k. Ministerium des Innern im Einvernehmen mit den k.k. Ministerien des Ackerbaues, der Eisenbahnen, der Finanzen, des Handels und der Justiz der Aktiengesellschaft „Canadian Pacific Railway Company" in Montreal (Canada) auf Grund der Bestimmungen der kaiserl. Verordnung vom 29. November 1865 R.G.Bl.Nr. 127 die Bewilligung zum gewerbsmäßigen Betriebe des nach ihren Statuten zulässigen Personen-und Warentransportgeschäftes in den im Reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern mit der Niederlassung ihrer Repräsentanz in Wien gegen die Verpflichtung, daß den bezüglichen h.l. Gesetzen und Vorschriften, namentlich jenen der zitierten kaiserl. Verordnung seitens der Gesellschaft und ihrer Organe genau nachgekommen werde, sowie unter den folgenden, vom Standpunkte des Staatsinteresses gemäß Art. I lit. e der mehrerwähnten kaiserl. Verordnung festgesetzten Bedingungen :

1.)

Für die Errichtung jeder weiteren Betriebsstätte der Gesellschaft (Zweigniederlassung, Filiale, Agentie, Subagentie, Kartenverkaufs-,Informationsbureau) in den im Reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern ist die Genehmigung des k.k. Ministeriums des Innern zu erwirken und ist jeder Geschäftsbetrieb der Gesellschaft außerhalb dieser festen Betriebsstätten und durch andere als die nach Bedingung 2 und 3 von der Staats-

verwaltung genehmigten Personen oder deren Angestellte unzulässig.

Insbesondere dürfen von der Gesellschaft in ihrem Geschäftsbetriebe in Oesterreich keine reisenden und keine geheimen Agenten verwendet werden.

2.)

Die jeweilig der k.k. Statthalterei in Wien zur vorherigen Genehmigung anzuzeigende Generalrepräsentanz für Oesterreich ist unmittelbar der Gesellschaft oder dem statutarisch dazu berufenen Verwaltungsorgane derselben zu unterstellen und ist jede Unterordnung der Generalrepräsentanz unter eine ausländische Agentur oder Expositur unzulässig.

3.)

Die Ernennung der sämtlichen in Ausübung des h.l. Geschäftsbetriebes der Gesellschaft zu bestellenden Organe (Leiter der Filialen und Agenturen und überhaupt aller Agenten, Sub agenten, Geschäftsvermittler und dgl.) hat seitens der Generalrepräsentanz für Oesterreich unter ihrer Verantwortung und Aufsicht zu erfolgen und bedarf die Bestellung aller dieser Personen der Genehmigung der nach dem Geschäftsorte des Organes zuständigen politischen Landesstelle.

Die Instruktion für die hierlands zu bestellenden Agenten (Subagenten, Geschäftsvermittler) ist gleichfalls der betreffenden politischen Landesbehörde zur Genehmigung vorzulegen.

4.)

Die Gesellschaft übernimmt die Verpflichtung, hierlands bestellte Bedienstete welcher Kategorie immer, wenn dieselben in Ausübung ihres Dienstes nach dem Ermessen der Staatsverwaltung begründeten Anlaß zu Beschwerden geben, sofort über

Verlangen der betreffenden politischen Landesbehörde von dem Dienstposten zu entfernen, oder über Verlangen des k.k. Ministeriums des Innern von der hierländischen Verwendung im Dienste der Gesellschaft gänzlich auszuschließen.

5.)

Die Gesellschaft übernimmt die Verpflichtung im h.l. Geschäftsbetriebe bei der Ausfolgung von Fahrkarten von jedem Inländer männlichenGeschlechtes, der das 50. Lebensjahr noch nicht zurückgelegt hat, den Vorweis des erforderlichen Reisedokumentes, einer Auswanderungsbewilligung oder eines Zeritifikates über die Entlassung aus dem österreichischen Staatsverbande zum Zwecke der Auswanderung (Auswanderungszertifikat) zu verlangen, wenn derselbe nicht in der Lage ist, durch eines der nachfolgend angeführten Dokumente in anderer Weise den Nachweis zu erbringen, daß seiner Freizügigkeit vom Standpunkte der Wehrpflicht kein Hindernis im Wege steht.

Diese Dokumente sind:

1.) die Bestätigung der heimatlichen politischen Bezirksbehörde, daß der betreffende seiner Stelllungspflicht vollständig entsprochen hat.

2.) Der Nachweis über die eingezahlte Militärtaxe oder über die Befreiung von derselben

3.) Die Bescheinigung über den Austritt aus dem Heere, der Kriegsmarine und der Landwehr, wenn dieselbe eine Bestimmung nicht enthält, daß der Inhaber noch stellungspflichtig ist.

4.) der Abschied,

5.) das Austritts-(Entlassung-) Zertifikat für Offiziere und Militärbeamte,

6.) das Landsturmbefreiungs-Zertifikat oder der Landsturmpaß.

Hinsichtlich der im wehrpflichtigen Alter stehenden Angehörigen der Länder der ungarischen Krone wird die Regelung

./.

vorbehalten.

6.)

Bei der Generalrepräsentanz für Oesterreich ist ein genaues Verzeichnis über alle jene Personen zu führen, denen im hierländischen Geschäftsbetriebe Zwischendeckfahrkarten oder Schiff-Fahrkarten der III. Klasse oder andere vom Ministerium des Innern diesen gleichgestellte Schiffskarten von der Gesellschaft ausgefolgt werden.

In dieses Verzeichnis sind Name und Stand (ledig oder verheiratet), Alter, Heimatland, Heimatort (Staatsangehörigkeit) und der letzte Aufenthaltsort jeder einzelnen Person, der eine Fahrkarte der vorbezeichneten Art ausgefolgt wurde, sowie bei Inländern männlichen Geschlechtes, die das 50. Lebensjahr noch nicht zurückgelegt haben, die näheren Daten über das Reisedokument (Punkt 5) (Ausstellungsbehörde, Datum und Geschäftszahl) einzutragen.

Eine Abschrift dieses Verzeichnisses ist von der Generalrepräsentanz monatlich der politischen Landesbehörde am Sitze derselben vorzulegen und ist die behördliche Einsichtnahme in dieses Verzeichnis jederzeit zu gestatten.

Außerdem sind jene hierländischen Organe der Gesellschaft, die mit der Fahrkartenausgabe betraut sind, bei jeder Ausfolgung einer Schiffskarte der vorbezeichneten Art an Passagiere männlichen Geschlechts, deren Heimatsort in Oesterreich gelegen ist, die oberwähnten Personaldaten dieser Personen unverzüglich jener politischen Bezirks- (Polizei-) Behörde schriftlich bekannt zu geben, in deren Bezirk das betreffende Organ der Gesellschaft seinen Sitz hat.

7.)

Die Gesellschaft hat sich zu verpflichten, sich für

ihren hierländischen Geschäftsbetrieb jeder wie immer gearteten polizeilichen Kontrolle, welchedie Behörden für notwendig erachten, zu unterwerfen.

8.)

Die Gesellschaft hat sich zu verpflichten, daß sie und alle ihre hierländ. Organe sich jeder wie immer gearteten Anwerbung von Personen zur Auswanderung, sowie jeder Mitwirkung oder Vorschubleistung zum Zwecke der Förderung der unbefugten Auswanderung von Stellungs- und Wehrpflichtigen enthalten werden.

Diese Verpflichtung übernimmt die Gesellschaft auch für jene Unternehmungen, die unter eigener Firma den Verkauf von Karten der Gesellschaft besorgen oder sonst wie die Geschäfte der Gesellschaft fördern. Die Gesellschaft ist sonach dafür verantwortlich, daß etwaige, in dieser Richtung wahrgenommene Mißbräuche über Anlangen der Behörde sofort abgestellt werden.

9.)

Zur Sicherstellung der Erfüllung der im Sinne der vorstehend angeführten Bedingungen von der Gesellschaft übernommenen, sowie überhaupt aller Verpflichtungen, die der Gesellschaft aus dem Geschäftsbetriebe in Oesterreich sowohl gegenüber dem Staate als gegenüber den Parteien erwachsen, hat die Gesellschaft unter Ausfertigung einer vom k.k. Ministerium des Innern zu genehmigenden Widmungsurkunde eine Kaution im Betrage von 100.000 K (hunderttausend Kronen) in pupillarsicheren h.l. Wertpapieren bei der k.k. Staatszentralkasse in Wien zu erlegen und dieselbe im Falle ihrer Verminderung unter diesen Betrag über Begehren des Ministeriums des Innern sofort auf die ursprüngliche Höhe zu ergänzen.

Ueber den gänzlichen oder teilweisen Verfall der Kaution, der insbesondere auch im Falle jeder Außerachtlassung

./.

der einschlägigen gesetzlichen Vorschriften und behördlichen Anordnungen, sowie der vorstehend angeführten Verpflichtungen der Gesellschaft in ihrem h.l. Geschäftsbetriebe unbeschadet sonstiger Folgen verfügt werden kann, entscheidet das k.k. Ministerium des Innern mit Ausschluß jedes Rechtsweges.

10.)

Falls die Gesellschaft sich eine Uebertretung der gesetzlichen Vorschriften, die Nichtbefolgung behördlicher Anordnungen oder die Außerachtlassung ihrer vorstehend angeführten Verpflichtungen entweder selbst oder durch eines ihrer h.l. bestellten Organe zu Schulden kommen läßt, so kann jederzeit, u zw. auch schon im ersten Uebertretungsfalle die Zulassungserklärung von der Staatsverwaltung widerrufen werden.

11.)

Die Staatsverwaltung behält sich die Bestellung eines eventuell mehrerer landesfürstlicher Kommissäre (bei den verschiedenen hierländischen Betriebsstätten der Gesellschaft und was die Kontrolle des Transportes der im h.l. Geschäftsbetriebe aufgenommenen Passagiere der in Bedingung 8 al.1 bezeichneten Art über See anbelangt, auch im Auslande) vor und ist die Gesellschaft zur Zahlung eines von der Staatsverwaltung festzusetzenden Pauschalbetrages als Staatsaufsichtsgebühr verpflichtet.

12.)

Die Staatsverwaltung behält sich das Recht vor, in Bezug auf den Betrieb des Transportes von Auswanderern, d.i. von Passagieren, die in den in Bedingung 6 al.1 bezeichneten Schiffsklassen befördert werden, nach Bedarf noch weitere Bedingungen vorzuschreiben, von deren Beobachtung die Zuläs-

sigkeit des Betriebes dieses Geschäftszweiges abhängig ist.

Der Transport der Auswanderer darf ausschließlich vom Seehafen Antwerpen ausgehen.

Die Gesellschaft hat beim k.k.Ministerium des Innern eine entsprechend beglaubigte, in rechtsförmiger Weise gefertigte, schriftliche Erklärung zu überreichen, daß sie sich den vorstehenden Bedingungen zur Gänze unterwirft.

Vor Abgabe dieser Erklärung und vor Erlag der Kaution darf mit dem h.l. Geschäftsbetriebe nicht begonnen werden.

Die im Art. III der kaiserl. Verordnung vom 29. November 1865 R.G.Bl.Nr.127 erwähnten Veröffentlichungen haben bis auf Weiteres durch die amtliche Wiener Zeitung zu erfolgen.

Die Wirksamkeit dieser Zulassungserklräung erlischt, wenn die Gesellschaft nicht innerhalb sechs Monaten a dato nach Erfüllung der bezüglichen vorangeführten Voraussetzungen den Geschäftsbetrieb in Oesterreich wirklich eröffnet hat.

Schließlich wird auf die Bestimmungen des Gesetzes vom 18. September 1892, R.G.Bl.Nr.171, betreffend die Entrichtung der Stempelgebühren von ausländischen Aktien, Renten und Schuldverschreibungen zur Darnachachtung hingewiesen und hiebei bemerkt, daß nach § 5 dieses Gesetzes und § 11 der Finanzministerialverordnung vom 17. November 1892 R.G.Bl.Nr.224 für jenen Teil des Kapitals in Aktien und Obligationen, welchen die Gesellschaft dem hierländischen Geschäftsbetriebe zu widmen beabsichtigt, die Stempelgebühr nach Skala II noch vor Beginn des Geschäftsbetriebes im Inlande bei Vermeidung der Rechtsfolgen nach § 11 des bezogenen Gesetzes unmittelbar zu entrichten ist, und daß zum Zwecke der Bemessung dieser Gebühr die erforderlichen Nachweisungen und Behelfe dem k.k. Finanzmini-

./.

sterium rechtzeitig zu überreichen sein werden.

Odpis.

Abschrift eines Erlasses des k.k. Ministeriums des Innern vom 3. Jänner 1913 Z: 47493 ex 1912 an die Canadian Pacific Company in Montreal, Generalrepräsentanz in Wien, I. Kärtnerring 7.

In Erledigung der im Wege des k.k. Handelsministeriums anhergelangten Eingabe vom 7. Oktober 1912 File: 325 erteilt das Ministerium des Innern der mit dem h.o. Erlasse vom 8. Juni 1908 ZZ: 6106 zum Betriebe des nach ihren Statuten zulässigen Personen und Warentransportgeschäftes in den im Reichsrate vertretenen Königreichen und Ländern zu gelassenen Aktiengesellschaft ,,Canadian Pacific Railway Company'' in Montreal / Canada/ auf Grund des Art:II der kaiserl. Verordnung vom 29. November 1865 R.G.Bl.Nr: 127 die Bewilligung zur Errichtung von Zweigniederlassungen in allen Landeshauptstädten der im Reichsrate vertretenen Königreiche und Länder sowie in Krakau Brody und Spalato ferner in den Grenzstädten Nowosielica , Podwoczyska, Husiatyn, Szczakowa Oświęcim und Oderberg endlich auf den Hauptbahnhöfen der verschiedenen Bahn- linien in Wien.

Diese Bewilligung wird unter der Bedingung erteilt, dass die Gesellschaft den im zir. h.o. Erlasse festgesetzten Bedingungen insbesonders jenen des Punktes 8/ in Betreff des Verbotes der Anwerbung von Personen für Auswanderung unverbrüchlich nachkommt. Des Weiteren erfolgt diese Bewilligung unter Annahme des in der eingangs zitierten an das Handelsministerium gerichteten Eingabe gestellten Offertes und untercder Voraussetzung, dass zur Sicherstell lung der Einhaltung der laut der Punkte I bis 14 der Ein-

gabe von der Gesellschaft übernommenen Verpflichtungen eine protokollarische Vereinbarung zwischen dem Handelsministerium und der Gesellschaft abgeschlossen werde. Für den Fall, dass die Gesellschaft diese Verpflichtungen in wesentlichen Punkten nicht erfüllen sollte, behält sich das Ministerium des Innern die Massnahmen im Sinne des Punktes 9 der Zulassungsbewilligung eventuell die gänzliche oder teilweise Zurücknahme der gegenständlichen Bewilligung vor.

Die im Art.III der obzitierten kais.Verordnung erwähnten Veröffentlichungen haben nunmehr in sämmtlichen amtlichen Landeszeitungen zu erfolgen.

Die für die einzelnen Zweigniederlassungen zu bestellenden Funktionäre sind den betreffenden Landesstellen zur Genehmigung anzuzeigen, denselben sind auch die Instruktionen für die Funktionäre zur Genehmigung vorzulegen.

Prezydyum c. k. Namiestnictwa.

L. 14.838/pr. Lwów, dnia 7. października 1908.

O k ó l n i k.

Wszystkim Panom c. k. Starostom oraz
Panom c. k. Dyrektorom Policyi we Lwowie i w Krakowie

do wiadomości i ścisłego zastosowania się.

Za c. k. Namiestnika:

Erlass des Ministeriums des Innern vom 31.August 1908,Z.8969,

betreffend

die Erteilung von Auslandsreisepässen und Seereisebewilligungen an Minderjährige.

Erfahrungsgemäss begeben sich alljährlich eine Reihe von Minderjährigen mit Wissen und Willen ihrer Eltern,beziehungsweise Vormünder in das Ausland,wo sie dann der Ausbeutung oder Verwahrlosung / Prostitution/ anheimfallen.

Um diesen Erscheinungen nach Tunlichkeit zu steuern,wird im Einvernehmen mit dem k.k.Justizministerium der k.k.Statthalterei
Landesregierung
zur entsprechenden weiteren Veranlassung eröffnet,dass vor Erteilung von Auslandsreisepässen und Seereisebewilligungen an Minderjährige,die unter väterlicher Gewalt stehen,in jenen Fällen,in denen sich Anhaltspunkte für die Annahme eines Missbrauches der väterlichen Gewalt oder einer Gefährdung des Wohles des Minderjährigen ergeben,das Einvernehmen mit dem zuständigen Pflegschaftsgerichte zu pflegen ist,damit dasselbe in die Möglichkeit versetzt werde,die dem Reisevorhaben des Minderjährigen zugrunde liegenden Verhältnisse zu überprüfen.

In betreff der unter Vormundschaft stehenden Pflegebefohlenen hat dieses Einvernehmen ~~hatxxixxxx~~ mit dem zuständigen Gerichte, da dasselbe hinsichtlich solcher Minderjähriger zur Untersuchung aller wichtigeren und zweifelhaften Fälle verpflichtet ist,grundsätzlich immer zu erfolgen und ist eine Ausnahme von dieser Regel nur dann statthaft,wenn gegen die Ausstellung des erbetenen Reisedokuments offenbar keine Bedenken obwalten.

Für die Entscheidung,ob die Benachrichtigung des Vormundschaftsgerichtes stattzufinden habe oder unterbleiben könne,wird selbstverständlich auch das Alter des Minderjährigen,sein Stand und Erwerb von grösser Bedeutung sein.Insbesondere bei Jugendlichen bis zum vollendeten 18.Lebensjahre wird der Umstand zu berücksichtigen sein,dass solche leichter der Ausbeutung oder Verwahrlosung anheimfallen, als die in einem reiferen Lebensalter stehenden Min-

./.

derjährigen.

Da die Ansuchen um Seereisebewilligungen und Auslandsreisepässe in der Regel dringliche Behandlung erheischen, wird für die k.k.Gerichte zur Beantwortung der in Rede stehenden Anfragen der politischen Behörden eine Maximalfrist von 14 Tagen mit der Wirkung bestimmt,dass die anfragende politische Behörde,falls sie innerhalb dieser Frist eine Antwort seitens des Gerichtes nicht erhält,zur Annahme berechtigt ist,dass das befragte Gericht gegen die Ausstellung der erbetenen Reiseurkunde keine Einwendung erhebt.

Die Bestimmungen dieses Erlasses sind auch bei Eintragung der Auslandsreiseklausel in Arbeits-oder Dienstbotenbücher anzuwenden.-

Ogłoszony w „Verordnungsblatt des k.k. Ministeriums des Innern" Nr. 15 z 15/9 1908. —— i przesłany starostwom reskryptem Namiestnictwa z dnia 8. października 1908 l. 14838

O d p i s.

K. k. Ministerium des Innern.

8969. Wien, am 31. August 1908.

An

die k. k. Statthalterei

in

Lemberg.

Erfahrungsgemäss begeben sich alljährlich eine Reihe von Minderjährigen mit Wissen und Willen ihrer Eltern, beziehungsweise Vormünder in das Ausland, wo sie dann der Ausbeutung oder Verwahrlosung /Prostitution/ anheimfallen.

Um diesen Erscheinungen nach Tunlichkeit zu steuern, wird im Einvernehmen mit dem k. k. Justizministerium der k. k. Statthalterei zur entsprechenden weiteren Veranlassung eröffnet, dass vor Erteilung von Auslandsreisepässen und Seereisebewilligungen an Minderjährige, die unter väterlicher Gewalt stehen, in jenen Fällen, in denen sich Anhaltspunkte für die Annahme eines Missbrauches der väterlichen Gewalt oder einer Gefährdung des Wohles des Minderjährigen ergeben, das Einvernehmen mit dem zuständigen Pflegschaftsgerichte zu pflegen ist, damit dasselbe in die Möglichkeit versetzt werde, die dem Reisevorhaben des Minderjährigen zugrunde liegenden Verhältnisse zu überprüfen.

In betreff der unter Vormundschaft stehenden Pflegebefohlenen hat dieses Einvernehmen mit dem zuständigen Gerichte, da dasselbe hinsichtlich solcher Minderjähriger zur Untersuchung aller wichtigeren und zweifelhaften Fälle verpflichtet ist, grundsätzlich

immer zu erfolgen und ist eine Ausnahme von dieser Regel nur dann statthaft, wenn gegen die Ausstellung des erbetenen Reisedokumentes offenbar keine Bedenken obwalten.

Für die Entscheidung, ob die Benachrichtigung des Vormundschaftsgerichtes stattzufinden habe oder unterbleiben könne, wird selbstverständlich auch das Alter des Minderjährigen, sein Stand und Erwerb von grosser Bedeutung sein. Insbesondere bei Jugendlichen bis zum vollendeten 18. Lebensjahre wird der Umstand zu berücksichtigen sein, dass solche leichter der Ausbeutung oder Verwahrlosung anheimfallen als die in einem reiferen Lebensalter stehenden Minderjährigen.

Da die Ansuchen um Seereisebewilligungen und Auslandsreisepässe in der Regel dringliche Behandlung erheischen, wird für die k. k. Gerichte zur Beantwortung der in Rede stehenden Anfragen der politischen Behörden eine Maximalfrist von 14 Tagen mit der Wirkung bestimmt, dass die anfragende politische Behörde, falls sie innerhalb dieser Frist eine Antwort seitens des Gerichtes nicht erhält, zur Annahme berechtigt ist, dass das befragte Gericht gegen die Ausstellung der erbetenen Reiseurkunde keine Einwendung erhebt.

Die Bestimmungen dieses Erlasses sind auch bei Eintragung der Auslandsreiseklausel in Arbeits- oder Dienstbotenbücher anzuwenden.

Bienerth m. p.

./.

PREZYDYUM C.K.NAMIESTNICTWA.

L w ó w, dnia 28. listopada 1908

L.16.370/pr.

O k ó l n i k

do wszystkich Panów c.k. Starostów i Panów c.k. Dyrektorów policyi we Lwowie i w Krakowie.

Z okazyi zażalenia, wniesionego w pewnym wypadku z powodu odmawiania przez władzę polityczną osobom, udającym się na zarobek za granicę, książeczek robotniczych, Ministerstwo spraw wewnętrznych reskryptem z 19. września b.r. L.12363 zauważyło, co następuje.

Wprawdzie na mocy osobnych przepisów paszportowo policyjnych /§ 3.rozporządzenia ministeryalnego z 10.maja 1867 Dz.p.p.Nr. 80 i obwieszczenia ministeryalnego z 5.stycznia 1871 Dz.p.p.Nr.3/ dopuszczalne jest, aby książeczki robotnicze i służbowe, wystawione pierwotnie dla użytku w obrębie krajów reprezentowanych w Radzie państwa, otrzymały dodatkowo charakter papierów legitymacyjnych dla podróży za granicę a to przez zaopatrzenie ich w tym celu odpowiednią klauzulą legitymacyjną właściwej władzy politycznej lub policyjnej. W myśl powołanego przepisu nie może mianowicie właściwa władza zasadniczo odmówić osobom, które już są w posiadaniu wystawionych w swoim czasie dla użytku wewnątrz państwa książeczek robotniczych lub służbowych, umieszczenia na tych dokumentach klauzuli legitymacyjnej do podróży za granicę, przez co zyskują one ważność, jako papiery legitymacyjne dla podróży za granicę. Niemniej jednak/ dla dobra stron/ jest pożądane, aby władza strony zgłaszającą się z prośbą o zaklauzulowanie książeczki robotniczej lub służbowej w celu podróży za granicę, pouczała w każdym wypadku w życzliwy sposób, że o wiele korzystniej jest zaopatrzyć się w paszport, którego forma

znana jest powszechnie za granicą, niż legitymować się zaklauzulowanemi książeczkami robotniczemi lub służbowemi, mniej znanemi i budzącemi często nieufność za granicą, zwłaszcza, że należytość stemplowa za paszport dla sług, czeladników, uczniów i w ogóle osób, które żyją z zarobku, nieprzekraczającego dziennej płacy zarobnika, wynosi tylko 30 h /Poz. taryfy 85 a. ust. o należytościach/. -

W ogóle należałoby wszystkim stronom, które nie mają jeszcze żadnych papierów legitymacyjnych, a chcąc szukać zarobku za granicą, starają się o takie papiery, zwracać uwagę, na korzyści, jakie przedstawia za granicą legitymowanie się paszportem zamiast książeczką robotniczą, czy służbową.

W ten sposób można będzie z czasem zwyczaj zaopatrywania się w paszporty przez koła ludności, wychodzące na robotę za granicę, uczynić regułą. -

Za c.k. Namiestnika

Z ck. Namiestnictwa.-

II 7 7 9 Lwów dnia 21. lutego 1910.

Przyspieszenie załatwiania spraw paszportów do podróży.-

Do wszystkich ck. Starostw, ck. Dyrekcyi Policyi we Lwowie i Krakowie tudzież ck. Komisaryatu Policyi w Przemyślu.-

Wskutek reskryptu ck. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 14. lutego 1910 l: 44042/09 wzywa się ck. Starostwo /: Dyrekcyę Policyi :/ , aby wszelkie podania stron , tudzież rekwizycye władz , w sprawie wydawania paszportów do podróży załatwiało /: a :/ z możliwym pospiechem , ograniczając się na stwierdzeniu warunków wymaganych do wydania paszportu i bacząc na to, że wszelkie dla załatwienia sprawy w myśl obowiązujących przepisów niepotrzebne korespondencye i dochodzenia powodują zwłokę , narażającą strony na znaczne , częstokroć niepowetowane straty.-

Za ck. Namiestnika : Kadyi wr.-

Z c. k. N a m i e s t n i c t w a.

II. 4 4 1 0 .   Lwów, dnia 1. grudnia 1911.

Fałszowanie dokumentów legitymacyjnych przez gal. sezonowych robotników, szukających pracy w Niemczech. -

O K Ó L N I K.

Do wszystkich Panów c.k. Starostów, c.k. Dyrektorów Policyi we Lwowie i Krakowie i Prezydentów król. stoł. miast Lwowa i Krakowa.-

Zdarzały się często wypadki, że w nieletnim jeszcze wieku pozostający austryaccy obywatele szukali pracy w Niemczech na podstawie sfałszowanych dokumentów legitymacyjnych.

C. i k. generalny Konsulat w Berlinie znićsł się w tej mierze z niemiecką Centralą robotników polnych /Deutsche Feldarbeiter- Zentralstelle in Berlin/, aby dokładniej zbadać sposób dokonywania sfałszowań dokumentów legitymacyjnych a dochodzenia wykazały, że falsyfikaty są prawie wyłącznie galicyjskiego pochodzenia i rozciągają się nie tylko na książki robotnicze, lecz także na świadectwa przynależności.

Według przedłożonego c. i k. Ministerstwu spraw zagranicznych sprawozdania c. i k. Ambasady w Berlinie- fałszowania te dokonywane bywają w następujący sposób:

Świadectwa przynależności bywają z reguły całkiem nowe wystawiane, przedstawiają się zatem w swojej całości jako falsyfikaty, nie są jako takie łatwe do rozpoznania tak, że przyjąć się musi, iż są przez umiejętną rękę naśladowane. Tutejszokrajowe gminy wydają świadectwa przynależności przeważnie nie na drukowanych blankietach, lecz w całości ręcznie pisane, tylko więc wyciśnięta na nich pieczęć gminna nadaje im charakter pisma urzędowego.

Pieczęcie gminne zwykle prymitywnie wycięte z materyału miękkiego / wilgotnego/ dadzą się łatwo na świeżo przecięta kartoflę przenieść i w ten sposób mnożyć.

Berlińska Centrala robotników polnych jest zdania, że robotnicy zaopatrywani bywają w sfałszowane w ten sposób świadectwa przynależności prze-

ważnie przez agentów .

Książki robotnicze nie bywają z reguły w całości podrabiane,zdarza się tylko od czasu do czasu, że mniejsze tutejszokrajowe gminy przesyłają swoim przynależnym na ich prośbę niewypełnione książki robotnicze, pozostawiając im samym wypełnienie pojedynczych rubryk.

Przeważna jednak część nadużyć popełniana bywa z prawnie wystawionemi książkami robotniczemi i to w następujący sposób.

a/ Książka bywa przeniesioną na drugiego,którego daty personalne odpowiadają w przybliżeniu datom zawartym w książce.

Dostarczycielami takich książek są nie tylko robotnicy,którzy swoje dokumenty z dobroduszności lub za małą opłatą pożyczają, darowują albo sprzedają, lecz daleko częściej agenci,którzy w ten sposób przychodzą w posiadanie książek,że całe grupy robotników na sfingowane umowy werbują, odbierają od nich wszystkie papiery legitymacyjne i z tak zebranemi dokumentami uciekają za granicę.

Niektórzy z tych agentów jak sprawdzono- uprawiają oszukańczy handel takiemi książkami robotniczemi i każą sobie za książkę 5, 10 nie rzadko 15 marek płacić. Takim handlem zajmują się także niemieccy agenci, z których jednemu niedawno sądownie proceder taki udowodniono.

b/ W książce robotniczej formalnie wystawionej bywają daty fałszowane, lub tak zamazane,że ich odczytać nie można, lub też całkiem usunięte .

Fałszowania tego rodzaju dokonywane bywają przeważnie przez samych robotników i z reguły tak niezręcznie,że je łatwo rozpoznać można .

Przedsięwzięte zmiany dotyczą zwykle albo nazwiska, daty urodzenia albo wyznania. Szczególnie oznaczenie wyznania bywa chętnie fałszowane z tego powodu,ponieważ w wielu przypadkach jest ono jedyną oznaką dla odróżnienia przynależnych do polskiej lub ruskiej narodowości. Gdy w Prusiech obowiązują dla pochodzących z Galicyi Polaków pewne ograniczenia w dopuszczeniu ich do pracy, sądzą interesowani, że przez zmianę w rubryce "Wyznanie" : "rzymsko-katolicki" na grecko-

katolicki" unikną tych ograniczeń.

Centrala robotników rolnych skarży się,że przy wystawianiu książek robotniczych i władze tutejsze nie postępują często ze wskazaną sumiennością i wypełniają pojedyncze rubryki nie zawsze na podstawie dokumentów , lecz na gołosłowne podania robotników.

Aby tym wszystkim przedstawionym wyżej niewłaściwościom zapobiedz i uniknąć w przyszłości tego rodzaju skarg , które tutejszokrajowe stosunki przedstawiają wobec zagranicy w tak ujemnem świetle polecam Panu wskutek reskryptu c.k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 30. października 1911 L. 19372 zarządzić bezzwłocznie, aby zwierzchności gminne wydawały świadectwa przynależności tylko wyłącznie na przepisanych drukowanych formularzach i aby pieczęć urzędowa wyciśniętą była na nich dokładnie i czytelnie.

Nadto polecam Panu, aby przy sposobności opatrzenia książek robotniczych, względnie służbowych klauzulą, upoważniającą do podróży,zawarte w nich daty personalne odpowiednio sprawdzał względnie zarządzał ich sprostowanie.

C. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych przesłało mi jednocześnie otrzymane pismem c. i k. Ministerstwa spraw zagranicznych z dnia 29.maja 1911 L.31606/8-b a przez niemiecką Centralę robotników rolnych w marcu i kwietniu 1911 jako sfałszowane skonfiskowane tutejszo -krajowe dokumenty legitymacyjne- do właściwego dalszego zarządzenia.

Dokumenty pochodzące przypuszczalnie z tamtejszego powiatu,przesyłam Panu wraz z odnośnym wykazem z poleceniem, aby sprawdziwszy jak najdokładniej rodzaj i sposób sfałszowania w wykazie tym uwidoczniony, postąpił w sposób odpowiedni przeciw winnym, względnie odstąpił sprawę właściwemu sądowi i o wydanem zarządzeniu doniósł mi do 14 dni nie dopuszczając do ponagleń,przyczem zalecam Panu, aby sprawą tą bezwarunkowo osobiście się zajął i traktował ją jako bardzo ważną.

Wielka ilość tych w czasie ledwo dwóch miesięcy udowodnionych fałszerstw /139/ świadczy aż nadto o naglącej potrzebie wydania takich zarządzeń,któreby tego rodzaju nadużyciom z całą energią tamę położyć mogły.

Obowiązujące przepisy co do legitymacyi podróżnych są odpowiednie i

wystarczające , należy jednak zapewnić ich ścisłe i należyte stosowanie tudzież wykonywanie.

Przedewszystkiem przypominam Panu do ścisłego zastosowania się reskrypt c.k. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 19. września 1908 L. 12263 udzielony Panu okólnikiem Prezydyum c.k.Namiestnictwa z 28.listopada 1908 L.16370/pr. /Mayrhofer Ergänz.Band II.str . 1./,którym zarządzono, aby robotników sezonowych zaopatrywano ile możności paszportami do podróży w miejsce służących im w znacznej części za legitymacye książek robotniczych. W tej mierze winien Pan wpływać odpowiednio na robotników sezonowych.

Jeżeli jednak książki robotnicze mają służyć tym robotnikom za legitymacye, obowiązkiem jest władz politycznych I. instancyi i władz policyjnych,przy opatrzeniu książek klauzulą upoważniającą do podróży,przestrzegać tych samych ostrożności,jakie są przepisane przy wystawianiu paszportów do podróży.-

Następnie zwracam uwagę Pana na reskrypt c.k.Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 13. października 1870 L. 1128 /Mayrhofer t. III. str. 538/, według którego rozwinąć należy baczną czujność nad pojawieniem się falsyfikatów książek robotniczych i innych dokumentów legitymacyjnych i osoby, które w sfałszowaniu współdziałały,lub tych falsyfikatów używały,poddać ustawowemu postępowaniu i wogóle tylko takie książki robotnicze i służbowe opatrywać pozwoleniem do podróży,których forma i treść po ścisłem zbadaniu nie nastręcza w żadnym kierunku jakichkolwiek wątpliwości.

W tej mierze odsyłam Pana także do przepisów rozp. Nam. z 20.maja 1872 Dz.u.kr. N. 48.

W końcu należy jak najściślej przestrzegać wydanego reskryptem ck. Ministerstwa spraw wewnętrznych z dnia 31. sierpnia 1908 L.8969 /ok.Prez. Nam. z 17. października 1908 L.14838/pr./ zarządzenia,które zobowiązując władze do ścisłej przezorności przy wystawianiu paszportów do podróży i książek robotniczych dla nieletnich, dają możność zapobieżenia temu,aby rodzice podawać mogli swoje dzieci za starsze,jak są w rzeczywistości,

aby je oddać do pracy fabrycznej za granicą.

W interesie udających się za granicę robotników zarządziło c.k.Ministerstwo reskryptem z dnia 5. maja 1871 L.2017,że jeżeli dokumenty do podróży za granicę sporządzone są w innym języku a nie w niemieckim,natenczas należy zawsze dołączyć tłumaczenie niemieckie.

Reskrypt ten udzieliło Panu Prezydyum Namiestnictwa okólnikiem z dnia 28.maja 1871 L. 2946 a przypomniało ponownie okólnikami z dnia 17.grudnia 1887 L.12902 i z dnia 30. sierpnia 1893 L. 9384/Piwocki T.II.str. 196/ .

Z dostarczonego przez c. i k. Ministerstwo spraw zagranicznych materyału dochodzeń okazuje się, także, że należące do obowiązków naczelnika gminy wypełnienie rubryk książki robotniczej , odnoszących się do opisania osoby, bywa poruczane wbrew przepisom c.k.Ministerstwa handlu z 12. maja 1885 L. 12439 /Mayrhofer T.III. str. 538 i 539, Piwocki T. II. str.194/- innym do tego nieupoważnionym osobom i już przez to stwarza się możność i sposobność do sfałszowania względnie oszukańczego użycia takich legitymacyi.

Wzywam Pana, aby stosownie do powyższych wskazówek i przepisów wydał bezzwłocznie odpowiednie zarządzenia i pouczenia tak zwierzchnościom gminnym jakoteż i podwładnym urzędnikom, nad ścisłem ich przestrzeganiem bacznie czuwał a naczelników gmin, którzy dopuszczą się nieprawidłowości,pociągał do surowej odpowiedzialności.-

C. k.Namiestnik:

B o b r z y ń s k i w.r.

Z c. k. Namiestnictwa. **O D P I S.**

II. 4 4 1 0 /1 Lwów, dnia 12. grudnia 1911.

Fałszowanie dokumentów legitymacyjnych przez gal. robotników sezonowych- szukających pracy w Niemczech. -

O K Ó L N I K.

Do wszystkich Panów c.k. Staroštów i c.k. Dyrektorów Policyi we Lwowie i Krakowie.

Z okólnika z dnia 1.grudnia 1911 L.II. 4410/10 powziął Pan jak częste są wypadki fałszowania dokumentów legitymacyjnych, na podstawie których tutejszo-krajowi robotnicy sezonowi udają się do Niemiec w celach zarobkowych.

Jeżeli w dwóch tylko miesiącach /marcu i kwietniu 1911/ organy berlińskiej centrali robotników polnych zdołały zakwestyonować 139 takich dokumentów, w których dokonane fałszerstwa rażąco biły w oczy- nie może ulegać wątpliwości, że w wielu wypadkach dokumenty zręczniej fałszowane uszły uwagi organów kontrolujących i nie doszły do wiadomości władz.

Ponieważ między owymi 139 skonfiskowanymi dokumentami znajdowało się ledwie 6 książek robotniczych, opatrzonych przez Starostwa klauzulą, upoważniającą do podróży - jest widoczne, że robotnicy sezonowi. udający się dla zarobku za granicę szczególnie do Niemiec, chcąc mieć w ręku legitymacyę do podróży, udają się do zwierzchności gminnych z żądaniem wydania im książek robotniczych, służbowych, lub świadectw przynależności i dokumenty te bez przeszkody otrzymują.

Procedar ten nie jest właściwy, gdyż jak to już w okólniku Prezydyum c.k.Namiestnictwa z 28. listopada 1908 L.16370/pr. zaznaczono - dokumenty powyższe służyć mają przedewszystkiem za legitymacye wewnątrz Państwa, a nie poza jego granicami i jakkolwiek osobom posiadającym już książki robotnicze lub służbowe władze nie mogą odnowić opatrzenia ich klauzulą, upoważniającą do podróży- jeśli inne ustawowe przeszkody nie zachodzą- to wydawanie tych dokumentów specyalnie jako legitymacyi do podróży

za granicę sprzeciwia się przepisom obw. min. z 10.maja 1867 Dz.p.p. Nr. 80, według których każdy podróżny, udający się za granicę Państwa winien postarać się u kompetentnej władzy o wydanie paszportu do podróży.

Nie ulega wątpliwości, że tutejszokrajowi robotnicy sezonowi mając w ręku legalne paszporty do podróży unikną wielu trudności i przykrości, na jakie narażeni są przy legitymowaniu się przed zagranicznemi władzami książkami robotniczemi lub świadectwami przynależności, które to dokumenta sporządzone są przeważnie w języku polskim lub ruskim.

Robotnicy zaś, udający się na zarobek za granicę z fałszowanymi dokumentami podróży, względnie legitymacyjnymi, postępują wprost lekkomyślnie, utrudniając sobie, jeżeli już nie udaremniając całkowicie pobyt i zarobkowanie za granicą a nadto zniewalają władze tamtejsze do wydawania ostrzejszych przepisów co do legitymacyi podróżnych dla robotników.

Ponieważ więc zaopatrywanie robotników sezonowych w legalne paszporty do podróży leży w ich własnym interesie a nadto zapobiedz może praktykowanym obecnie tak często fałszowaniem książek robotniczych i innych dokumentów legitymacyjnych, co stosunki tutejszo - krajowe w wysokim stopniu wobec władz zagranicznych dyskredytuje - polecam Panu, aby bezzwłocznie po myśli powyższych wywodów wydał zwierzchnościom gminnym stosowne wyczerpujące pouczenia tak pisemnie, jakoteż i ustnie na sesyach naczelników gmin, tudzież pomieścił takie pouczenia w swoim dzienniku urzędowym a nadto przy każdej nadarzającej się sposobności nie zaniedbał osobiście wpływać w tym duchu na ludność powiatu, aby udając się za granicę za zarobkiem zaopatrywała się w dokumenta podróży, wydawane przez Starostwa i przestrzegał ich przed następstwami posługiwania się dokumentami fałszowanymi lub dokumentami osób trzecich. -

C. k. Namiestnik:

Bobrzyński w.r.

Z c.k. Namiestnictwa.

L. II. $\frac{41/48}{10}$ Lwów, dnia 8-go marca 1912.

Fałszowanie dokumentów legitymacyjnych robotników sezonowych. -

do rąk własnych !

Okólnik

do wszystkich Panów c.k. Starostów i Panów c.k. Dyrektorów policyi we Lwowie i Krakowie.

Przypuszczać należy, że wskutek zarządzeń wydanych okólnikami z dnia 1. grudnia 1911, L. II. $\frac{4410}{10}$ i z dnia 12. grudnia 1911, L. II. $\frac{4410/1}{10}$ wpływać będzie do Pana w sezonie robót polnych znaczniejsza ilość próśb o wydanie paszportów do podróży, względnie opatrzenie książek robotniczych lub służbowych klauzulą upoważniającą do podróży za granicę. -

Przyznając, że liczniejsze te prośby przysporzą urzędom więcej czynności - muszę jednak zwrócić uwagę, że okoliczność ta nie może wpłynąć na opóźnienienie w rychłem załatwieniu tych próśb, gdyż dla strony udającej się za granicę za zarobkiem każdy dzień jest drogi i kwestya szybkiego otrzymania żądanego dokumentu podróżnego jest żywotną kwestyą jej bytu. -

Zechce tedy Pan dołożyć wszelkich starań i osobiście pilnować, aby wszelkie wyżej wspomniane prośby załatwiano z wskazanym w takich razach pospiechem i nie dopuszczać do jakichkolwiek uzasadnionych zażaleń, przyczem nie potrzebuję dodawać, że należy się postarać w stosowny zapas blankietów paszportowych, jakoteż książek robotniczych i baczyć na to, by naczelnicy gmin mieli dostateczny zapas tych książek. - Od stron żyjących z zarobku dziennego nie należy żądać wyższej należytości, jak tylko przepisanej należytości stemplowej w kwocie 30 hal., i wogóle nie utrudniać im wyjazdu w celach zarobkowych za granicę, jeżeli tylko nie zachodzą przeciw temu ustawowe przeszkody. -

C.k. Namiestnik:

Cataster

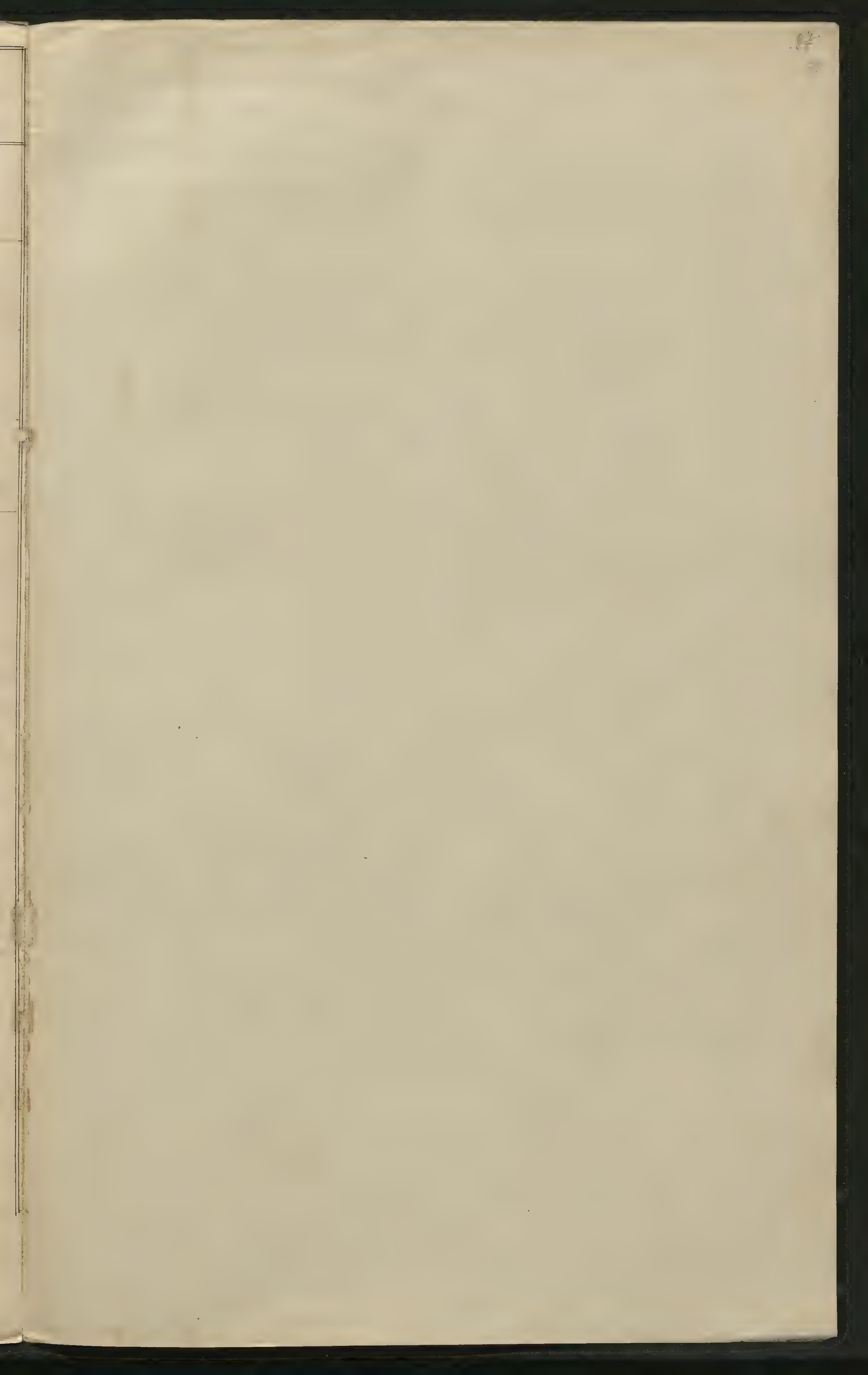
powiatowych biur pośrednictwa pracy Dep. III/a
z rok. 1905

Starostwo	rodzaj koncesyi.	Liczba i data	Uwaga:
1 Limanowa	Powiat. publiczne biuro pośredn. pracy	5/1 1905 l. 7062 ex 04 H/46	
2 Biała	detto w Oświęcimie	1/2 1905 l. 190/i H/46 przy l. 399 ex 08 H/46.	
3 Nisko	detto	10/2 1905 l. 32/i H/46	
4 Tarnobrzeg	detto	10/2 1905 l. 329 H/46.	
5 Łańcut	detto	10/2 1905 l. 488 H/46	
6 Buczacz	detto	10/2 1905 l. 1028 H/46	
7 Brody	detto	10/2 1905 l. 809 H/46	
8 Rzeszów	detto	10/2 1905 l. 721 H/46	
9 Kołomyja	detto	10/2 1905 l. 7469 ex 04 H/46	
10 Myślenice	detto	10/2 1905 l. 7571 - 04 H/46 przy l. 1876 ~ 905 H/46.	
11 Sanok	detto	10/2 1905 l. 7397 ~ 04 H/46	
12 Mościska	detto	23/2 1905 l. 1477 H/46	

Starostwo	rodzaj konces.	liczba i data	Uwaga:
Tłumacz 13	Powiat. publicz. biura pośrednic. pracy	3/12 1905 l. 6333/i H/46	
Wadowice 14	detto	17/10 1905 l. 6067 H/46	
Kałusz 15	detto	15/11 [illegible] 1905 l. 6745 H/46	
Drohobycz 16	detto	19/1 1906 l. 428/2 H/46	
Chrzanów 17	detto	9/3 1905 l. 1659 H/46	
Podhajce 18	detto	3/5 1906 l. 2842/i H/46	
Kosów 19	detto	3/5 1906 l. 934 H/46	
Kraków miasto 20	detto	14/7 1906 l. 4210/3 H/46	Wspólne dla powiat. kra. wiejskiego i wielickiego.
Kolbuszowa 21	detto	19/10 1906 l. 5682 H/46	
Cieszanów 22	detto	7/11 1906 l. 7334 H/46	
Gorlice 23	detto	24/10 1906 l. 7061 H/46	
Jarosław 24	detto	20/1 1907 l. 443/i H/46	

/.

Starostwo	rodzaj biur	liczba i data	Uwaga:
Dąbrowa 25	Powiat. publicz. biura pośred. pracy	15/4 1908 l. 1210/3 H/46	
Cieszanów 26	dto	15/4 08. l. 855/3 H/46	[illegible]
Nowy Sącz 27	dto	15/4 1908 l. 1253/2 H/46.	
Nowy Targ 28.	dto	8/7 908 l. 5085 H/46	

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Agencye prywatne.	

Powiat: Biała - Jarosław - Kolbuszowa

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	Otrzymał koncesyę na podstawie dekretu c. k. Starostwa
14	Antoni Jędrzejowski, Biała	19 listopada 1901 L. 95229	3. marca 1902 L. 7089
	Jarosław		
6	Maurycy Jaroszyński, Jarosław	11. sierpnia 1900 L. 69482	19. sierpnia 1900 L. 26731.
	Kolbuszowa		
4.	Janusz hrabia Tyszkiewicz, Kolbuszowa	15. maja 1900 L. 35524	30. maja 1900 L. 20194.

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Koncesya na ajencyę prywatną z uprawnieniem do stręczenia robotników w Kraju z siedzibą w Białej.	
~~dto~~ do pośrednictwa przy kupnie i sprzedaży dóbr i realności miejskich, tudzież do stręczenia robotników rolnych i fabrycznych oficyalistów w Kraju i w Państwie niemieckim.	
~~dto~~ do stręczenia robotników w Kraju i za granicą.	

Powiat: Kołomyja

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
7.	Michał Jaźwiński Kołomyja	18. grudnia 1897 L. 109963.	26. marca 1898 L. 7009
9.	Wincenty Pinecki Kołomyja	23. kwietnia 1902 L. 44935	10. maja 1902 L. 10027

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Koncesya na agencyę prywatną do stręczenia służby domowej, robotników, rzemieślników i oficyalistów, pośredniczenie w kupnie, sprzedaży i wynajmie realności i majątków.	
~~[illegible]~~ z uprawnieniem do pośredniczenia w kupnie i sprzedaży realności, w najmie mieszkań, do stręczenia wszelkiego rodzaju służby dworskiej i domowej, oficyalistów prywat. oraz robotników fabrycznych i rzemieślników wyłącznie z kraju.	

Powiat: Łańcut — Lwów miasto

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
1.	Abraham Ramer Łańcut	21. września 1890 L. 67477	6. październ. 1890 L. 15591.
2.	Naftali Hollander Łańcut.	30. listopada 1897 L. 101523.	7. lutego 1898 L. 31962.
	Lwów miasto		
47.	Joanna Laura dw. im. Birkle Lwów Halicka 9	30. paźdz. 1897 L. 83323.	19. paźdz. 1897 L. 84415.
50.	Dawid Salamender recte Rewicz Lwów	14. grudnia 1897. L. 107578.	19. grudnia 1897 L. 105077.

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Stręczenie tak w Kraju jak i za granicą sług i robotników dla właścicieli i dzierżawców dóbr, fabryk, przedsiębiorstw kolejowych wreszcie flisaków z tem zastrzeżeniem, że koncesya ta nie uprawnia do przedsiębrania jakiegokolwiek bądź rodzaju czynności prawnych lub wnoszenia pism do władz.	
Ajencya prywatna do pośredniczenia kupcom w dostarczaniu robotników do spławu drzewa i produktów, jakoteż dostarczenia robotników do robót ziemnych, rolniczych i do cukrowni.	
Ajencya prywatna z uprawnieniem do stręczenia urzędników ekonomicznych, robotników i (sług) służby wszelkiej kategoryi dla właścicieli i dzierżawców dóbr, nauczycieli prywatnych, guwernantek, bon, panien respektowych, panien służących wreszcie towarzyszów podróży.	
Ajencya prywatna do pośredniczenia w poszukiwaniu pracy dla pomocników handlowych i robotników przemysłowych w Kraju.	

Powiat: Lwów miasto

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
83.	Bolesław Gurski Lwów	30. kwietnia 1903. L. 46515	30. czerwca 1903 L. 43050
84.	Stanisław Osuchowski Lwów	10. lipca 1903 L. 87964	29. lipca 1903. L. 67770
85.	Józef Karol 2 im. Swoboda Lwów	21. lipca 1903 L. 83005.	13. sierpnia 1903. L. 71445

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Koncesyę prywatną - przemysłową na utrzymywanie agencyi prywatnej z uprawnieniem do pośredniczenia w kupnie i sprzedaży dóbr oraz do stręczenia wyłącznie w Kraju robotników rolnych i fabrycznych.	
Koncesya na agencyę prywatną z uprawnieniem do pośredniczenia w kupnie, sprzedaży i dzierżawach dóbr ziemskich, realności i gruntów miejskich i wiejskich, oraz na stręczenie wyłącznie z Galicyi robotników stałych i sezonowych dla gospodarstwa rolnego i wszelkiego rodzaju przedsiębiorstw z siedzibą we Lwowie.	
Koncesya na agencyę prywatną z uprawnieniem stręczenia robotników rolnych w Kraju.	

Powiat: Kraków miasto

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	Otrzymał koncesyę na podstawie dekretu c. k. Starostwa
1.	Władysław Jaworski Kraków	28 grudnia 1875 L. 61663	28. stycznia 1876 L. 836
44.	Stefan Mikulski Kraków	13. lipca 1900 L. 65146	31. lipca 1900 L. 47839
	Zofia Cybulska Kraków	23/12 905 L. 2987/4 (: przedłużenie :) 6/1 908 L. 6674/12	—

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
1. pośredniczenie w kupnie i sprzedaży dóbr, realności, zboża i lasów, 2. strzeżenie robotników 3. pośredniczenie w zakupnie bydła, trzody i koni, 4. umieszczanie nauczycieli domowych, guwernantek, bon, panien służących, oficyalistów prywatnych, rzemieślników, lokajów, stangretów, kucharzy, stróżów, mamek, praczek, pokojowych, w ogóle służących wszelkiego rodzaju. 5. pośredniczenia w wynajmowaniu mieszkań 6. pośredniczenie w staraniu się o wizy paszportów.	
Agencya prywatna do strzeżenia oficyalistów i sług wiejskich i miejskich, robotników rolnych, leśnych, fabrycznych i rzemieślników, tudzież spólników do przedsiębiorstw w Krakowie.	
dostarczanie służby gospodarczej i robotników polnych i fabrycznych w kraju i za granicę.	pod datą 29/2 906 l. 330/6 udzielono <u>wyjątkowego</u> pozwolenia używania pomocników do zamawiania gromadzenia i transportu robotników.

Powiat: Myślenice — Nisko

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	Otrzymał koncesyę na podstawie dekretu c. k. Starostwa
1.	Wojciech Gancarczyk Sułkowice	17. lipca 1894 L. 53467	29 sierpnia 1894 L. 15211
	Nisko		
3	Ignacy Brandstätter Rudnik	31. maja 1887 L. 32113.	19. październ. 1887 L. 4811.
4.	Mojżesz Knopf Ulanów	10. marca 1890 L. 11161	2/4 1890 L. 4280

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Ajencya prywatna do stręczenia służby wiejskiej i robotników	
dtto do stręczenia ludzi na flis i do robot polnych w Królestwie Polskim.	
dtto do stręczenia flisaków i osób do robót fabrycznych i polnych w cesarstwie rossyjskim.	

Powiat: Ropczyce – Rzeszów

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
1.	Kazimierz Kozłowski Ropczyce	27. kwietnia 1899 L. 40839 19. czerwca 1899 L. 51621	12. maja 1899 L. 8206 L. 10960
	Rzeszów		
2.	Adolf recte Abraham Feniger Rzeszów	1. sierpnia 1894 L. 58529	28. wrześ. 1894 L. 29155.
4	Tomasz Szajêr Rzeszów-Słocina	12. grudnia 1902 L. 130594 24. grudnia 1905 L. 4690/4-III. 1906	22/12 1902. L. 35463 30/11 1905 L. 43314.

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Agencya prywatna do pośredniczenia w wydzierżawieniu nieruchomości, pośredniczeniu sprzedaży i kupna dóbr, domów, lasów, zboża, bydła i narzędzi rolniczych, stręczenie posad oficyalistów prywatnych, gospodar. rolniczych, dostarczanie robotników kolejow. i gospodarczych polnych i fabrycznych do Rumunii, Rosyi, Niemiec i do Prus.	
Agencya prywatna na: 1). pośredniczenie w wydzierżawieniu nieruchomości. 2.) w sprzedaży i zakupnie dóbr, domów i lasów, 3.) wyszukiwania kupców lub sprzedawców zboża, bydła i narzędzi rolniczych, 4. stręczenie posad oficyalistów gospodarczo-rolniczych, 5. dostarczanie robotników kolejowych, gospodarczych do robót polowych i fabrycznych za granicę i na flis, pod warunkiem, że od każdego robotnika złoży w Starostwie kaucyę w kwocie 5 zł.	
Agencya prywatna z uprawnieniem stręczenia sług i robotników tak w kraju jak i zagranicą.	

Powiat: Wadowice

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
3.	Karol Kosz Wadowice	23. listop. 1899 L. 114481	27. marca 1900 L. 1774
4.	Wojciech Garncarczyk	27. lutego 1903 L. 24260	23. marca 1903 L. 10468

	Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
	Koncesya na ajencyę prywatną z uprawnieniem do pośredniczenia w zakupnie majątków ziemskich i lasów, stręczenia oficyalistów, sług i robotników rolnych jakoteż fabrycznych w granicach Kraju.	
3	Koncesya na agencyę prywatną do stręczenia służby wiejskiej i robotników z siedzibą w Sułkowicach.	

Powiat: Złoczów

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
4.	Józef Bogusz Złoczów	10. sierpnia 1903 L. 101024.	1. wrześ. 1903 L. 31565

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Koncesya na ajencyę prywatną z uprawnieniem do pośredniczenia w kupnie i sprzedaży nieruchomości, dóbr i lasów, realności miejskich i wiejskich; stręczenia pracy oficyalistom prywatnym, pomocnikom handlowym i sługom wszelkiego rodzaju, stręczenia robotników polnych w kraju, pośrednictwo w wynajmie pomieszkań i przedsiębiorstwo plakatowania ogłoszeń i kart pośmiertnych z siedzibą w Złoczowie.	

Powiat: Żywiec

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
3	Stanisław Jawerski Sucha	3. sierpnia 1907 L. III-5215/3 H/46	8. sierpnia 1907 L. 19874

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Agencya prywatna z uprawnieniem do stręczenia służby i robotników wszelkiego rodzaju z siedzibą przedsiębiorstwa w Suchej z zastrzeżeniem, że każde przekroczenie i samowolne rozszerzenie koncesyi pociągnie za sobą utratę.	

Powiat: Strzyżów

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie reskryptu c. k. Namiestnictwa	Otrzymał koncesyę na podstawie dekretu c. k. Starostwa
1.	Mojżesz Cranz Strzyżów	5. czerwca 1897 L. 44527	6. lipca 1897 L. 8461

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Pośredniczenie w wydzierżawieniu nieruchomości, w sprzedaży i zakupnie dóbr, domów i lasów, wyszukiwanie kupców lub sprzedawców zboża, bydła i narzędzi rolniczych – stręczenia posad oficyalistów gospodarczo-rolniczych – dostarczanie robotników kolejowych i gospodarczych z kraju.	

Powiat: Śniatyn

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
1.	Jan Führer Śniatyn	2. lutego 1898 L. 115550	9. lutego 1898 L. 2690
2.	Michał Orzepski Śniatyn	11. sierpień 1901 L. 87053	18. września 1901 L. 17531

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Agencya prywatna do stręczenia sług i robotników wszelkiego rodzaju w Galicyi.	
Agencya prywatna z uprawnieniem stręczenia sług wszelkiego rodzaju a to: lokajów, furmanów, kucharzy, kucharek, bonnanek, niańek, gumiennych, gajowych, pisarzy, leśniczych, parobków, ekonomów, klucznic, gospodyń i pokojówek, oraz robotników do każdego rodzaju pracy, jednak nie zagranicę kraju.	

Powiat: Tarnów

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
3.	Samuel Mayer Tarnów	8. marca 1895 L. 18753.	29. sierpnia 1895 L. 24985
5.	Stowarzyszenie robotników katolickich „Praca“ Tarnów	30. grudnia 1901. L. 57148	11. stycznia 1902 L. 879
6.	Władysław Schütz Tarnów	22. czerwca 1903. L. 76171.	8. lipca 1903. L. 26719

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
Agencya prywatna na pośrednicze, nie w sprzedaży i kupnie dóbr, domów, lasów, bydła, zboża i narzędzi rolniczych tudzież stręczenia robotników i oficyalistów w kraju.	
Aff na przeciąg 5 lat z uprawnieniem do pośredniczenia w wyszukiwaniu pracy robotnikom w Galicyi, za granicą i zezwoliło zarazem na wykonywanie tej koncesyi przez Michała Barnassa jako odpowiedzialnego zastępcę.	
Koncesya na agencyę prywatną z uprawnieniem do pośredniczenia w kupnie, sprzedaży, najmu i dzierżawie nieruchomości, do stręczenia wszelkiego rodzaju służby, oficyalistów prywatnych, guwernerów i. t. p. oraz do pośredniczenia w wyszukiwaniu robotnikom pracy w Galicyi i do krajów koronnych reprezentowanych w Radzie Państwa z siedzibą w Tarnowie.	

Powiat: Sanok

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa
	Jadwiga Wieszkowska	27/1 1907 L. 304	7 luty 1907 L. 3709

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga
udzielania wychodźcom informacye.	

Powiat:

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa

Z następującem uprawnieniem (dosłownie według tekstu dekretu koncesyjnego)	Uwaga

Powiat:

Liczba bieżąca	Imię, nazwisko i siedziba agenta prywatnego	Otrzymał koncesyę na podstawie	
		reskryptu c. k. Namiestnictwa	dekretu c. k. Starostwa

Burza podróży

Liczba porządkowa	Imię, nazwisko i siedziba	Koncesye udzielono:	
		reskr. c. k. Namiestnictwa z l.	dekretem c. k. Starostwa wzgl. Magistr. l.
1.	Stanisław Julian Sokołowski we Lwowie	19. czerwca 1900 L. 57805	29. czerwca 1900 L. 51873
2.	Zofia Prus Biesiadecka w Oświęcimie	2. stycznia 1901 L. 115454 ex 1900	18. stycznia 1901 L. 972
3.	Jadwiga Kieszkowska w Sanoku	29. sierpnia 1906 L. III-2368/3.	2. września 1906 L. 26494
4.	Izrael Tadeusz Aschkenazy-Karwowski Kuriatyn	3 marca 1905 L. 973/6-905	10. kwietnia 1905 L. 12596-05
5	Maksymilian Węgrzyn we Lwowie	13. lutego 1905 L. 971/2-905	23. lutego 1905 L. 18783
6.	Stanisław Sokołowski z Drohobycza-Truskawca	11. kwietnia 1908 L. 580/4-907	(: jeszcze nie ma :)

Uprawnienie. (: dosłownie według tekstu dekretu konc.:)	Uwaga. –
Koncesya przemysłowa na biuro podróży z uprawnieniem określonem w §. 2 a rozp. minist. z 23. lutego 1895 Dz. u. p. L. 181 do wydawania biletów na koleje żelazne krajowe i zagraniczne do podróży jednokrotnych, tam i powrotnych, okrężnych i t. p.	67185 ~ 1900 vide urgencye: Lwów poz. 49
~~detto~~ (: §. 5 rozp. minist. z 23 listopada 1895 № 181 Dz. p. p. :)	9711 ~ 1901.
§ 2 ust. 2 l. a–g. z wyłączeniem biletów międzypokładowych zagranicznych przedsiębiorstw żeglugi dla wychodźców – z wyjątkiem tego rodzaju przedsiębiorstw dopuszczonych w Austryi do prowadzenia interesów.	posiada także koncesyę z 7/2 907 l. 3709 na agencyę prywatną (udzielanie informacyi emigrantom)
wydawania biletów jardy i kajutowych w imieniu krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw żeglugi – tylko dla podróżnych z Rosyi – z ograniczeniem podanem w § 3. rozp. minist.	L. 4072/15 ex 908. rozszerzono uprawnienie o tyle, że może wydawać bilety jardy i kajutowe I. i II. kl. (: § 2 l. c ~~[illegible]~~ osobom przynal. do Austryi :)
§. 2 l. a–g. prócz wydawania międzypokładowych biletów wszystkich krajowych i zagranicznych przedsiębiorstw żeglugi.	nieczynne od lat kilku.
§. 2 l. a g ~~prócz~~ z wyjątkiem biletów międzypokładowych.	

D O

W Y S O K I E G O   P R E Z Y D Y U M

c . k.   N A M I E S T N I C T W A

WE LWOWIE.

Polskie Towarzystwo emigracyjne zawiązane zostało w celu otaczania wychodzców potrzebną opieką, oraz w celu unormowania i kontrolowania ruchu wychodźczego. W myśl tego celu stara się ono przeciwdziałać wszelkiej sztucznej agitacyi za emigracyą i zwalczać wszelkiego rodzaju niesumiennych pośredników, którzy w imię własnego interesu bądź pchają lud do emigracyi, bądź też wprowadzają w błąd, albo wyzyskują tych, którzy wyemigrować sami się zdecydowali.

Polskie Towarzystwo emigracyjne, przystępując do swej trudnej działalności na tem leżącem odłogiem i pokrytem chwastami polu pracy społecznej, liczyło na pomoc c.k. władz, którym ze swej strony pragnie być pomocnem w sanowaniu stosunków, jakie pod tym względem panują w naszym kraju.

Wobec takiego pojmowania swych zadań, Polskie Towarzystwo emigracyjne uważa za swój obowiązek zwrócić niniejszem uwagę Wysokiego c.k. Prezydyum na szkodliwą i nielegalną działalność Towarzystwa „Opatrzność" mającego swą siedzibę w Krakowie przy ulicy Pawiej L.2.

Na podstawie dokładnych studyów nad tą kwestyą, możemy stwierdzić, że stosunkowo najmniej szkodliwa jest działalność tych pośredników emigracyjnych, którzy występują jako koncesyonowane firmy handlowe. Pośrednicy tacy, obawiając się stracenia koncesyi na sprzedaż kart okrętowych, starają się w imię własnego interesu unikać jaskrawych nadużyć, a świadomość, że podlegają kontroli ze strony władz, zmusza ich do stosowania się do istniejących przepisów i ustaw państwowych. Z drugiej strony ludność wiejska już ze względu na handlowy charakter tych agencyj i brzmienie firm nie ma do nich żadnego specyalnego zaufania i odnosi się z pewną ostrożnością i niedowierzaniem. - Do najszkodliwszych zaś pośredników emigracujnych należą agenci niekoncesyonowani, zwłaszcza jeśli przybierą pozory filantropów i działaczy humanitarnych. Agenci tacy z jednej strony nie narażeni są na utratę koncesyi, gdyż koncesyi takiej nie posiadają, nie podlegają też zwykłej kontroli ze strony władz, z drugiej zaś strony wprowadzają w błąd ludność wiejską pozorami swej bezinteresowności i łatwiej zyskują sobie jej bezkrytyczne zaufanie, jako czynnik rzekomo filantropijny - kierowany wyłącznie pobudkami natury humanitarnej.

Taką niekoncesyonowaną agencyą zupełnie fałszywie podszywająca się pod hasło filantropii, choć działającą na wzór i modłę zwykłych agencyj przewozowych, jest właśnie wspomniane wyżej towarzystwo "Opatrzność". - Założycielem jego i jedynym faktycznym kierownikiem jest niejaki p. Mieczysław Jerôme, człowiek o niewyraźnej przeszłości, który po przybyciu do Galicyi, próbował przed kilku laty prowadzić agencyę emigracyjną w Boguminie również pod nazwą: "Towarzystwo opieki nad wychodźcami Opatrzność". Skoro Towarzystwo to władze miejscowe rozwiązały, p. Jerôme postarał się o założenie podobnego Towarzystwa w Krakowie i uzyskał zatwierdzenie statutu przez Wysokie c.k. Namiestnictwo reskryptem z dnia 3.stycznia 1907 do liczby 1899/xI.

Nie sądzimy, by statut ten został zatwierdzony przez Wysokie c.k. Namiestnictwo tylko przez przeoczenie, jak to przypuszcza Dr.Leopold Caro w świeżo wydanem sprawozdaniu Austryackiego Towarzystwa św. Rafała /: "Beiträge zur Auswandererfrage und Rechenschaftsbericht des österreichischen St.Raphaelsvereines zum Schutze kathol. Auswanderer über das Jahr 1908, Wien 1909":/, gdzie pisze:

„Ich habe auf den Umstand hingewiesen, dass die galizische Stattalterei die Vereinsstatuten, offenbar ohne vorangegangene Prüfung, bestätigt hat, da sich in denselben der Verein zum Beispiel das Recht vorbehielt, Provisionen sowohl von Auswanderern als auch von Schiffahrtsgesellschaften zu beziehen /:andere auffallende Bestimmungen der Statuten muss ich hier der Kürze wegen übergehen:/, was ich für einen angeblich philantropischen Verein keineswegs als korrekt ansehen kann, umsoweniger, als über die Herkunft und Höhe jener Provisionen keinerlei Bericht erstattet wird und der Barfond des Vereines zum grossen Anteil, angeblich aus einem grösseren bei einem Direktionsmitgliede kontrahierten Darlehen besteht."

Nie wątpimy natomiast - i zdanie to podzielają wszyscy prawnicy u ktorych w tej kwestyi zaciągaliśmy fachowej opinii, że sam fakt zatwierdzenia statutu przez władze nie uwalnia dane towarzystwo od obowiązku posiadania specyalnej koncesyi na te czynności, ktore w ogole nie mogą być uprawiane bez koncesyi, jak n.p. pośrednictwo w sprzedaży kart okrętowych. O ile więc "Opatrzność" zamierzała, jak to czyni rzeczywiście, zajmować się pośrednictwem w znalezieniu pracy oraz pośrednictwem w nabywaniu kart okrętowych reflektując przytem na opłaty od wychodzcow i prowizye od kompanii okretowych, wypadało jej nie poprzestawać na zatwierdzeniu przez władze statutu, przewidującego ten proceder, lecz wystarać się o odpowiednie koncesye.

Towarzystwo " Opatrzność" koncesyi takich jednak nie otrzymało i nie posiada, pomimo to jednak pośredniczy w myśl swego

statutu w nabywaniu kart okrętowych i występuje w charakterze pośrednika pracy.

Podczas dotychczasowej swej działalności "Opatrzność" ograniczała się wyłącznie do roli agencyi emigracyjnej, w niczem faktycznie nie zdradzając dążności filantropijnych,nie pomijając natomiast żadnej okazyi,którą mogłaby zapewnić jej zyski,choćby z mętnych płynące źródeł.

Przedewszystkiem stała się ona usłużnym faktorem dla wszelkiego rodzaju zamorskich spekulantów kolonizacyjnych i zagranicznych agentów okrętowych,których zastępstwa obawiają się przyjmować koncesyonowane biura emigracyjne. Zagraniczne agencye okretowe,jak nap. B.Karlsberg w Hamburgu lub Karesch i Stocki w Bremie,korzystając z ofert "Opatrzności",uczyniły z niej swą filię dla Galicyi, rządy argentyński i san-paulitanski oraz rozmaite spółki kolonizacyjne północno-amerykańskie - swą ekspozyture dla propagandy emigracyjnej wśród wieśniaków polskich .

Szczególniej gorliwą okazała się "Opatrzność" na usługach rządu stanowego brazylijskiej prowincyi SanPaulo,ktora,potrzebując robotników dla plantacyj kawowych oraz nabywcow na parcelowane grunta,nie szczędzi duzego poparcia finansowego dla propagandy imigracyjnej,utrzymuje w tym celu specyalne centralne biuro dla Europy w Antwerpii, w San Paulo zaś wydawało przez pewien czas tygodnik polski p.t. "Dzwon",obecnie zaś wydaje czasopismo w czterech językach p.t. "O Emmigrante". Dowody na to,że "Opatrzność" została płatną agencya rzadu stanu San Paulo,przytaczali w licznych artykułach:-adwokat krakowski Dr.Leopold Caro /nap.artykuły wstepne w "Czasie","Nowej Reformie" i"Głosie Narodu" z dn.12-go sierpnia z.r. Dr.Stanisław Kłobukowski / w "Polskim Przeglądzie Emigracyjnym" z dn.10-go lipca z.r./,Ludwik Włodek z Warszawy,ktory odbywał w zeszłym roku informacyjna podroż do Brazylii jako delegat warszawskich i galicyjskich organizacyj rolniczych,korespondenci rozmaitych czasopism, i.t.d. Obok "Polskiego Przegladu Emigracyjnego",ktory prze

pewien czas prawie w każdym numerze przytaczał nowe dowody szkodliwej działalności "Opatrzności",nie było prawie ani jednego dziennika,który nie napiętnowałby "Opatrzności",jako agencyi,płatnej przez rząd stanu San Paulo, wszystkie zaś trzy gazety polskie w Paranie /"Gazeta polska w Brazylii","Polak w Brazylii" i "Naród"/ ogłaszały i ogłaszają artykuły, w których przytaczają liczne zeznania wiarogodnych świadków i inne dowody,stwierdzające właściwy charakter " Opatrzności"i szkodliwość roboty, jaką prowadzi.

Najbardziej jednak uderzający dowód na okoliczność,że propagandę swą za emigracyą do stanu San Paulo prowadzi "Opatrzność" przy finansowem poparciu ze strony tegoż stanu,stanowiła okoliczność,że na agitacyę tę,uprawianą przez pewien czas w sposób wprost hałaśliwy ,łożyła znaczne w stosunku do swego majątku kwoty,nie szczędząc pieniędzy na kosztowną reklamę w dziennikach galicyjskich i warszawskich / notabene, dopóki dzienniki te,zoryentowawszy się we właściwym charakterze tej roboty, nie zaczęły stanowczo odmawiać przyjmowania inseratów "Opatrznosci"/, i ponosząc znaczny wydatek tak na druk i ustawiczne rozsyłanie agitacyjnych cyrkularzy i świstków,jak na opłacanie całej rzeszy specyalnych sub-agentów,czyli tak zwanych"łapaczy".

W sprawozdaniu,jakie przy końcu zeszłego roku ogłosiła drukiem "Opatrzność", a które zresztą nie może być uważane za wiarygodne,gdyż właściciel "Opatrznosci",wspomniany wyżej Jerôme,prawdopodobnie nie zapisuje w rachunkach towarzystwa ani kwot,jakie prywatnie pobiera od rozmaitych zagranicznych protektorów,ani pieniędzy,które z tego źródła wydaje na cele propagandy, c.k. policya zaś pomimo nawoływań prasy nie próbowała nigdy przeprowadzić rewizyi w lokalu "Opatrzności", - w sprawozdaniu tem jest mowa,że znaczne wydatki na druki i reklamę pokrywa "Opatrzność" z zapomóg od "zagranicznych filantropów" oraz bezterminowej pożyczki,jakiej udziela jej sam kierownik Jerôme. Otóż, o ile wyznanie co do "zagranicznych filantropów" niewątpliwie nosi pewne cechy szczerości, o tyle znów trudno wierzyć, by p.Jerôme mógł z własnych funduszów w tej lub innej formie łożyć większe kwoty na działalność agitacyjną tego towarzystwa, a to już choćby z tego powodu,że sam żadnego majątku nie posiada i środki do życia czerpie wyłącznie z dochodów swych,jako rzekomy urzędnik tejże "Opatrzności".

Fakt,że pomimo jednomyślnego napiętnowania "Opatrzności" przez ca-

łą poważniejszą prasę jako niezwykle szkodliwej pseudofilantropijnej agencyi emigracyjnej, i pomimo relacyi, jaką / co powszechnie wiadomo/ przedłożyła Wysokiemu c.k.Namiestnictwu c.k.dyrekcya policyi w Krakowie, Wysokie c.k.Namiestnictwo dotychczas nie uważało za wskazane jeśli nie odrazu rozwiązać to przynajmniej zawiesić działalność tego towarzystwa i zarządzić przeprowadzenie gruntownego śledztwa policyjnego, w połączeniu z faktem, że "Opatrzność" i jej filie powołują się wszędzie jawnie na to, iż są "przez Wysokie c.k.Namiestnictwo zatwierdzone" lub nawet dają niedwuznacznie do zrozumienia, że korzystają z poparcia c.k.Namiestnictwa, utrwala w coraz szerszych kołach społeczeństwa mylne przypuszczenie, że skoro pomimo wszystko "Opatrzność" nie została dotychczas ani rozwiązana ani zawieszona, to widocznie Wysokie c.k. Namiestnictwo rzeczywiście życzy sobie, by agencya ta istniała i działała. Zbytecznem byłoby zaznaczać, że przypuszczenia takie podkopują autorytet władz, wprowadzają w błąd strony interesowane a niekiedy nawet niżej inteligentne organy rządowe, rozzuchwalają samą "Opatrzność" i rodzą jej naśladowców.

Nie wątpiąc ani na chwilę, że dziać się to może tylko wbrew intencyom Wysokiego c.k. Namiestnictwa, pozwalamy sobie uzupełnić niniejszem dowody, jakie Wysokie c.k. Namiestnictwo już posiada w formie allegatów do wspomnianej wyżej relacyi c.k. policyi w Krakowie lub do podań stron prywatnych . Przesyłamy więc w załączeniu kilka dokumentów, które być może ułatwią Wysokiemu c.k. Namiestnictwu wyrobienie sobie stanowczej opinii o właściwym charakterze "Opatrzności". Są to :-

1/. Oryginalny list "przez Wysokie c.k. Namiestnictwo zatwierdzonej filii krak. Towarzystwa opieki nad wychodźcami "Opatrzność" w Oświęcimie", datowany dn.16-go maja b.r. i pisany do słynnego agenta okrętowego F.Misslera w Bremie, za którym w swoim czasie c.k. władze austryackie rozesłały list gończy i który słusznie uchodzi za główną sprężynę nadmiernego ruchu wychodźczego w naszym kraju. Z listu tego wynika, że tow. "Opatrzność":-

a/. powołuje się na uprawnienie ze strony Wysokiego c.k. Namiestnictwa,

B/. spekuluje wyłącznie na prowizye, pobierane za pośrednictwo przy sprzedaży kart okrętowych,

c/ . ubiega się o sub-agenturę emigracyjną, jakkolwiek celem jej prowadzenia powinnaby mieć odpowiednią koncesyę bez

względu na stylizacyę swego statutu,

d/.przekracza zakres działalności,nakreślony statutem, gdzie wyraźnie jest mowa,że:-" Towarzystwo ma być instytucyą, pracującą wyłącznie na korzyść ludu i kraju"/$5/, niema zaś najmniejszej wzmianki o wspólnej pracy z którymkolwiek z zagranicznych eksporterów tego ludu i to po to tylko, by...."die Biesiadecka zu kurzen".

2/. Inserat "OPatrzności",wycięty z Nru 16-go czasopisma krakowskiego "Postęp" z dnia 17-go kwietnia b.r. Zaczyna się on od słów:"Czas wyjeżdżać do Ameryki" i świadczy,że "Opatrzność" jest rownież ekspozyturą jakiejś kompanii kolonizacyjnej północno-amerykańskiej. Inserat ten dowodzi także,że "Opatrzność" przekracza zakres działania,nakreślony jej statutem. W statucie bowiem,jest wyraźnie mowa o tém / $2/,że:-"Celem Towarzystwa nie jest popieranie wychodźtwa,lecz przeciwdziałanie jemu o ile możności, a branie w opiekę jedynie ludzi,na wychodźtwo ostatecznie zdecydowanych".Przedzy jednak temu cała treść załączonej odezwy,podpisanej przez "Opatrzność" i wzywającej do emigracyi do Ameryki w celu osiedlania się tam na zachwalanych conajmniej z tendencyjna przesadą gruntach.

3/. Drukowane cyrkularze "Opatrzności" załączone ad 3/ i 4/ tytułem:„Zarobki w Argentynie podczas żniw" i "Ważne wiadomości" dla szukających pracy na czas jesieni i zimy". Cyrkularze te świadczą, że "Opatrzność" prowadzi formalne biuro pośrednictwa pracy, na co nietylko nie posiada kaucyi, lecz do czego nie ma nawet pozornego uprawnienia, wynikającego z brzmienia statutu. Z cyrkularzy tych wynika nastepnie, że "Opatrzność" za pośrednictwo pracy pobiera od robotników dość wysoka opłatę /:10 Kor.:/ , czego nie czynią nawet prywatne koncesyonowane biura pracy, i że wśród frazesów obliczonych na zdobycie zaufania wychodźców, przemyca usilną agitacyę za wychodźctwem, przyczem pomaga sobie kłamliwemi twierdzeniami, miedzy innemi n.p. o szczególnych przywilejach, z których rzekomo korzystaja wychodźcy ze strony władz czy pracodawców argentyńskich, o ile wyprawiani są przez "Opatrzność".

4/ Drukowane cyrkularze „OPatrzności" /:załączone ad 4/ i 5/ p.t. „Ważna wiadomość dla chcących osiedlić się w Brazylii" i „Brazylia" w których wśród steku fałszywych i niezgodnych z urzedowemi sprawozdaniami konsularnemi wiadomości, lub obłudnych frazesów przemyca „Opatrzność zachętę do emigracyi do prowincyi brazy-

siniej San Paulo, zapewniając przytem, że posiada w Brazylii własnych urzędników dla opieki nad wychodźcami, co absolutnie prawdą nie jest.

Kraków, dnia 12. czerwca 1909.

POLSKIE TOWARZYSTWO EMIGRACYJNE
Stow. zar. z ogr. por.
SOCIÉTÉ POLONAISE D'ÉMIGRATION

[illegible] [illegible]

1, 35

Przez Wysokie c. k. Namiestnictwo zatwierdzona

FILIA KRAK. TOWARZYSTWA OPIEKI NAD WYCHODŹCAMI

»Opatrzność« w Oświęcimiu.

Do AMERYKI
„ KANADY
„ BRAZYLII
„ ARGENTYNY

przez HAMBURG
„ BREM
„ ROTTERDAM
„ ANTWERPII

Oświęcim dnia 16/3 1909

Euer
Hochwohlgeboren Herrn
Missler

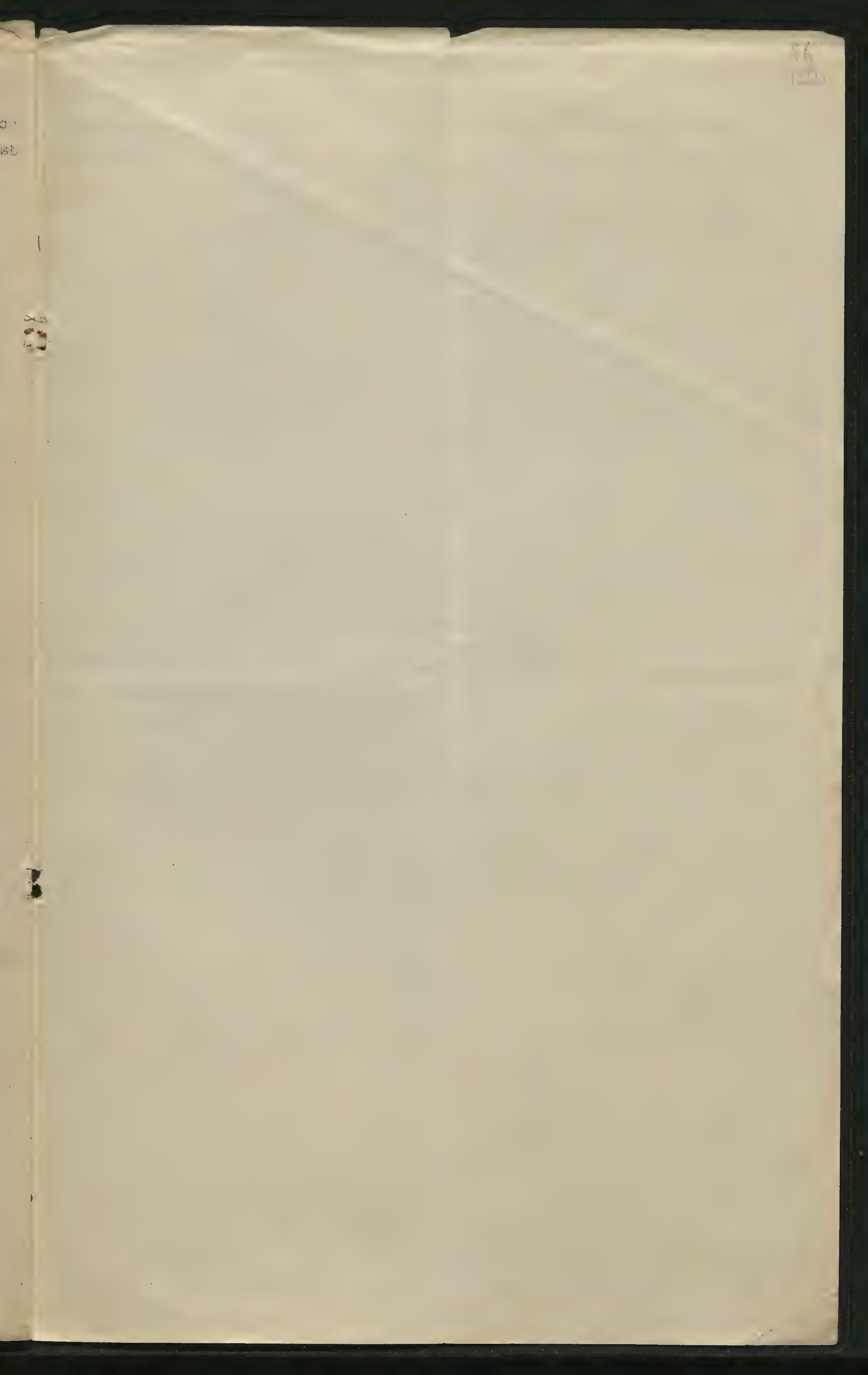
Wir bitten Ihnen [illegible], lassen Sie [illegible] die über Bremen reisen wollen gegen Provision aufzunehmen.

Wir wollen mit Ihnen [illegible] solid und [illegible] arbeiten um [illegible] zu [illegible]

Am 14. d. Mts. haben wir die 4 [illegible] [illegible] nach Bremen [illegible] zu Ihnen [illegible]

Hochachtungsvoll

[illegible]

Klebanówka. 8. czerwca 1908.
p: Bogdanówka.
powiat: Zbaraż.

Wasza Excelencyo!

W załączeniu przedkładam uwagi co do wykonania regulaminu służbowego, który jest praktycznie, pojedyńczo, jasno, zwięźle i sprawiedliwie dla sługi i dla służbodawcy zestawiony, a tylko wykonawczem rozporządzeniem potrzebuje być uzupełniony.–

Gospodaruję od lat 35., utrzymuję rocznie około 80. ludzi w służbie, a podczas żniw około 150. i mam długoletnie i rozległe doświadczenie w sprawach służbowych. Gdyby to było życzeniem Waszej Excelencyi mógłbym jako expert służyć przy omówieniu wykonania regulaminu służbowego.–

Z wysokiem poważaniem
Tadeusz Fedorowicz

§.1.

Umowa o służbę, wychodzi do skutku przez obowiązanie się, która nabiera zupełnej ważności jak tylko służbodawca i sługa upewnili się wzajemnie, ów, że go przyjmuje a ten, że chce w służbę wstąpić.

§.35

powiada że służbodawcy nie wolno pod karą przyjąć sługę nie posiadającego książki służbowej; z tego jednakże nie wynika, że umowa służbowa jest nieważna jeśli sługa nie doręczył książki służbowej. Służbodawca może być za to karany, że przyjął sługę bez książki, lecz umowa skoro przyszła do skutku jest ważna. a sługa ma być na podstawie §.8. i §32. do służby zmuszony i ukarany na żądanie [illegible]. Służbodawca ma być karany jeśli się okaże że przyjął zbiegłego sługę bez książki o którym wiedział lub mógł wiedzieć że zbiegł ze służby? — nie powinien być karany gdy przy przyjęciu sługi bez książki nie zawinił, mianowicie gdy wykaże, że miał pewność że sługa ze służby nie zbiegł a książki nie mógł się wystarać. Dajmy na to gospodarz miejscowy przyprowadza swego syna do służby który jeszcze nigdzie nie służył a książki na razie nie przedkłada bo nie ma książek służbowych w urzędzie gminnym lub nie ma pisarza, który mieszkając w innej miejscowości raz na tydzień do gminy przybywa i nie ma komu książki wystawić. Natenczas sługa może się zobowiązać

że przy najbliższej sposobności książkę dostarczy lecz może do służby wstąpić i umowa ma być za ważną uważana podług wyraźnego brzmienia §. 1. Służbodawca może być tylko wtenczas karany jeżeli od sługi nie żąda książki, lecz jeżli jej żąda a sługa podaje słuszne powody dla których książki na razie nie ma, nie może być służbodawca karany za przyjęcie sługi bez książki. Umowa w każdym razie skoro przyszła do skutku jest obopolnie obowiązująca. Ostatecznie nie o książkę się rozchodzi lecz o to by nie było nadużycia w przyjmowaniu sługi do służby.

§ 32.

Sługa przed czasem i bez powodu służbę opuszczający ma być karany i przymuszony do powrotu do służby. - Otóż rozchodzi się o to jak to przymuszanie ma być wykonane bo bliżej o tem regulamin nic nie powiada. Odstawienie sługę przez żandarmeryę do służby nie doprowadza do celu bo sługa zaraz tego samego dnia z nowu służbę opuszcza - żandarm odchodzi w jedną a sługa w drugą stronę; służbodawca zaś jest narażony na koszta czasem i znaczne gdy sługa z daleka bywa sprowadzony; wtenczas bywa służbodawca a nie sługa karany. -

Podług §. 29 może sługa opuścić służbę bez wypowiedzenia służby tylko w czterech wypadkach lecz i wtenczas musi się

zgłosić do c. k. Starostwa. Gdy więc tego nie uczynił, ani żadnej skargi przeciw służbodawcy nie wniósł ma być bezwłocznie aresztowany i aresztem ukarany §. 8 i §. 32. przeciwko czemu nie ma rekursu, bo ten areszt jest właśnie tem zmuszeniem. Rekurs może być wniesiony tylko przeciw orzeczeniu że stosunek ma lub nie ma być rozwiązany - lecz aż do prawomocności takiego orzeczenia sługa ma w służbie pozostawać. Po odbyciu kary aresztu otrzym sługa pisemny nakaz do powrotu do służby z zagrożeniem, że ma się z nim do służbodawcy bezwłocznie udać w przeciwnym bowiem razie będzie natychmiast dwojną karą aresztu karany; równocześnie otrzymuje o tem zawiadomienie służbodawca i zwierzchność gminna z której sługa pochodzi z wezwaniem pierwszby doniósł czy sługa powrócił i zostaje w służbie, druga by w razie gdyby sługa był w gminie, natychmiast o tem doniosła. Wtedy sługa będzie zaraz powtórnie sprowadzony i podwojonym aresztem ukarany, coby miało być przy opornych sługach zastosowane aż dokąd do służby nie powrócą. Gdyby sługa przebywał w innym powiecie jak istnieje stosunek służbowy starostwo stosunku służbowego miałoby dla dokładniejszego zmuszenia sługi do powrotu do służby udać się do starostwa zamieszkania sługi o zmuszenie go karą aresztu

do powrotu do służby. Tylko tym sposobem możnaby przecrywiście zmusić sługę do powrotu do służby jak to §.32 powiada. Niesumienny i w oszukanie swego służbodawcy wychodzący sługa nie zasługuje na względy a pokrzywdzony służbodawca powinien być wzięty skutecznie w obronę. -

§. 9

Ludzi sprowadzanie na żniwa lub na całe lato za pisemną umową są podług wyraźnego brzmienia tego §. sługami. Nie są bowiem płaceni dziennie, lecz podług umowy, miesięcznie lub po odbytej służbie, i są na wikcie u służbodawcy i mieszkają u niego. Nie można żądać by ci za pisemną umową pogodzeni słudzy mieli każdy książkę służbową, skoro ktoś, kto posyła po ludzi żąda by książki służbowe mieli a oni ten się zastanają że książek w urzędzie gminnym nie ma lub nie ma komu je wystawić. - W takim razie pisemna umowa powinna książkę zastąpić, bo ten kto po ludzi wyjeżdża nie może z furami i końmi czekać aż się książki służbowe dla każdego zgodzonego wyrobią. - Nie należy dla formalności rzecz samą uniemożliwić. - Ugodzenie ludzi na żniwa na podstawie pisemnej umowy powinni być tak samo traktowane jak słudzy przyjęci z książkami służbowemi. -

STATUTA

TOWARZYSTWA MIŁOSIERDZIA

pod godłem

„OPATRZNOŚCI“

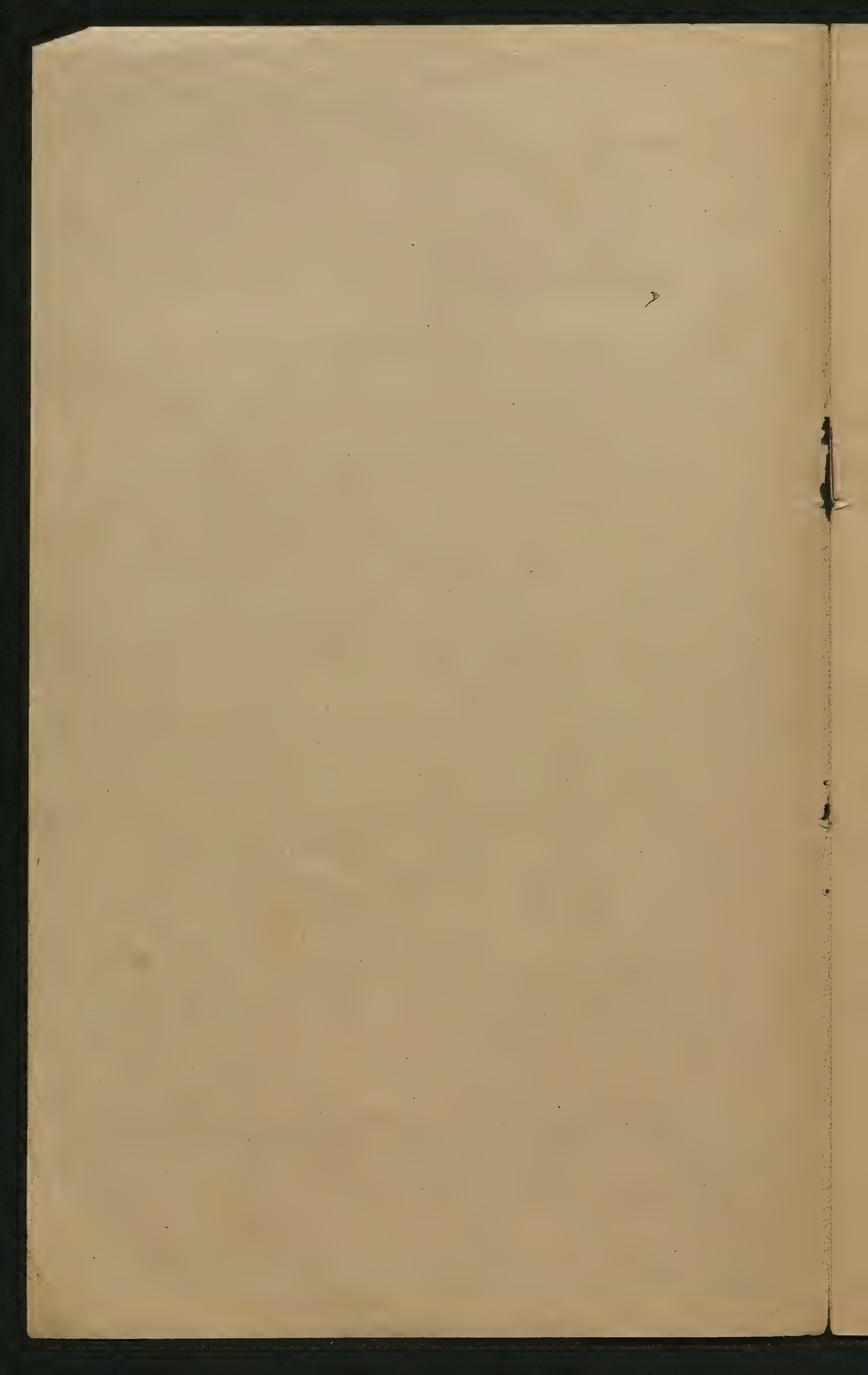
we Lwowie.

Zatwierdzone reskryptem Wysokiego c. k. Namiestnictwa z dnia 12. Grudnia 1881 do l. 67533, z dnia 28. Lipca 1889 do l. 48909 i z dnia 8. Marca 1907 do l. 27869.

LWÓW.

Z I. Związkowej drukarni we Lwowie, ulica Lindego l. 4.

1907.

STATUT

Towarzystwa Miłosierdzia pod godłem „Opatrzności“ we Lwowie.

§. 1.

Towarzystwo ma swoją siedzibę we Lwowie i zostaje pod opieką Reprezentacyi miejskiej.

§. 2.

Celem Towarzystwa jest:

a) niezdolnym do pracy, starcom lub kalekom w miarę możności i uznania zarządu udzielać wsparcia w żywności, odzieży lub przytułku; starać się o stałe pomieszczenie ich w domu ubogich, względnie w założyć się mającym domu przytułku;

b) dla zdolnych do pracy ubogich urządzić i utrzymywać izby robocze i przytuliska (lub dom pracy i przytułku), gdzieby za pracę swą mogli znaleźć skromne zaopatrzenie; względnie stosownie do okoliczności dawać narzędzia potrzebne do wykonywania zarobku, tudzież nastręczać takowy i tym sposobem ratować ich od konieczności stawania się żebrakami, a mieszkańców chronić od natręctwa żebraków po domach.

§. 3.

Członkiem Towarzystwa może być każdy, kto zobowiąże się spłacić na rzecz Towarzystwa najmniej dwanaście koron rocznie.

§. 4.

Kto zaś raz na zawsze spłaci najmniej 60 koron i zobowiąże się płacić rocznie najmniej 40 koron staje się założycielem Towarzystwa.

§. 5.

Aby jednak i najmniej zamożnym dać sposobność przyczynienia się ofiarą na cele Towarzystwa, będzie biuro przyjmować i najdrobniejsze datki, również dary w naturze, jak: chleb, wiktuały, starą odzież, obuwie i bieliznę, jakoteż ustanowi stałych jałmużników, którzy zaopatrzeni znakami Towarzystwa, podzieleni po dwóch na każdą część miasta, raz na tydzień będą obchodzić mieszkańców z zamkniętą skarbonką i zbierać ofiary na cele Towarzystwa.

Urządzone będą również skarbonki na najbardziej uczęszczanych placach i ulicach miasta, gdzieby ofiary na cele Towarzystwa i przez obcych z łatwością wnoszone być mogły, jakoteż udzielane będą na żądanie do domów skarbonki Towarzystwa groszowego w celu składania drobnych ofiar.

§. 6.

Ofiary jednorazowe członków założycieli i połowa dochodów nadzwyczajnych tworzyć mają fundusz rezerwowy, zaś doroczne wkładki, ofiary zebrane przez jałmużników i ze skarbonek, stanowią fundusz obrotowy Towarzystwa.

§. 7.

Każdy członek i założyciel Towarzystwa otrzyma corocznie odpowiednią oznakę, którą na drzwiach mieszkania umieścić może, a mieszkania te nie będą nawiedzane przez jałmużników, zaś ofiary członków i założycieli bedą stosownie do objawionego przez takowych życzenia, dorocznie, kwartalnie lub miesięcznie na książkę sznurową przez kursora Towarzystwa pobierane.

§. 8.

Każdy członek i założyciel Towarzystwa ma prawo wyboru i wybieralności na walnych zgromadzeniach Towarzystwa, prawo wnoszenia pisemnych wniosków do komitetu zarządzającego i prawo polecenia do uwzględnienia ubogich i w nędzę popadłych.

§. 9.

Biuro Towarzystwa będzie utrzymywać dokładny spis ubogich pod opieką Towarzystwa zostających, jak niemniej wykaz ilości i jakości udzielonego tymże wsparcia.

§. 10.

Biuro Towarzystwa ma być otwarte codziennie w godzinach przez zarząd oznaczonych.

W biurze przyjmować się będzie ofiary dobroczyńców i zamówienia ubogich do robót (§. 13.), a zgłaszającym się ubogim rozdawać wsparcie w myśl §. 11.

§. 11.

a) wsparcia mają być udzielane wyłącznie w naturze, jak: chleb, odzież, bilety na obiad, nocleg i t. d.;

b) mają być potrzebom odpowiednie, lecz nie zachęcające do lenistwa i żebractwa;

c) udzielanie wsparć nie ma mieć charakteru stałego, lecz tylko czasowej zapomogi, dopokąd stan ubogich i w nędzę popadłych nie polepszy się.

§. 12.

Biuro sprzedawać będzie publiczności marki, opiewające na drobne kwoty, które udzielane żebrzącym zamiast pieniędzy będą w oznaczonych na to miejscach na artykuły żywności wymieniane.

§. 13.

Biuro urządzi w izbach roboczych, względnie domu pracy różne warsztaty, nie robiąc ile możności konkurencji wolnym przemysłowcom; będzie przydzielać zdrowych i mogących pracować ubogich do różnych robót, jako to: do budowli, robót polnych, ogrodniczych, drogowych i t. d., dawać w miarę uznania robotę do domu, utrzymywać i wypożyczać ubogim odpowiednie narzędzia, a odciągających się od prac i niewypełniających zleceń biura, karać będzie

odmawianiem wsparcia, zarządzać przymusowe wydalenie tychże do miejsca przynależności za pośrednictwem policyi miejscowej.

§. 14.

Zwyczajne walne zgromadzenie zwoływanem będzie raz w roku — nadzwyczajne zaś może być zwołane, skoro komitet uzna tegoż potrzebę lub skoro najmniej 20 członków Towarzystwa tego zażąda.

§. 15.

Każdoczesny Prezydent miasta jest rzeczywistym protektorem Towarzystwa i w razie obecności na zgromadzeniach przewodniczy takowym; honorowych zaś protektorów mianuje walne zgromadzenie na wniosek komitetu.

§. 16.

Walne zgromadzenie wybiera na przeciąg jednego roku wydział zarządzający złożony z 30 członków, sprawdza i zatwierdza rachunki, decyduje o kupnie lub sprzedaży nieruchomości, czyni zmiany w statutach, jakie uzna za stosowne do dopięcia celów Towarzystwa i decyduje o przeobrażeniu lub rozwiązaniu Towarzystwa.

§. 17.

Do prawomocności uchwał walnego zgromadzenia jest każda ilość członków dostateczna, jeżeli takowe na tydzień przed zwołaniem plakatami i ogłoszeniem w jednej z gazet lwowskich zapowiedzianem zostało.

Uchwały zapadają większością głosów, a w razie równości głosów wniosek upada.

§. 18.

Komitet wybiera z grona swego Prezesa i dwóch Zastępców, jakoteż innych funkcyonaryuszów — wszyscy pracują bezpłatnie. W razie wystąpienia Prezesa lub Zastępcy, wybiera komitet innych a w razie wystąpienia którego

z członków komitetu uzupełnia się tenże z grona członków Towarzystwa, powołując osoby chętne z grona członków.

Równa się wystąpieniu, jeśli członek Wydziału nie przyjdzie na trzy po sobie następujące posiedzenia Wydziału i nieobecności swej nie usprawiedliwi.

Komitet mianuje płatnych funkcyonaryuszów i uchwala płace dla takowych, zajmuje się najmem lokalu na biuro, jakoteż na inne zakłady Towarzystwa, sprawianiem potrzebnych urządzeń, kupnem narzędzi i przyborów robotniczych, jakie uzna za stosowne, sprawieniem odzieży i t. p.

Prezes i komitet urzędują aż do ukonstytuowania się nowowybranego komitetu.

§. 19.

Komitet mianuje wedle potrzeby z grona członków Towarzystwa czasowo lub stale „Opiekunów ubogich“ zamieszkałych w różnych dzielnicach miasta i porucza im sprawdzenie położenia proszących o wsparcie rodzin i jednostek, jakoteż zleca tymże opiekę nad takowymi, dostarczając ku temu potrzebnych środków.

§. 20.

Komitet odbywa swe posiedzenia według potrzeby na wezwanie Prezesa lub Zastępcy, albo na pisemne żądanie najmniej czterech członków komitetu.

Do ważności uchwał komitetu potrzebną jest obecność przewodniczącego lub jego zastępcy i najmniej 6 członków, a uchwały zapadają bezwzględnie większością głosów, a w razie równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego.

§. 21.

Prezes, a w nieobecności jego Zastępca, reprezentuje Towarzystwo na zewnątrz, przewodniczy i kieruje obradami walnego zgromadzenia i komitetu, nadzoruje i kontroluje pojedyńcze czynności poszczególnych członków komitetu i powołuje takowych kolejno do pełnienia czynności w biurze i zakładach Towarzystwa.

Zwykłe porządkowe pisma podpisuje Prezes lub tegoż Zastępca, zaś dokumenta prawnie obowiązujące Towarzystwo Prezes i dwaj członkowie komitetu.

§. 22.

Co roku w dniu 13. Listopada odprawione będzie solenne nabożeństwo w kościele katedralnym obrz. łać. na intencyę członków Towarzystwa, zaś w dniu następnym żałobna msza za spokój zmarłych członków i dobrodziejów Towarzystwa.

§. 23.

Majątek Towarzystwa jak i fundusze chwilowo rozporządzalne należy lokować w papierach hipotecznych posiadających uprawnienie do lokacyi pupilarnej, w książeczkach galicyjskiej Kasy oszczędności lub Banku krajowego.

§. 24.

Towarzystwo utrzymuje stosunek z innymi istniejącymi zakładami dobroczynnymi, ażeby być im pomocnem i uzyskać wzajemne ich współdziałanie.

§. 25.

Spory wynikłe ze stosunku Towarzystwa rozstrzyga nieodwołalnie sąd polubowny.

§. 26.

W razie rozwiązania Towarzystwa majątek tegoż przechodzi pod zarząd gminy m. Lwowa na cele dobroczynne.

STATUT

POLSKIEGO

Towarzystwa Emigracyjnego

Stowarzyszenia zarejestrowanego z ograniczoną poręką

WE LWOWIE.

LWÓW.
Nakładem Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego.
1908.

Z drukarni W. A. Szyjkowskiego we Lwowie.

STATUT
Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego
Stowarzyszenia zarejestr. z ograniczoną poręką.
WE LWOWIE.

---

1. Postanowienie ogólne.

§. 1. Firma stowarzyszenia zarobkowo gospodarczego, założonego na podstawie ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 Nr. 70 Dz. p. p. brzmi: „Polskie Towarzystwo emigracyjne“ stowarzyszenie zarejestrowane z ograniczoną poręką; po francusku: „Societé polonaise d'émigration“; po angielsku: „Polish Society of Emigration“

Siedziba stowarzyszenia jest we Lwowie.

§. 2. Zadanie stowarzyszenia jest podniesienie zarobku i gospodarstwa swych członków, przez udzielanie im pomocy w interesach, wynikłych z powodu ich wyjazdu czasowego lub stałego z kraju i w razie ich powrotu do kraju, a w szczególności:

1) utrzymanie biur informacyjnych dla osób, udających się w celach zarobkowych lub przesiedleńczych na obczyznę,

2) utrzymania biur pośrednictwa pracy dla wychodźców,

3) utrzymanie biura porady prawnej dla wychodźców oraz biura statystycznego,

4) pośrednictwo w nabywaniu kart okrętowych, ewentualnie sprzedaż tychże,

5) wymiana pieniędzy oraz pośrednictwo w przesłaniu pieniędzy z kraju za granicę i na odwrót,

6) pośrednictwo przy sprzedaży i kupnie nieruchomości (gospodarstw rolnych i domów) dla wychodźców, przesiedlających się na obczyznę, względnie powracających do kraju,

7) kolonizacya w okolicach, dokąd kieruje się stałe wychodztwo polskie,

8) zaopatrzenie wychodzców po najtańszych cenach w przedmioty potrzebne do podróży, w narzędzia pracy i nasiona,

9) wydawanie czasopisma poświęconego sprawom polskiego wychodztwa,

10) zaopatrzenie większych grup wychodźców w inteligentnych przewodników,

11) pośrednictwo w nawiązywaniu i utrzymywaniu stosunków handlowych pomiędzy wychodztwem a krajem ojczystym,

12) utrzymywanie własnych agencji w miejscowościach, w których najbardziej skupia się polskie wychodzctwo, oraz w głównych miastach portowych i na stacyach granicznych,

13) udzielenie zaliczek i załatwienie wszystkich interesów pieniężnych wychodźców,

14) pośrednictwo we wszystkich sprawach asekuracyjnych.

Wszystkie czynności Towarzystwa ograniczone są tylko do członków.

2. O członkach stowarzyszenia i ich udziałach.

§. 3. Członkiem stowarzyszenia może zostać każdy pełnoletni i własnowolny przez podpisanie statutu lub deklaracji przystąpienia. O przyjęciu do stowarzyszenia stanowi dyrekcya, która bez podania powodów może przyjęcia odmówić. Nieprzyjętemu służy prawo odwołania się do Rady nadzorczej.

§. 4. Członek jest obowiązany:

a) zapłacić wpisowe przy przystąpieniu, według postanowienia z §. 39. statutu,

b) wpłacić udział według postanowienia §. 12. statutu,

c) odpowiadać w razie poniesionych strat do wysokości jednokrotnej ponad udział deklarowany, za dopełnienie wszelkich, przez stowarzyszenie przyjętych zobowiązań, o ileby majątek stowarzyszenia na ich pokrycie nie wystarczał (§. 76. ustawy).

§. 5. Członek ma prawo:

a) korzystać z usług Towarzystwa, określonych w §. 2. statutu,

b) uczestniczyć w zyskach, roździelonych według §. 49. statutu,

c) brać udział w zgromadzeniach ogólnych z prawem głosu i prawem czynnego i biernego wyboru.

§. 6. Rozwiązanie uczestnictwa członka w stowarzyszeniu następuje:

a) przez dobrowolne wystąpienie,

b) przez śmierć,

c) przez wykreślenie,

d) przez wykluczenie.

§. 7. Wystąpić dobrowolnie ze stowarzyszenia może każdy członek po poprzedniem przynajmniej na trzy miesiące przed końcem roku na piśmie zgłoszonem zapowiedzeniu; z końcem roku administracyjnego, w którym zapowiedzenie nastąpiło, członek traci prawa przewidziane w §. 5. Wystąpienia nie może zapowiadać członek, który niedopełnił zobowiązań, zaciągniętych w obec stowarzyszenia.

§. 8. W wypadku śmierci członka odpowiedzialność jego wraz z prawem do udziału przechodzi na jego spadkobierców, a dzień zawiadomienia o śmierci członka dyrekcya będzie uważała w myśl §. 7. jako datę wypowiedzenia udziału członka zmarłego.

§. 9. Wykreślenie członka ze stowarzyszenia może nastąpić wówczas, gdy w ciągu roku nie wpłaci deklarowanego udziału; w takim wypadku raty na udział wypłacone będą na fundusz rezerwowy. Wykluczenie członka ze stowarzyszenia może nastąpić za uchwałą rady nadzorczej na wniosek dyrekcyi lub 20 członków stowarzyszenia. Dyrekcya ma prawo przedstawić wniosek wykluczenia członka:

a) jeżeli prywatny wierzyciel członka uzyska egzekucyę sądową na jego udział, przypadający mu w razie wystąpienia,

b) jeżeli członek nie dopełnia zobowiązań statutowych,

c) jeżeli działa na szkodę stowarzyszenia. Dyrekcya jest obowiązana przedstawić wniosek wykluczenia członka,

d) jeżeli członek utraci prawo zarządzenia swoim majątkiem. W dniu zapadłej uchwały wykluczenia ustają prawa członka, ale pozostają zobowiązania i odpowiedzialność, a data uchwały wykluczenia w tym względzie liczy się jak data zapowiedzianego wystąpienia.

§. 10. Członkowie występujący, spadkobiercy członków zmarłych, tudzież członkowie wykreśleni i wykluczeni odpowiadają jeszcze przez przeciąg roku jednego, po roku rozwiązania ich stosunku ze stowarzyszeniem za wszelkie zobowiązania stowarzyszenia, zaciągnięte po dzień rozwiązania stosunku spółkowego, zgodnie z §. 78. ustawy z dnia 9 kwietnia 1873 r.

§. 11. Rozwiązanie uczestnictwa członka w stowarzyszeniu pociąga za sobą zwrot jego pełno wypłaconego udziału wraz z przyrostem, jaki wykażą księgi stowarzyszenia z końcem roku, w którym członek przestał należeć do stowarzyszenia.

Wypłata udziału nastąpi dopiero po upływie roku następnego po roku wystąpienia, śmierci lub wykluczenia.

Udziały członków, których odpowiedzialność statutowa zgasła, niepodniesione w ciągu trzech miesięcy od daty płatności, będą przeniesione do rachunku wkładek, a niepodjęte w ciągu lat 30-tu ulegają przedawnieniu i odpisaniu na rzecz funduszu rezerwowego.

Członkowie występujący lub wykluczeni, oraz spadkobiercy zmarłych, nie mają żadnych praw do funduszów rezerwowych, ani też do innego majątku stowarzyszenia.

§. 12. Każdy członek może mieć dowolną ilość udziałów.

Jeden udział wynosi 100 koron.

Wysokość udziału może być zmieniona uchwałą walnego zgromadzenia.

Udział członka może być wpłacony ratami w ciągu jednego roku.

§. 13. Każdy członek jest właścicielem wpłat na udziały swoje wniesionych, jakoteż dywidend dopisanych; wszakże żaden członek przez czas uczestnictwa w stowarzyszeniu nie może udziałów ani wyjąć, ani też inaczej nimi rozporządzać.

Wszelka cesya udziału, zastaw lub inne jakiegobądź rodzaju obciążenie jest wobec stowarzyszenia nieważne. Udziały bowiem przedewszystkiem są obciążone zobowiązaniami stowarzyszenia, a nadto w razie niedopełnienia przez członka zobowiązań, zaciągniętych względem stowarzyszenia, mogą być przez dyrekcyę w części lub w całości na ich pokrycie odpisane.

Przeniesienie udziału na innego członka nastąpić może tylko za pozwoleniem dyrekcyi.

§. 14. Każdy członek otrzyma książeczkę udziałową, do której wszelkie wpłaty, dywidendy, odpisy i wypłaty będą zapisywane. Książeczka jest wyciągiem z rachunku udziałowego, ale nie jest dokumentem pieniężnym, któryby w razie zgubienia wymagał umorzenia sądowego.

Udział może być wypłacony członkowi lub prawnym jego spadkobiercom za zwrotem książeczki albo pokwitowaniem.

Na wypadek zagubienia książeczki udziałowej dyrekcya może wydać jej duplikat, jednak za opłatą

kosztów duplikatu i złożeniem odpowiedniej deklaracyi.

Książeczka udziałowa zawierać ma w wyciągu ze statutu postanowienia dotyczące praw i obówiązków, oraz o udziałach.

3. Organizacya w szczegółach.

§. 15. Stowarzyszenie zarządza sprawami swemi samoistnie.

Organami stowarzyszenia są: Dyrekcya, Rada nadzorcza, Walne Zgromadzenie.

§. 16. Dyrekcya składa się z trzech dyrektorów, których wybiera Rada nadzorcza z pośród członków stowarzyszenia bezwzględną większością głosów na przeciąg lat trzech, głosując kartkami na każdego z osobna i przedstawia walnemu zgromadzeniu do zatwierdzenia. Gdy który z przedstawionych nie został zatwierdzony, Rada nadzorcza uczyni na tem samem lub na następnem posiedzeniu dalsze w tej mierze wnioski. W ten sam sposób wybiera się trzech zastępców dyrektorów. W razie przerwy w urzędowaniu którego z członków dyrekcyi, czynności jego obejmuje zastępca.

Na wypadek wystąpienia lub śmierci członka dyrekcyi, Rada nadzorcza zarządzi wybór uzupełniający. Wybór ponowny tych samych osób po upływie lat trzech jest dozwolony. W miarę potrzeby do pomocy dyrekcyi będą przyjmowani urzędnicy, których mianuje dyrekcya na podstawie uchwały Rady nadzorczej.

Urzędnicy pełnią czynności pod kierunkiem i odpowiedzialnością dyrekcyi, a legitymują się odpisem uchwały o zamianowaniu.

§. 17. O dokonanych wyborach dyrekcya powinna w najkrótszym czasie zawiadomić sąd handlowy, przedkładając jako legitymacyę (§. 5 ust. 7 ustawy) odpis protokołu zatwierdzenia wyboru i oświadczenie członków dyrekcyi, iż wybór przyjmują, oraz ich uwierzytelnione podpisy (§. 16 ustawy). Wybór ponowny członków dyrekcyi, już w rejestrze wpisanych, należy tylko podać sądowi do wiadomości.

§. 18. Dyrekcya zastępuje stowarzyszenie sądownie i pozasądownie z wszystkiemi prawami i obowiązkami, określonymi w §§. 15—23 ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 r. Nr. 70 Dz. p. p. Wszelkie zobowiązania, przyjęte przez dyrekcyę imieniem stowarzyszenia, nawet bez osobnego upoważnienia Rady nadzorczej lub Walnego Zgromadzenia, obowiązują stowarzyszenie. Za przekroczenie jednak zakresu umocowania odpowiada dyrekcya wobec stowarzyszenia osobiście i solidarnie.

§. 19. Dyrekcya podpisuje za stowarzyszenie, kładąc podpisy pod firmą stowarzyszenia w sposób, w myśl §. 17 do sądu zgłoszony.

Do ważności zobowiązań potrzeba podpisu dwu członków dyrekcyi lub jednego członka dyrekcyi i jednego zastępcy.

Poświadczenia i pokwitowania jedynie manipulacyjne, mogą być podpisywane przez upoważnionych do tego urzędników, wszakże pod solidarną odpowiedzialnością dyrekcyi wobec stowarzyszenia.

§. 20. Dyrekcya załatwia wszelkie czynności stowarzyszenia samoistnie z wyjątkiem spraw wymagających zatwierdzenia Rady nadzorczej w myśl

§§. 26—29 statutu. Dyrekcya jest odpowiedzialna za prowadzenie ksiąg rachunkowych i sporządzenie bilansów rocznych według przepisów ustawy handlowej, a zarówno za bezpieczne przechowanie pieniędzy i dokumentów. Dyrekcya jest obowiązana ściśle wykonywać postanowienia ustawy z dnia 9. kwietnia 1873 r. Nr. 60 Dz. u. p. a w szczególności postanowienia zawarte w §§. 9, 14, 16, 19, 20 21, 22, 34, 35, 40, 42, 49 i 84 ustawy. Kary za niewykonanie obowiązków ustawowych przewidziane w §§. 29, 35 i 89 ustawy, ponosi wyłącznie i solidarnie dyrekcya.

§. 21. Dyrekcya załatwia wszelkie sprawy stowarzyszenia na posiedzeniach wspólnych pod przewodnictwem jednego z dyrektorów, a to według większości głosów. Zgromadzenie i uchwały mają być wpisane do protokołu, który podpisują wszyscy obecni dyrektorowie. Do uchwał potrzeba obecności dwóch dyrektorów lub przynajmniej jednego dyrektora i dwóch zastępców. Zakres czynności każdego z członków dyrekcyi oznacza Rada nadzorcza.

§. 22. Podział czynności nie zmienia zasady solidarnej odpowiedzialności dyrekcyi za całą gospodarkę. Za przekroczenie urzędowe dyrektor może być czasowo przez radę nadzorczą usunięty od urzędowania. Zarządzenie takie musi być wszakże przedłożone do stanowczego rozstrzygnięcia walnemu zgromadzeniu, które też należy w tym celu zwołać najdalej do dni 30. Walne zgromadzenie może każdego czasu złożyć z urzędu tak całą dyrekcyę, jak jej poszczególnych członków na wniosek rady nadzorczej.

§. 23. Rada nadzorcza oznacza wynagrodzenie członków dyrekcyi za sprawowanie czynności.

§. 24. Rada nadzorcza składa się z 12 członków, wybieranych przez walne zgromadzenie z pośród członków stowarzyszenia bezwzględną większością głosów na przeciąg lat trzech. Członkiem rady może zostać, z wyjątkiem członków dyrekcyi i ich zastępców, każdy członek stowarzyszenia, posiadający pełny udział. Jeśli przy wyborze w pierwszem głosowaniu nie wszyscy otrzymali bezwzględną większość głosów, to następuje wybór ściślejszy z pośród podwójnej liczby tych, którzy po wyborach otrzymali ilość głosów najwyższą. Przy równości głosów roztrzyga los. Co roku ustępuje 1/3 część członków rady i zostaje uzupełniona przez nowy wybór. Po pierwszym roku ustępuje 4 członków rady przez wylosowanie z pośród wszystkich, po drugim $^1/_2$ przez wylosowanie z pośród pozostałych, po trzecim i w latach następnych ustępują ci, którzy odbyli 3-letni okres urzędowania. Wybór ponowny ustępujących członków jest dozwolony. Wrazie wystąpienia lub śmierci członka rady, najbliższe walne zgromadzenie dokona wyboru uzupełniającego na okres taki, jaki przypadał jeszcze członkowi ustępującemu.

§. 25. Rada nadzorcza wybiera co roku z pośród siebie przewodniczącego, sekretarza i ich zastępców. Sprawy stowarzyszenia załatwia rada na posiedzeniach, zwołanych przez przewodniczącego lub jego zastępcę; protokoły z posiedzeń rady podpisuje przewodniczący i sekretarz rady lub ich zastępcy. Do ważności uchwał rady wymagana jest obecność przynajmniej połowy jej członków wraz

z przewodniczącym. Uchwały zapadają prostą większością głosów. Przy równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który tylko w tych wypadkach głosuje. Rada ustanowi regulamin swych posiedzeń. Na żądanie dyrekcyi, jak również $^1/_3$ części członków rady nadzorczej, przedstawione na piśmie z podaniem przedmiotu narad, przewodniczący lub jego zastępca obowiązany jest niezwłocznie zwołać posiedzenie rady nadzorczej.

§. 26. Dyrekcya uczestniczy z urzędu na posiedzeniach rady z wyjątkiem, gdy na porządku dziennym są sprawy osobiste dyrektorów. Nadto na wezwanie rady dyrekcya jest obowiązana udzielać jej wszelkich wyjaśnień, a na żądanie przedłożyć księgi, korespondencye i wszelkie akta.

§. 27. Obowiązkiem rady jest nadzorowanie czynności dyrekcyi, dokładne badanie stanu i toku spraw wszelkich, sprawdzenie rachunków miesięcznych, półrocznych, a w szczególności dokładne badanie i stwierdzanie rachunków rocznych, bilansów i inwentarzy. Czynności te powierzy rada komisyi kontrolującej z pośród swych członków wybranej.

§. 28. Do zakresu uchwał rady nadzorczej należy:

a) założenie biura informacyjnego, pośrednictwa pracy, dla sprzedaży kart okrętowych i wymiany pieniędzy, tudzież agencji poza siedzibą Towarzystwa,

b) założenie lub subwencyonowanie pisma, będącego organem Towarzystwa,

c) przydzielenie dyrekcyi w razie potrzeby osobnych delegatów do poszczególnych zadań, podjętych przez Towarzystwo,

d) oznaczenie od czasu do czasu ogólnej wysokości kredytu, jakim dyrekcya może obciążać stowarzyszenie,

e) przyjmowanie depozytów i pośrednictwo w lokacyi kapitałów członków,

f) oznaczenie sposobu i wysokości lokowania funduszu rezerwowego,

g) nabycie udziału w innem stowarzyszeniu,

h) oznaczenie płac dyrekcyi i zastępowanie stowarzyszenia przy zawieraniu umów z dyrektorami,

i) załatwianie zażaleń przeciw członkom dyrekcyi dyrekcyi i zawieszanie członków dyrekcyi w urzędowaniu, a także zastępowanie stowarzyszenia w procesach, jakieby przeciw nim prowadzone być miały,

k) wybór delegata na walne zgromadzenie Związku stowarzyszeń.

§. 29. Nadto uchwałom Rady podlegają wnioski dyrekcyi w sprawach:

a) wykluczenia członków,

b) ustanawiania stopy procentowej od lokacyi kapitałów,

c) przyjmowania i oddalania urzędników, oznaczania ich płac i wynagrodzeń,

d) ustanawiania instrukcyi i regulaminów dla dyrekcyi, urzędników i delegatów,

e) ustanawiania wysokości wpisowego i innych opłat, pobieranych przez członków,

f) zatwierdzania umowy z syndykiem stowarzyszenia,

g) upoważniania do kupna wszelkich nieruchomości,

h) oznaczania co roku wysokości przewidywanych przez dyrekcyę wydatków gospodarczych.

§. 30. Członkowie rady nadzorczej ponoszą odpowiedzialność za szkody, jakieby powstały wskutek niedopełnienia przez nich zobowiązań. Członkowie rady, którzy nie dotrzymują zobowiązań, zaciągniętych względem stowarzyszenia lub dopuszczają do procesu ze stowarzyszeniem, mogą być uchwałą walnego zgromadzenia każdego czasu z rady nadzorczej usunięci.

Prawo i obowiązek przedstawienia wniosku na usunięcie członka rady nadzorczej od urzędowania, z powodów wyżej wymienionych, ma dyrekcya lub członkowie rady nadzorczej. Wniosek taki może też wnieść na piśmie do rady nadzorczcj 20 członków stowarzyszenia, z podaniem powodów.

Członek rady, któryby na mocy §. 9. ze stowarzyszenia wykluczony żostał, traci tem samem mandat.

§. 31. Walne zgromadzenie złożone z członków uprawnionych do głosowania, w myśl §. 5., jest najwyższym organem stowarzyszenia. Każdy z tych członków uczestniczy w walnem zgromadzeniu tylko osobiście i ma prawo do jednego głosu. Za instytucye i stowarzyszenia biorą udział w walnych zgromadzeniach ich wykazani pełnomocnicy.

§. 32. Walne zgromadzenia są zwyczajnie zwoływane w pierwszym kwartale każdego roku, i nadzwyczajne, które w nagłych wypadkach mogą być zwoływane w każdym czasie.

Zwyczajne walne zgromadzenie zwołuje rada nadzorcza, a w potrzebie nagłej dyrekcya.

Nadzwyczajne walne zgromadzenie zwołuje rada nadzorcza według uznanej przez siebie potrzeby, a obowiązaną jest zwołać je do dni 14 na żądanie dyrekcyi lub 20 członków stowarzyszeuia. zgłoszone na piśmie z podaniem przedmiotu obrad.

Zaproszenie na walne zgromadzenie ma być ogłoszone na 8 dni naprzód w dzienniku urzędowym w „Gazecie Lwowskiej".

Zaproszenie z podaniem porządku dziennego obrad podpisuje prezes rady nadzorczej i sekretarz lub ich zastępcy, a na zgromadzenie zwołane przez dyrekcyę — dyrekcya.

§. 33. Porządek dzienny walnych zgromadzeń ustanawia rada nadzorcza lub dyrekcya, gdy zaproszenie od niej pochodzi.

Porządek dzienny ma zawierać wszelkie sprawy, podawane pod uchwałę przez zwołujący zarząd, albo przez członków, żądających zwołania zgromadzenia nadzwyczajnego.

Wnioski w sprawach, nieobjętych porządkiem dziennym mogą być omawiane, albo uchwała o nich może zapaść dopiero na następnem walnem zgromadzeniu. Tylko wniosek o zwoływaniu nadzwyczajnego walnego zgromadzenia może być uchwalony na tem samem zgromadzeniu, chociażby nie był przewidziany w porządku dziennym.

Wnioski, które mają być roztrząsane na walnem zgromadzeniu, należy wnieść do rady nadzorczej za pośrednictwem dyrekcyi, najpóźniej do dnia 31. grudnia tego roku, którego rachunkowe

zamknięcie ma być przedmiotem obrad najbliższego zwyczajnego zgromadzenia.

§. 34. Zgromadzeniom zwołanym przez radę nadzorczą przewodniczy prezes rady lub jego zastępca, zgromadzenia zaś zwołane przez dyrekcyę zagaja jeden z dyrektorów. Z uchwały walnego zgromadzenia przewodnictwo może być powierzone członkowi wybranemu przez zgromadzonych. Przewodniczący powołuje dwóch sekretarzy do wpisania protokołu z obrad zgromadzenia. Protokół obrad podpisuje przewodniczący i sekretarze.

§. 35. Uchwałom walnego zgromadzenia podlegają w szczególności następujące sprawy stowarzyszenia:

a) wybór rady nadzorczej,

b) zatwierdzenie wyboru dyrekcyi, przedstawionego przez radę nadzorczą (§. 16.),

c) orzekanie ostateczne o wszelkich zażaleniach przeciw czynnościom dyrekcyi i rady nadzorczej,

d) usunięcie od urzędowania członków dyrekcyi,

e) wybór pełnomocników do prowadzenia procesów z członkami rady nadzorczej, oraz uchwalanie kroków prawnych przeciw członkom dyrekcyi,

f) wybór osobnej komisyi rewizyjnej w myśl § 48 statutu,

g) zatwierdzenie rachunków rocznych i zwalnianie zarządu z odpowiedzialności (absolutoryum),

h) rozdział zysków i pokrycie strat w granicach postanowieé z §§. 49 i 50 statutu,

i) zmiany i uzupełnienie statutu,

j) przystąpienie do związku stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych, oraz wystąpienie z niego,

k) rozwiązanie i likwidacya stowarzyszenia według §. 51 statutu.

§. 36. Do prawomocności uchwał walnego zgromadzenia wystarczy każda ilość zebranych członków, jeżeli tylko do zwołania zastosowane były przepisy §. 32 statutu.

Głosowanie na zgromadzenlu odbywać się ma zazwyczaj przez podnoszenie rąk, a w sprawach wyborów kartkami, jeżeli zgromadzenie nie uchwali jednomyślnie innego sposobu głosowania.

Przy wyborach obowiązują postanowienia §§. 16 i 24.

Uchwały zapadają większością głosów. Przy równości głosów rozstrzyga głos przewodniczącego, który tylko w tych wypadkach głosuje.

§. 37. Uchwały o zmianie statutu, o likwidacyi i rozwiązaniu stowarzyszenia zapaść mogą tylko w obecności najmniej $^1/_4$ części (lub innej liczby, zależnie od stosunków miejscowych) członków uprawnionych do głosowania i tylko większością $^2/_3$ głosów członków obecnych. Jeżeli na zgromadzeniu niema takiej liczby członków, to w ciągu następnych dni 30 ma być zwołane powtórne walne zgromadzenie z tym samym porządkiem dziennym. Zgromadzenie to uchwala większością $^2/_3$ głosów członków prawomocnie, bez względu na liczbę obecnych.

4. Kapitały gospodarcze szczegółowe i kapitały obrotowe.

§. 38. Kapitał obrotowy stowarzyszenia składa się z majątku stowarzyszenia i kapitałów obcych.

Majątek stowarzyszenia składa się:

a) z udziałów członków (§§. 4 lit. b. do 14 statutu),

b) z funduszów rezerwowych, stanowiących wspólny majątek stowarzyszenia.

Kapitały obce mogą być albo: a) lokacye przez osoby trzecie lub przez członków na procent złożone, albo

b) kredyty, uzyskane przez stowarzyszenie od zakładów pieniężnych lub od osób prywatnych.

§. 39. Fundusz rezerwowy powstaje:

a) z opłat wstępnych, wnoszonych przy zawiązaniu instytucyi przez członków założycieli i przez członków, później do stowarzyszenia przystępujących. Wysokość opłaty wstępnej oznacza rada nadzorcza na wniosek dyrekcyi (§. 29 lit. e. statutu). Fundusz rezerwowy wzrasta:

b) przez oprocentowanie części funduszu, pozostającej w obrocie, oraz z odsetek od kapitałów lokowanych,

c) z części zysków corocznych w wysokości przynajmniej 10%,

d) z odpisów przedawnionych dywidend, udziałów, wkładek oszczędności i innych nadwyżek gospodarczych,

e) z rat udziałowych członków wykreślonych.

§. 40. Fundusz rezerwowy ma być tak zasilany przynajmniej aż do wysokości 10% kapitału obrotowego. Gdy tę wysokość osiągnie, może być

zasilany tylko z oprocentowania kapitałów jego' lokowanych i użytych do obrotu, według postanowienia §. 39 lit. b. W wypadkach odpisania bądź też całego funduszu na pokrycie strat należy go znów do wysokości normalnej uzupełnić.

Fundusz rezerwowy powinien wzrastać aż do czasu, gdy jego odsetki wystarczą na pokrycie wydatków gospodarczych.

§. 41. Członkowie występujący żadnych praw do funduszu rezerwowego rościć nie moga.

W razie rozwiązania stowarzyszenia fundusz rezerwowy o ile nie będzie użyty na pokrycie strat będzie rozdzielony pomiędzy członków stowarzyszenia w stosuku do wpłaconych udziałów.

§. 42. Obok funduszu rezerwowego za uchwałą rady nadzorczej ma być utworzona osobna rezerwa strat. Rezerwa ta służyć ma wyłącznie na pokrycie strat bądź już poniesionych, bądź spodziewanych. Rezerwa strat tworzy się:

a) z części corocznych zysków,

b) z kwot odzyskanych, a już poprzednio odpisanych.

§. 43. Oprócz funduszu rezerwowego i rezerwy strat w miarę rozwoju gospodarki i jej potrzeb będą tworzone za uchwałą rady nadzorczej rezerwy osobne, jak rezerwa kursowa, rezerwa podatkowa i inne.

Rezerwa kursowa ma się tworzyć z obliczonej w dniu bilansu rocznego, lecz niezrealizowanej nadwyżki kursowej na wartości papierów procentowych, będących własnością stowarzyszenia. Rezerwa ta służyć będzie na odpisy strat, poniesionych wskutek zniżki kursów. Skoroby rezerwa

kursowa przewyższyła 10% wartości kursowej papierów, to nadwyżka ponad 10% może być przenoszona za uchwałą rady na wzmocnienie funduszu rezerwowego. Skoroby zaś rezerwa nie wystarczała na pokrycie straty kursowej, to nadwyżka straty będzie pokryta w rocznym rachunku zysków i strat.

Rezerwa podatkowa będzie tworzona w razie sporu o wysokość wymiarów podatkowych na podatki niezapłacone.

Każda inna rezerwa gospodarcza będzie miała w uchwale rady szczegółowe określenie swego przeznaczenia.

§. 44. Kredyt bankowy zaciągany być może:

a) w formie eskonta i reeskonta weksli członków stowarzyszenia, albo

b) na skrypty dłużne zeznane przez stowarzyszenia, albo też

c) w rachunku bieżącym, wreszcie

d) stowarzyszenie posiadające nieruchomość może zaciągnąć pożyczkę hipoteczną.

Wysokość zobowiązań kredytowych oznacza rada nadzorcza.

Za wszelkie zobowiązania, dłużne stowarzyszenie odpowiada całym swym majątkiem, a nadto poręką członków §. 4. lit. c. stat.).

5. Postanowienia gospodarcze i ogólne.

§. 45. Rok gospodarczy pierwszy rozpoczyna się z dniem wejścia stowarzyszenia w życie, a kończy się, jeśli to nastąpiło przed 20. czerwca, z dniem 31. grudnia tegoż roku, w razie przeciwnym 31. grudnia roku następnego. Każdy rok

gospodarczy następny rozpoczyna się z dniem 1. stycznia, kończy z dniem 31. grudnia.

Z chwilą zakończenia roku dyrekcya przeprowadza zamknięcie rachunków, sporządza z nich w każdym dziale szczegółowe wykazy i inwentarzowe i zestawia bilans, który powinna najpóźniej w sześć tygodni po upływie roku przedstawić radzie nadzorczej.

§. 46. Sprawozdanie rachunkowe ma zawierać:

1) w rachunku obrotów, wszelkie przychody i rozchody kasy według rubryk, przyjętych w rachunkowości,

2) rachunek szczegółowy funduszu rezerwowego,

3) rachunek wydatków gospodarczych zgrupowanych według ich rodzaju,

4) rachunek odsetek w roku pobranych i zapłaconych,

5) rachunek strat i zysków, w którym oprócz strat w wydatkach gospodarczych i odpisach umorzenia powinny być wykazane szczegółowo straty, o ile one nie znalazły pokrycia w rezerwie strat,

6) bilans stanu majątku stowarzyszenia z końcem roku,

7) liczbę członków należących do stowarzyszenia, liczbę ich przybytku i ubytku w ciągu roku, oraz ilość członków występujących i sumę udziałów wypowiedzianych.

§. 47. Stan czynny bilansu ma zawierać:

1) gotówkę kasową,

2) papiery wartościowe,

3) nieruchomości,

4) wszelkiego rodzaju należytości czynne w ich rzeczywistej wartosci,

5) wreszcie wartość ruchomości po strąceniu procentu z użycia.

Stan bierny bilansu ma zawierać:

1) stan funduszów rezerwowych,

2) sumę udziałów członków,

3) kapitały obce, użyte do obrotu,

4) odsetki na rok następny pobrane,

5) zobowiązania dłużne wszelkiego rodzaju,

Z porównania stanu czynnego z biernym okaże się zysk lub strata w kwocie, zgodnej z saldem rachunku strat i zysków.

§. 48. Rada nadzorcza po niezwłocznem sprawdzeniu zamknięcia rachunków, jest obowiązaną wyłożyć je w biurze stowarzyszenia do przejrzenia członkom stowarzyszenia, przynajmniej na 8 dni przed walnem zgromadzeniem.

Członkowie stowarzyszenia wybierają co roku na walnem zgromadzeniu komisyę rewizyjną do szczegółowego zbadania ich imieniem zamknięcia rachunków.

Sprawę z czynności i rachunków składa na walnem zgromadzeniu dyrekcya, rada nadzorcza zdaje sprawę z nadzoru, w ciągu roku dokonywanego, i czyni wnioski do rozdziału zysków lub pokrycia strat; zaś komisya rewizyjna walnego zgromadzenia przedstawia wniosek w sprawie przyjęcia sprawozdania do wiadomości, zatwierdzenia bilansu i rachunku strat i zysków, tudzież udzielenie zarządowi absolutoryum.

§. 49. Z czystego zysku wydzielać się będzie przynajmniej 10% do funduszu rezerwowego, do-

póki ten nie osiągnie wysokości 10% kapitału obrotowego. Gdy tę wysokość osiągnie, można zaprzestać wydzielania na rzecz funduszu rezerwowego tej części czystego zysku, chyba, że się on zmniejszył wskutek strat poniesionych.

Z pozostałej reszty wyznacza się na dywidendę taki procent od uprawnionych do dywidendy udziałów, jaki w roku ubiegłym stowarzyszenie płaciło od wkładek oszczędności.

Jeżeli w ciągu roku ubiegłego stopa procentowa od wkładek oszczędności uległa zmianie, natenczas do wymiaru dywidendy od udziałów przyjęta będzie stopa najwyższa.

Z pozostałej kwoty wyznacza się odpowiednią część na remuneracye dla funkcyonaryuszów, na rezerwy specyalne, na podwyższenie dywidendy i inne cele.

Dywidendę oblicza się od pełnych koron, wpłaconych na udział w roku, poprzedzającym rok gospodarczy.

Dywidendy od udziałów, niezupełnie wpłaconych, nie będą wypłacone, ale będą niezwłocznie do udziałów dopisywane.

Dywidendy od udziałów pełnych będą pozostawione w rachunku zysków do dnia 30. czerwca do wypłaty członkom, a po tym terminie będą również dopisane do udziałów.

§. 50. Jeżeli który z członków zaległ z wpłatami na udział (§. 12. statutu), to zaległości należy do wpłaconego udziału doliczyć.

Jeżeli okazało się z bilansu, że połowa kapitału udziałowego została stracona, to na po-

rządku dziennym obrad najbliższego walnego zgromadzenia powinna być postawiona sprawa dalszego prowadzenia lub zlikwidowania stowarzyszenib.

§. 51. Rozwiązanie stowarzyszenia może nastąpić:

1) wskutek uchwały walnego zgromadzenia,

2) wskutek otwarcia konkursu do majątku stowarzyszenia,

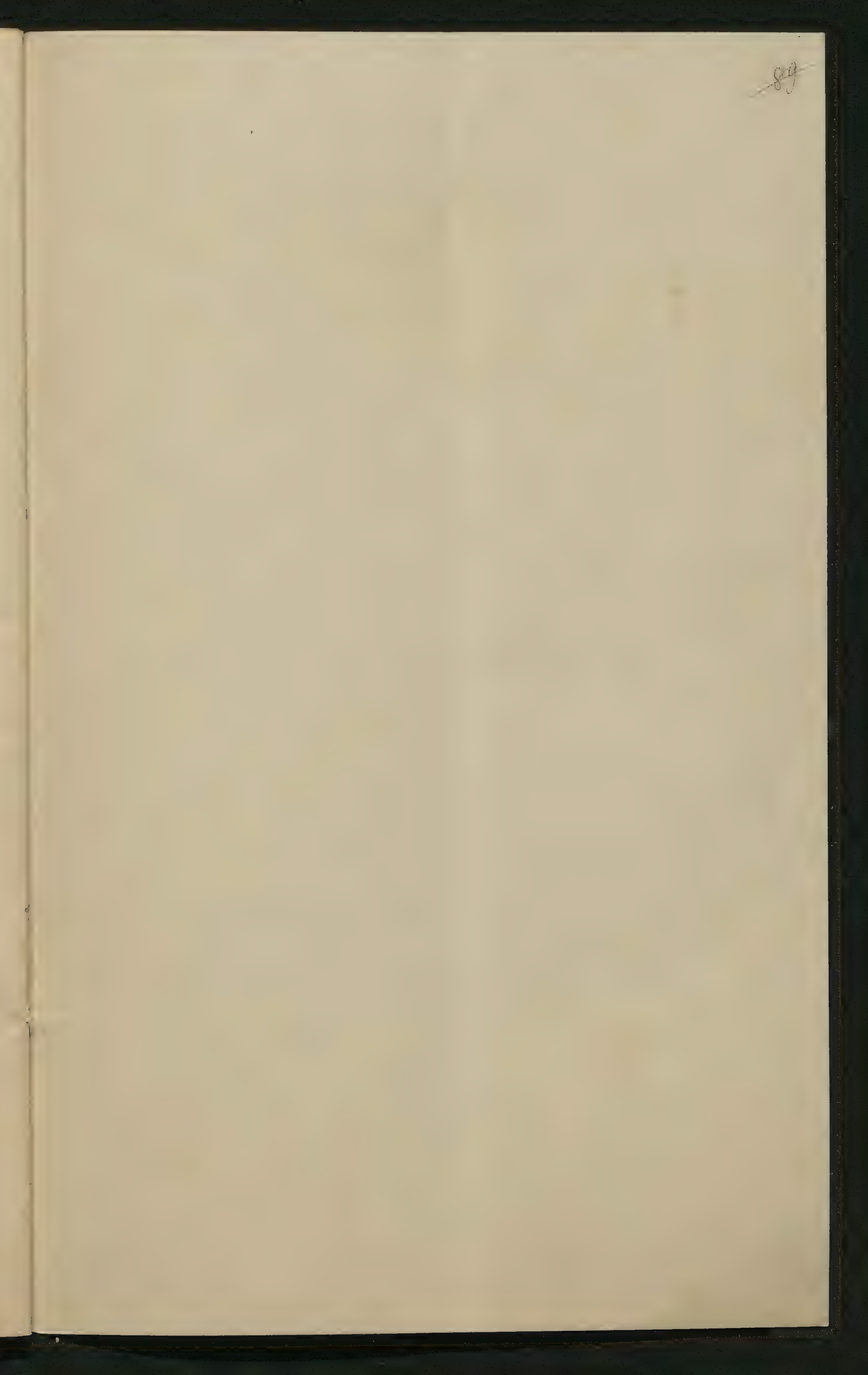
3) wskutek rozporządzenia władz państwowych na mocy prawomocnego wyroku Sądu karnego w myśl §§. 36, 37 i 38 ustawy z dnia 9 kwietnia 1873 r. N. 70 Dz. p. p. W wypadkach, w ustępie 1 i 3 przewidzianych, przeprowadzona będzie likwidacya według postanowień §. 41. i dalszych ustawy z dnia 9 kwietnia 1873 r. N. 70 Dz. p. p. Pozostała po przeprowadzonej likwidacyi nadwyżka użyta zostanie naprzód na zwrot udziałów według ich wpłaconej wysokości, następnie na wypłatę dywidendy za rok ostatni, reszta zaś podzielona będzie między członków. W razie otwarcia konkursu, zastosowane będą postanowienia §. 85. ustawy z dnia 9. kwietnia 1873. N. 70. Dz. p. p.

§. 52. Wszelkie ogłoszenia w sprawach stowarzyszenia będą wychodziły pod jego firmą, z podpisem przynajmniej dwu członków dyrekcyi. Zaproszenia na zgromadzenie ogólne, gdy to pochodzi od Rady, podpisuje przewodniczący i sekretarz Rady. Wybrany do ogłoszeń i zawiadomień, dziennik, będzie przez Radę podany do wiadomości członków.

§. 53. Wszelkie wątpliwości, z brzmienia statutu lub uchwał stowarzyszenia wynikłe, rozstrzyga ostatecznie i nieodwołalnie walne zgromadzenie, z wykluczeniem drogi prawnej.

§. 54. Do zarejestrowania i wprowadzenia w życie Towarzystwa upoważnieni są wybrani na pierwszem zgromadzeniu członkowie, Dr. Stanisław Kłobukowski, Dr. Wiktor Ungar i Józef Okołowicz.

Powyższy statut został uchwałą c. k. Sądu krajowego, jako handlowego we Lwowie z dnia 5 maja 1908, l. cz. $\frac{\text{Firm. 557}}{\text{Stow. III—201}}$ wpisany do rejestru stowarzyszeń zarobkowych i gospodarczych.

UWAGI I WNIOSKI

W SPRAWIE

SEZONOWEGO WYCHODŹTWA MAŁOLETNICH ROBOTNIKÓW GALICYJSKICH ZA GRANICĘ

NAPISAŁ RADCA SĄDU KRAJOWEGO

FRANCISZEK SYPOWSKI

KRAKÓW

ODBITKA Z PORANNEGO WYDANIA »CZASU« — NAKŁADEM AUTORA

1908

CZCIONKAMI DRUKARNI «CZASU»

I.

Nie da się zaprzeczyć, że wychodźtwo naszych robotników do Niemiec jest w dzisiejszych stosunkach ekonomicznych i gospodarczych naszego kraju złem koniecznem. Długie i pożyteczne rozprawy pisaćby można o przyczynach, które wywołały tę konieczność, mimo stałego a licznego odpływu ludności do Stanów Zjednoczonych północnej Ameryki, oraz o kwestyach, czy i dlaczego nie mamy dosyć pracy dla kilkudziesięcio-tysięcznej rzeszy, dlaczego praca tej rzeszy nie przynosi jej i naszemu krajowi takich pożytków, jakie z niej mają obce kraje i narody, a wreszcie na temat o usunięciu złych przyczyn, niekorzystnych stosunków i o wprowadzeniu innej polityki społeczno-ekonomicznej w tym celu, aby ten najlepszy i najwydatniejszy kapitał, jakim bezprzecznie jest siła rąk ludzkich, zatrzymać w kraju na pożytek naszego narodu.

Zanim jednak „wielka polityka“ coś wymyśli i zrobi, mamy obowiązek zmniejszać — ile się da — to złe konieczne, nie pozwalać na dalsze jego rozszerzanie się i zapobiegać ekonomicznemu upadkowi kraju, który już nam zagraża nie tylko przez

odczuwany tu i ówdzie brak robotnika rolnego, a nawet fabrycznego, ale jeszcze więcej przez to, że wychodząca do obcych narodów nasza młodzież wraca często bez zarobku, bo go u obcych roztrwoniła, a nierzadko z marnym zarobkiem przynosi w strony rodzinne skazę moralną i duchową. — Że tak jest, nie potrzebujemy tego dowodzić, ani też dziwić się nie możemy.

O faktach zepsucia obyczajów wśród wychodźczej młodzieży każdy sąd powiatowy mógłby pewnych dostarczyć dowodów. Wszak wiemy, że przez blisko 9 miesięcy sezonowej pracy lud nasz z jednej strony jest w Niemczech pozbawiony kościoła i nabożeństwa polskiego, oraz praktyk religijnych, a z drugiej jest uważany przez obcy naród za narzędzie robocze i mechanizm, niepotrzebujący żadnego pokarmu dla umysłu i duszy, której nawet pojęcie niezawodnie tam bywa tępione przez obce doktryny. Wszak nie trudno zrozumieć, że gromady naszego, jeszcze niedość oświeconego ludu, odcięte przez dłuższy czas od swego rodzimego społeczeństwa i przebywając wśród obcego żywiołu bez organizacyi, bez dozoru swego społeczeństwa, psują się łatwo, przyswajając sobie z obcego narodu tylko jego przywary.

Pamiętać zaś winniśmy, że naszym wrogom, tak zewnętrznym jak i wewnętrznym, wcale nie zależy, aby moralno-religijne podstawy naszego narodu nie mogły być obalone.

Cóż więc czynić nam wypada? Odpowiedź łatwą znajdziemy w obowiązujących ustawach, a na-

wet w przepisach administracyi kraju: Oto należy młodzież naszą otoczyć lepszą, niż dotąd opieką, zainteresować się nią gruntowniej, a w celach tej opieki przepisy ustawy ściślej wykonywać, rozumienie ich nawet rozszerzyć i nie dawać powodu do ściągania, słusznego może, zarzutu, iż nie umiemy korzystać z dobrodziejstw istniejących ustaw.

Mnóstwo jest nam znanych, i niedających się zaprzeczyć wypadków, że małoletnie dzieci, wyrostki od 12. do 18. roku życia, w towarzystwie starszej od siebie młodzieży, również małoletniej, wychodzą z kraju bez dozoru rodziców lub opiekunów, nawet bez ich wyraźnego pozwolenia, a często wbrew zakazowi swych prawnych wychowawców. — Pośredniczący, między pracodawcą a małoletnim robotnikiem, ajenci, a nawet sami pracodawcy, nie zawsze pytają się o książki, czy legitymacye robotnicze, przez właściwy urząd gminny wystawić się mające. Niema kontroli, czy te książeczki wystawiono legalnie i za pozwoleniem ojca lub opiekuna. Dotąd nie było zapewne jeszcze w żadnym sądzie opiekuńczym zarządzone badanie, czy zezwolenie opiekuna na wyjazd małoletniego za granicę nie było lekkomyślnie wydane, bo nikt podobnego żądania nie wniósł do sądu. Może nie jeden sędzia dotąd jeszcze nie rozważał, czy i jak ma załatwić spór między ojcem lub opiekunem, a dzieckiem lub pupilem o to, czy małoletni ma wyjechać do Prus, czy też ma się poświęcić zawodowi lub zajęciu, wskazanym mu przez tego, pod którego prawną stoi władzą.

Rozstrzyganie takiego sporu przewidzianem jest w przepisach §. 148. ustawy cywilnej. Wprawdzie ta ustawa w rozdziałach III. i IV. swej pierwszej części ma, w odniesieniu do obecnego rozwoju stosunków życia familijnego i społecznego, wiele braków, to jednak posiada dostateczną ilość znakomitych przepisów, zaradzających nawet obecnym, rozszerzonym potrzebom; byle tylko urzędnicza biurokracya chciała także rozszerzyć swoje szablony i swoją praktykę w stósowaniu tych przepisów. Z tego bowiem, iż w IV. rozdziale rzeczonej części ustawy cywilnej znajduje się tylko jeden przepis, wymagający zezwolenia sędziego opiekuńczego na zmianę osobowego wolnego stanu pupila na stan małżeński, nie wynika wcale, aby temuż sędziemu nie było wolno udzielić zezwolenia na wyjazd pupila za granicę, lub też zabronić mu puszczania się bez dozoru w obce kraje i niezdrowe dla jego niedoświadczonego i niedojrzałego umysłu stosunki społeczne.

Na podnieść się mogący w tej mierze zarzut ograniczania swobody wolnego zarobkowania i przenoszenia się z jednego miejsca na inne, odpowiedzieć należy, iż wedle istniejących przepisów, małoletni ma tylko swobodę rozporządzania swym zarobkiem (§. 246.); ale co do rozporządzania swoją osobą stoi pod władzą ojca lub opiekuna. Jako taki nie może np. po myśli §. 152. ustawy cywilnej bez wyraźnego lub milczącego zezwolenia ojca przyjąć na siebie ważnego zobowiązania się, czy to do robienia i płacenia długu, czy do

wykonania pewnej czynności, objęcia dostawy pracy lub towaru i t. p. Tak samo i pupil, stojący pod władzą opiekuna, nie jest wedle §. 244. ust. cyw. zdolnym do przyjęcia takiego ważnego obowiązku; może on jedynie wedle przepisu tego paragrafu bez wpływu i współudziału opiekuna, lecz nie bez jego woli, zarobić coś dla siebie, ale tylko pracą godziwą i przez ustawę dozwoloną. Jest jednak kwestyą sporną, czy pupil na mocy tegoż paragrafu może bez woli opiekuna pozbywać cały swój zarobek.

Male parta cito pereunt. Niejedna matka i opiekunka, niejeden ojciec lub opiekun za późno i z żalem się dowiaduje, że ich córka lub pupila powróciła z Niemiec ze znaczną wprawdzie kwotą, ale w sposób niegodziwy i niemoralny zarobioną, oraz, że syn lub pupil z powodu złego prowadzenia się wrócił bez grosza.

Że opiekun jest obowiązany do badania, czy jego pupil podjął się godziwej pracy i uczciwego zarobku, czy przyjął służbę odpowiadającą jego skłonnościom, uzdolnieniu i stosowną do jego przyszłego powołania, wynika to niewątpliwie z §. 246. ust. cyw., wedle którego małoletni może wprawdzie bez zezwolenia opiekuna nająć się do pracy i do służby, lecz z „ważnych przyczyn“ wolno opiekunowi odebrać go ze służby lub odwołać od pracy, nawet przed upływem czasu, na który była zawartą umowa między pupilem a służbo- względnie pracodawcą.

II.

Skoro nasza ustawa cywilna w §. 21. wylicza osoby, niżej 24 lat wieku mające, jako takie, które szczególniejszą opieką prawną otoczyć należy, to oczywistem jest, że władze rządowe mają obowiązek zajęcia się niemi szczególniej w tych wypadkach, gdy one z pod dozoru i z pod tej opieki się wyłamują i gdy przez wydalanie się z kraju narażone są nie tylko na brak dobrego wychowania, ale nawet marnują poświęcone dla ich dobra troski dotychczasowe.

Byłoby więc pożądanem, aby naczelna władza krajowa wydała odpowiednie zarządzenia i pouczenia, dążące do tego, aby:

1) władze bezpieczeństwa w Oświęcimiu, Szczakowej, Dziedzicach, Boguminie i wogóle we wszystkich nadgranicznych gminach i stacyach kolejowych zwracały napowrót do kraju te małoletnie osoby, które nie są zaopatrzone w książeczki lub legitymacye robotnicze, prawnie i należycie wystawione;

2) urzędy gminne, pod własną odpowiedzialnością naczelnika urzędu, nie wystawiały rzeczonych

legitymacyj małoletnim bez wyraźnego zezwolenia ojca lub opiekuna, a w wypadkach wątpliwych jedynie za zezwoleniem sądu opiekuńczego;

3) na osoby, w sposób nielegalny usiłujące wyprowadzić małoletnich z kraju, lub wyłudzać dla nich legitymacye, nakładano drogą administracyi surowe kary policyjne*).

Stanowczo się zastrzegamy przeciw możliwemu zarzutowi, jakoby do postawienia wniosków powyższych skłaniała nas chęć zatrzymywania młodocianych robotników w kraju, celem zmuszenia ich do przyjęcia pracy za niskiem wynagrodzeniem. Dalecy jesteśmy od zamiaru wyłącznego służenia interesom agrarnym i przemysłowym. Skoro jednak widzimy tu i ówdzie ziemię polską, odłogiem leżącą, skoro napotykamy u młodzieży, z zagranicy powracającej, w oczy wpadającą grozę moralnego zepsucia, nie możemy pozwolić na zaniedbywanie się w wykonywaniu obowiązków, w istniejących ustawach i rozporządzeniach nałożonych na organa władz rządowych, czy autonomicznych.

Jeżeli ściśle bywają przestrzegane sądowe i administracyjne przepisy, wedle których małoletni bez zezwolenia ojca lub opiekuna, względnie sędziego opiekuńczego, nie może dobrowolnie wstąpić np. ani do służby wojskowej, ani do straży

*) Ogłoszenie tych wniosków ma na celu także wywołanie przedmiotowej dyskusyi, któraby ułatwiła odpowiednie zoryentowanie się sfer rządowych, przy wydaniu lub zaostrzeniu przepisów.

skarbowej, ani nawet do zakonu duchownego; to niemniej ściśle winny być przestrzegane przepisy, ewentualnie wydać się mające w tym celu, aby małoletni wyrobnicy lub służący bez uzyskania takiego zezwolenia nie bywali przyjmowani gdziebądź i przez kogobądź do pracy i służby. W dobrze urządzonem i uporządkowanem społeczeństwie takie przepisy i taki sposób postępowania u nikogo zdziwienia wywołać nie powinny.

Wkońcu pozwalamy sobie jeszcze na jedną uwagę: Bardzo powoli wprawdzie, zanosi się jednak na powstanie u nas, przynajmniej w zachodniej części kraju, wielkiego przemysłu. Przy pomocy władz autonomicznych i zabiegów ruchliwych jednostek, oraz przy wydatnem finansowem poparciu kraju, rosną już tu i ówdzie liczne kominy fabryczne. Jak niezbyt dawno głośnemi się stały w Europie zagłębia węglowe górnośląskie, westfalskie i morawsko-ostrawskie; tak w niedalekiej przyszłości może się okryć podobną sławą krakowskie zagłębie węglowe, z tą jedynie różnicą, że większą część bogactwa jego zabiorą obce firmy i obce kapitały.

Dla przyszłych ognisk fabrycznego przemysłu w Krakowie i Podgórzu, w Trzebini i Oświęcimiu, w Wadowicach i Andrychowie, w Kętach i Żywcu, a zapewne i w Zatorze*), należy nam

---

*) W bliskiem sąsiedztwie Zatora odkryte zostały przez firmy pruskie bogate pokłady węgla, a mianowicie w Ryczowie o 7-metrowej, a w Gierałtowicach o dwumetrowej grubości.

tak przygotować znakomity nasz lud robotniczy, aby nie dał się zastępować przez obce żywioły i nie stał się łatwo dostępnym dla obcych, zgubnych, doktryn społecznych. Z przykrością bowiem już dzisiaj zaznaczyć możemy, że świeżo założona w Andrychowie, jedna z największych w Austryi, fabryka tkanin bawełnianych natrafia na trudności w pozyskaniu dostatecznej ilości polskich sił robotniczych. A przecież nie w innym celu kraj i miasto Andrychów założenie tej fabryki subwencyonowały półmilionowym majątkiem*), jak tylko dla rychlejszego dostarczenia naszej ludności zarobku w kraju, a zatem dla powstrzymania jej od wychodźtwa za granicę.

Okazuje się, że nie brak pracy i dobrego zarobku, nie głód i nędza wypędzają naszą młodzież robotniczą**) z kraju, lecz że ją pociąga jedynie, zasmakowana już za granicą, swoboda i brak oka rodzicielskiego lub opiekuńczego, a więc chęć innego, swawolnego i wyuzdanego życia i użycia rozkoszy, najczęściej niskich i upadkiem narodu grożących.

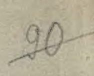
---

*) Należy wyjaśnić, że z kraj. funduszu przemysłowego udzielono na założenie tej fabryki 400.000 koron tytułem pożyczki, spłacalnej przez 20 lat od 1912 r. począwszy, za procentem po 3% od sta, zaś miasto Andrychów darowało dla fabryki grunta i siłę wodną, łącznej wartości około 100.000 koron.

**) W rzeczonej andrychowskiej tkalni mechanicznej przeważa ilość sił robotniczych składa się z dziewcząt w wieku od 14 do 26 lat, a — jak słychać — wiele z nich porzuciło już fabrykę, aby się na lato udać do Prus lub na „Saksy“.

Zaiste byłoby nader smutnem, gdybyśmy na tę chorobę młodego ludu naszego, prócz nadmiernych ofiar pieniężnych, nie znaleźli w rządzie i sądzie innego lekarstwa i nie zdołali skłonić naszej młodzieży do uczciwej pracy na swojej ziemi. Nie dosyć jest rzucić ze skarbca krajowego grosz podatników na założenie fabryk, czy zwabienie obcych przemysłowców i kapitałów, ale trzeba jeszcze, drogą opieki nad robotniczą młodzieżą, troskliwiej grosza tego pilnować, aby nie tylko się nie uronił, lecz przyniósł krajowi i społeczeństwu pożądane i spodziewane korzyści.

Andrychów, dnia 15. lutego 1908.

Polskie Towarzystwo Emigracyjne

w KRAKOWIE

jego cele i zadania.

Galicya jest krajem, posiadającym olbrzymie wychodźtwo zamorskie i sezonowe. Jedną z głównych przyczyn tego zjawiska stanowi przeludnienie wsi galicyjskiej oraz brak odpowiednio rozwiniętego przemysłu fabrycznego. Ludność wioskowa, nie mogąc znaleść zajęcia w kraju, zmuszona jest szukać zarobków na obczyźnie. Każdego też roku setki tysięcy opuszczają rodzinne strony, by wędrować bądź za ocean, bądź też do tych krajów europejskich, w których odczuwa się brak rąk roboczych do pracy na roli. W tej wędrówce swej za chlebem stają się łupem rozmaitych krajowych i zagranicznych pośredników, rozmaitych pasożytów ruchu wychodźczego, wyzyskujących nieświadomość galicyjskiego wieśniaka, by na rozmaite sposoby krzywdzić go i oszukiwać.

Taki stan rzeczy wytworzył potrzebę akcyi obywatelskiej. Jakoż z końcem zeszłego roku zawiązało się w Krakowie Towarzystwo pod nazwą „Polskie Towarzystwo Emigracyjne", które jako cel postawiło sobie opiekę nad wychodźcami tak zamorskimi jak i sezonowymi, ochronę ich przed wyzyskiem ze strony nieuczciwych ajentów, ułatwianie im znalezienia zarobków i bezinteresowne służenie im w każdej potrzebie radą i pomocą. Towarzystwo to, pozbawione zupełnie charakteru spekulacyjnego oraz jakichkolwiekbądź tendencyj politycznych, jest instytucyą nawskroś humanitarną, która żadnych opłat od robotników nie pobiera i dobro tych proletaryuszy ma w pierwszym rzędzie na widoku.

W dniu 25-go marca 1909 r. uzyskało Towarzystwo koncesyę od c. k. Namiestnictwa we Lwowie na zajmowanie się pośrednictwem w wynajdywaniu robotnikom pracy zagranicą i w dniu 1 kwietnia b. r. otwarło swe główne biuro w Krakowie. W skład Rady nadzorczej Towarzystwa weszli wybitni przedstawiciele galicyjskiego społeczeństwa, rekrutujący się z rozmaitych sfer społecznych oraz rozmaitych obozów politycznych. Na czele Towarzystwa stanął Dr. Jan Hupka, właściciel dóbr i poseł na Sejm krajowy jako prezes, wiceprezesem jest prof. Uniw. Jagiell. Dr. Franc. Bujak, pozatem Rada Nadzorcza składa się z następujących panów: Prof. Uniw. Dr. Antoni Górski, poseł na Sejm i do parlamentu, Dr. Alfred Halban, prof. Uniw. lwowskiego, poseł na Sejm galicyjski i bukowiński; Cez. Heller, właściciel dóbr; rejent Edmund Klemensiewicz, radny m. Krakowa; Bronisław Laskownicki, redaktor „Wieku Nowego", radny m. Lwowa; rejent Dr. Tadeusz Starzewski, Kraków; Dr. Władysław Stesłowicz, sekretarz lwowskiej Izby handlowej i przemysłowej, radny m. Lwowa; Prof. Uniw. Dr. Ignacy Szyszyłowicz, radca Wydz. krajowego, Jan Wasung, dyrektor spółki agronomów, poseł na Sejm krajowy; Franc. Wójcik, poseł do Rady państwa, rolnik, i Dr. Ignacy Wróbel, c. k. nadinspektor kolejowy.

Dyrekcyę Towarzystwa tworzą pp.: Dr. Franciszek Bardel adwokat krajowy, Józef Okołowicz, redaktor „Polskiego Przeglądu Emigracyjnego" i Dr. J. Raczyński, sekretarz c. k. Towarzystwa Rolniczego w Krakowie.

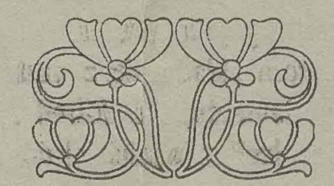
Zawiązanie się Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego cała prasa polska powitała z wielkiem uznaniem, a Sejm galicyjski poparł działalność młodej instytucyi, przyznając jej subwencyę. Mając poparcie od rządu, prasy, kleru i wszystkich ludzi dobrej woli, Towarzystwo rozwija energiczną działalność i w tym celu oprócz wspomnianego wyżej biura pośrednictwa pracy założyło

i utrzymuje w Krakowie bezpłatne biuro informacyjne dla zamorskich wychodźców i bezpłatną wypożyczalnię książek dla Polaków przebywających na obczyźnie, wydaje własny organ, poświęcony wyłącznie sprawom wychodźczym p. t. „Polski Przegląd Emigracyjny", oraz przewodniki i słowniki obcych języków dla użytku polskich wychodźców, wysyła księży polskich zagranicę w celach misyjnych dla dania możności zaspokojenia religijnych potrzeb przebywającym na obczyźnie robotnikom polskim, organizuje podróże informacyjne w sprawach wychodźczych, zakłada własne biura zagranicą (dotychczas biura takie założone zostały w Paryżu i Nancy) i t. d.

Towarzystwo zawarło układ z galicyjskim Wydziałem krajowym i pod ścisłą jego kontrolę poddało całą swą działalność. Delegat Wydziału krajowego ma prawo bywać na posiedzeniach Rady Nadzorczej Towarzystwa, przeglądać wszystkie książki i rejestry i całą korespondencyę Towarzystwa. Nadto zwróciło się Towarzystwo do c. k. Namiestnictwa z podaniem o przydzielenie komisarza rządowego, któryby miał nietylko prawo, ale obowiązek ściśle kontrolować całą administracyę Towarzystwa i sposób prowadzenia spraw przez jego funkcyonaryuszów.

W interesie pracodawców leży nawiązywanie bezpośredniej korespondencyj z Polskiem Towarzystwem Emigracyjnem w Krakowie w celu unikania pośrednictwa prywatnych agentów, które często wypada ze szkodą nietylko samych robotników, ale także i pracodawców. Sprowadzając robotników przy pomocy Polskiego Tow. Emigracyjnego, każdy pracodawca ma przedewszystkiem tę absolutną pewność, że robotnicy jego nie byli przez żadnego agenta wyzyskani i że ich dokładnie poinformowano o przyjmowanych obowiązkach i wszystkich warunkach kontraktu. Nadto P. T. E., czego nie czyni żaden prywatny pośrednik, przed wysłaniem robotników szczegółowo bada ich kwalifikacye moralne, fizyczne i zawodowe, stara się jednem słowem o odpowiedni dobór robotników tak, by pracodawca miał wszelkie powody być z nich zadowolonym. Podczas całego trwania stosunku służbowego Towarzystwo jaknajchętniej pośredniczy w usuwaniu ewentualnych nieporozumień między pracodawcą a robotnikiem i czuwa nad tem, by ustrzedz tego robotnika od szkodliwych wpływów i wpajać w niego poczucie obowiązków.

Towarzystwo pobiera wprawdzie od pracodawców pewną niewielką należytość za pośrednictwo według normy, przyjętej dla powiatowych urzędów pracy, lecz ewentualną nadwyżkę, jakaby mogła powstać z tego środka po odtrąceniu wydatków administracyjnych, przeznacza w całości na cele humanitarne dążące do poprawy losu wychodźców.

Nakładem Polskiego Towarzystwa Emigracyjnego — Druk W. Korneckiego i K. Wojnara w Krakowie.